

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี
THE SANGHA ROLES TOWARD MORALE TEACHINGS IN HIGHER
SECONDARY SCHOOLS IN BANGPHAE DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE

พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE SANGHA ROLES TOWARD MORALE TEACHINGS IN HIGHER
SECONDARY SCHOOLS IN BANGPHAE DISTRICT,
RATCHABURI PROVINCE**

PHRAKHRUWISUTTHISORAKHUN (WICHIT WICHITO)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

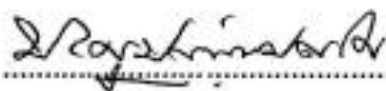
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานุนต์, ผศ.ดร.)

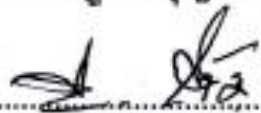
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

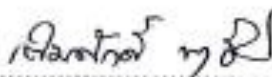
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ พระครูปลัดสุรัฐ สิริปัญโญ, ดร.)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร. สุภกิจ ไส้ทัด)

กรรมการ

(ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์)

กรรมการ

(อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ)

กรรมการ

(อาจารย์ วันชัย สุขตาม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

ประธานกรรมการ

อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ กรรมการ

อาจารย์ วันชัย สุขตาม

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
- ผู้วิจัย** : พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิชิต วิชิตโต)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, ปก.ศ., พธ.บ., M.A., Ph.D.
- : อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญ โฉม, น.ธ.เอก, ประโยค ๑-๒, พธ.บ.(เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง), ศศ.ม.(การจัดการพัฒนาสังคม)
- : อาจารย์ วันชัย สุขตาม, ประโยค ๑-๒ ,น.ธ.เอก, พธ.บ.(เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง), ศศ.บ., รป.ม.(การจัดการทุนมนุษย์)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ การศึกษา และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครู และนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๒๒๐ คน ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .๙๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ผลการศึกษาพบว่า

๑. ความคิดเห็นของครูและนักเรียน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่าครู และนักเรียน มีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านเทคนิคการสอน

๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ และการศึกษา พบว่า สถานภาพ เพศ อายุ และการศึกษาของครูและนักเรียนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านการเรียนการสอน พระสงฆ์เน้นการบรรยายมากกว่าปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ นักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียนไม่สามารถควบคุมนักเรียนในชั้นเรียนได้ สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศไม่เหมาะต่อการเรียนการสอนพุทธศาสนา เนื้อหาการสอนมีมากไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน เนื้อหาที่พระสงฆ์นำมาสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอน พระสงฆ์ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน พระสงฆ์ไม่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้กับนักเรียน พระสงฆ์บรรยายเนื้อหามากกว่าการสอนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ไม่น่าสนใจเรียน ด้านสื่อการสอน พระสงฆ์ขาดการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน พระสงฆ์ขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัย โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ด้านการวัดและประเมินผล พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผล ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการแก้ไข

๔. ข้อเสนอแนะ ด้านการเรียนการสอน พระสงฆ์ควรลดการบรรยายลง ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและให้ผลิตสื่อที่เข้าใจโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียน ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนพระพุทธรศาสนาควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ด้านเทคนิคการสอน ควรอบรมเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และนำไปใช้ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ควรอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้เกี่ยวกับการสอนในรูปแบบต่างๆ ควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนเช่น ค่ายพุทธบุตร การร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ ด้านสื่อการสอน ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับ

เทคโนโลยีและสามารถใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ด้านการวัด และ ประเมินผล จัดอบรมให้พระสงฆ์มีความรู้เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลใน รูปแบบต่างๆ ครูพี่เลี้ยงควรแนะนำสร้างความรู้ความเข้าใจ และควบคุมดูแลการวัดผล ประเมินผลของพระสงฆ์

Thesis Title : The sangsa roles toward morale teaching in senior high schools in Bangphae District , Ratchaburi Province

Researcher : Phrakhravisuttisorakhun

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

: Asst.Prof. Dr.Termsak Thong-in,B.A., M.A., Ph.D. (Pol.Sc.)

: Phrakhrusangharak Kiattisak Kittipañño B.A. (1st Class),
M.A. (Soc.Dev.)

: Wanchai Sukhatam,B.A.(1st Class), B.A., M.P.A. (Human Resource
Management)

Date of Graduation : 10 January 2012

ABSTRACT

The main objectives of this research are; 1) to study the opinions of teachers and students on the Buddhist Monk role in virtue and morality instruction for senior high school in Bangphae district, Ratchaburi province 2) to compare the opinions of teachers and students on the Buddhist monk role in virtue and morality instruction for senior high school in Bangphae district, Ratchaburi province, classified by personal status, and 3) to study the obstruction problems and suggestions on the Buddhist monk role in virtue and morality instruction for senior high school in Bangphae district, Ratchaburi province.

The research study was carried out by survey research study. The groups of samples for this research are 220 samples of the senior high school teachers and students, being drawn by simple random sampling. The method for data collection for this research is the questionnaire by using check-list, rating scale on 5 levels and opened end questions established by the researcher with the reliability value equal to 0.95. The research data was analyzed by using the program for social science research. The statistics that was being used for the analysis are frequency value, percentage value, average means and the standard deviation. The open-ended questions were analyzed by the Content Analysis Technique.

The findings of this research as following:

1. The opinions of teachers and students on the **Buddhist monk role in virtue and morality instruction for senior high school in Bangphae district, Ratchaburi province**, found that teachers, students were very satisfied on the **Buddhist priest role in virtue morality instruction for senior high school on the overall aspects**, especially for the practical teaching.

2. Comparative on the opinions of teachers and students on the **Buddhist monk role in virtue and morality instruction for senior high school in Bangphae district, Ratchaburi province classified by gender, age, and educational status** found that according to the gender, age, educational status of students and teachers from different places. The **Buddhist monk role in virtue and morality instruction for senior high school in Bangphae district, Ratchaburi province** by overall not different image which do not be the same as the assumptions based on the hypothesis keeps.

3. Obstacle, Problems Study concerning with the **Buddhist monk role in virtue and morality instruction for senior high school in Bangphae district, Ratchaburi province** found that on education instruction side, the **Buddhist priest emphasizes on the lecture more than the practices**. That made the student lack of interest, stubborn, can not control the student in the classroom, the atmosphere of classroom was not appropriated for instruction **Buddhism education**, a lot of instruction content don't suitable with the course education, the content that the **Buddhist priest brings to teach don't consistent with the course**. On the technical side, **Priests lack of technical skill on passing knowledge to student**, does not have a variety of teaching activities to students, the **Buddhist priest narrates the substance more than the instruction that can be applicable in the daily living**. **Buddhist priests teach in the traditional style that will create the lack of interest**. On the mass media instruction side, **Buddhist priests lack of the contemporary media and materials used in teaching also lack of the skills to produce the modern media, especially technologies related media**. On the measurement and evaluation side, **Buddhist priests applied the measure evaluation which inconsistent to the learning standards, subject course and also the solutions**.

4. The suggestions on **education instruction side**, the **Buddhist monks should reduce the lecture and should give the student participation in teaching and learning**. To produce inspirational media, especially technologies related. **Mentor teachers should play a role in the student supervision together with the monks**. Atmosphere in the

classroom should be amended in accordance with the teaching of Buddhism. The content should be amended in accordance with the standards of learning and the curriculum instruction course of the school. On the technical side should train various instruction techniques in appropriation to the age of the students. Monks should be trained to have the knowledge about teaching in different styles. Establish the Young Buddha Camp activities, sharing ceremonial Buddhism activities and the Answer Questions of the Dharma Contest. On the mass media instruction side, the Buddhist monks should provide training materials for teaching about technology media and can apply for the good quality education. On the measurement and evaluation side, Buddhist monks should be trained on how to measure and evaluate the process of evaluation in various methods. Mentor teachers should be able to introduce Buddhist priests on how to create the evaluation knowledge, understanding and how to control the evaluation of the monk.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ พระสุธีธรรมมานุวัตร, ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และเจริญพร
 ขอขอบคุณคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
 อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ และอาจารย์ วันชัย สุขตาม ที่กรุณาเสียสละ
 เวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ใน
 การดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอเจริญพรขอบคุณ คุณโยมอาจารย์ชิตวิบูลย์ หมั่นมีที่ช่วย
 แนะนำเกี่ยวกับสถิติการวิจัยที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดให้กระจ่างจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมาย
 ขอขอบพระคุณ พระครูปลัดสุรัสวดี สิริปัญโญ ฌ,ดร. เจริญพรขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สุภกิจ
 โสทัต เจริญพรขอขอบคุณ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ เจริญพรขอขอบคุณ อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์
 เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ และอาจารย์วันชัย สุขตาม ที่ได้กรุณาร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบ
 วิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์นี้จนสมบูรณ์
 ขอขอบคุณครุอาจารย์ทุกท่านและนักเรียนทุกคน ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้
 ทำการศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนในระดับปริญญาโท และสุดท้าย
 ขอขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป และคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ทุกท่าน ตลอดจนเจ้าหน้าที่
 ทุกคนที่ได้ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตา
 เอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาตลอด คุณความดี การทำ
 ประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแด่โยมมารดา บิดา
 ญาติสนิท มิตรสหายและเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ ที่เป็นกำลังใจ และให้การ
 สนับสนุนในทุกๆ เรื่อง รวมทั้งญาติโยม และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน
 อานิสงส์ดีที่จักพึงบังเกิดจากการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย
 คุณบิดา คุณมารดา คุณครูอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำ
 วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ใกล้ชิด ที่ให้กำลังใจ
 และสนับสนุนในทุกๆ เรื่องจนทำให้ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ได้รับประโยชน์จากการศึกษา และได้
 เข้าใจในแนวทางปฏิบัติจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์

พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต)

๑๐ มกราคม ๒๕๕๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคคปาติ (ภาษาบาลี)	
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรคปาติ (	ภาษาบาลี)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณฺณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ทก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ดิกนิปาตปาติ (ภาษาบาลี)	
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.สตตก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สตตกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๒๑ - ๓๒๒/๗๒ หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทปาติ ฉบับภาษาบาลี พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้าที่ ๗๒ ส่วนพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม / ข้อ / หน้า/ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑ - ๓๒๒/๑๓๓ หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑ - ๓๒๒ หน้าที่ ๑๓๓ เป็นต้น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญแผนภาพ ฐ	
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ท
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๗
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์	๑๒
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	๑๕
๒.๔ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	๓๔
๒.๔.๑ ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓๔
๒.๔.๒ ด้านเทคนิคการสอน	๔๐
๒.๔.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน	๔๙
๒.๔.๔ ด้านการวัดผลและประเมินผล	๕๔
๒.๔.๕ ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม	๖๕
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๒
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท	๗๒
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	๗๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๕
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๖
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๘
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๐
๔.๒ ความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	๙๒
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	๙๙
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	๑๐๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุป	๑๑๐
๕.๒ อภิปรายผล	๑๑๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๗
บรรณานุกรม	๑๓๐
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	๑๓๙
ภาคผนวก ข ค่าแอลฟา	๑๔๑
ภาคผนวก ค ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถามหรือ IOC	๑๔๕
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๕๐
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๕๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เรื่อง	
ภาคผนวก ฉ. แบบสัมภาษณ์เรื่องบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	๑๖๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๗

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	๘๖
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	๘๖
๔.๑ ตารางแสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๑
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ภาพรวม	๘๒
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอน	๘๓
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคการสอน	๘๕
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน	๘๖
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดและประเมินผล	๘๗
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม	๘๘
๔.๘ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียนต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพที่แตกต่างกัน	๘๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๙ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ตอบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามเพศที่แตกต่างกัน	๑๐๑
๔.๑๐ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ตอบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามอายุที่แตกต่างกัน	๑๐๒
๔.๑๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ตอบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน	๑๐๔
๔.๑๒ สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน	๑๐๖

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๘๔
๕.๑ สรุปรูปทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	๑๑๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นครูมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และพระพุทธเจ้าได้ทรงส่งพระสาวก ๖๐ รูปออกไปประกาศพระศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ ทั่วอินเดีย เป็นการประกาศความเป็นครูครั้งแรกของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นมา พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาและนักบวชของศาสนาพราหมณ์ได้ทำหน้าที่ให้การศึกษแก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวอินเดียควบคู่กันมาตลอด แต่การให้การศึกษากลับมาแตกต่างกันคือ นักบวชของศาสนาพราหมณ์จะให้การศึกษเฉพาะชนชั้น ๓ วรรณะเท่านั้น คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ยกเว้นวรรณะศูทร แต่พุทธศาสนาซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้นำได้ให้การศึกษแก่ทุกชนชั้นวรรณะ เป็นการจัดการศึกษาที่ให้ความเสมอภาคกันทั้งหมด พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ให้ความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพและให้คุณธรรม คือ ความประพฤติดีปฏิบัติชอบ สำหรับเป็นเครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนวิชาชีพให้เจริญรุ่งเรืองและคงอยู่ตลอดไป

เมื่อกาลเวลาผ่านไปได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหลายๆด้าน ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันบทบาทแห่งความเป็นผู้นำทางการศึกษาและทางด้านจริยธรรมของพระสงฆ์จะถูกลดลงไปบ้าง แต่กระนั้นพระสงฆ์ท่านก็พยายามที่จะรักษาบทบาทนี้ไว้เท่าที่ความสามารถจะพึงมี ทั้งนี้เพื่อความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและเพื่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยเราในปัจจุบันนี้ดูน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรมจริยธรรมของคน ทั้งในระดับนักการเมือง ข้าราชการ หรือคนในแวดวงอาชีพอื่นๆ และภาพที่เห็นชัดเจนและเป็นข่าวอยู่ทุกวันก็คือ การทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การใช้ความรุนแรง การก่อกวนก่อกบฏ การล่องล่เมิดสิทธิ การฆ่าตัวตาย การเสพและการค้ายาเสพติด ซึ่งแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา รวมถึงการแต่งกายล่อแหลม ที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศของนักศึกษาหญิง การขายบริการทางเพศของนักศึกษา การที่นักศึกษาอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ทะเลาะวิวาทของนักศึกษาทั้งภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้นักคนและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุล

ระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ^๑ ก่อให้เกิดปัญหานั้นเป็นการ โดยเฉพาะต่อ เด็กและเยาวชนในวัยเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนดังกล่าว ทุกคนต่างลง ความเห็นตรงกันว่าเยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่าง ยั่งยืน คืออาจจะมียุ่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวย ไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็น ภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและ จิตใจมีสติ ปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีรายงานผลการสำรวจของผู้ที่ถูกให้ออกจากงาน เฉพาะในกรณี ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของตัวพนักงานเอง พบว่า ๑๗% ถูกให้ออกจากงานเพราะขาดทักษะความรู้ และประสบการณ์ ๘๓% ถูกให้ออกจากงานเพราะปัญหาเรื่อง ความประพฤติ และบุคลิกภาพ ใน ขณะเดียวกันมีผู้ไปสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการพิจารณาปรับคนเข้าทำงานใน หน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ พบว่าผู้ประกอบการส่วนมากต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะ ดังนี้ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละและมีความรับผิดชอบ ซึ่งปรากฏการณ์ในสังคม ดังกล่าวมานี้เป็นผลโดยตรงมาจากรื่องของการปลูกฝังทางด้านคุณธรรมจริยธรรมนั่นเอง และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา ๖ ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา ๒๔ ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ อย่าง ได้สัดส่วนสมดุลกันโดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ไว้ในทุกวิชา” เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนผู้ ที่เป็นเยาวชนของชาติในอนาคต^๒ ดังนั้นประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และกระบวนการใน การบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชน อันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนา ประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ^๓ และการจะ พัฒนาคอนให้มีคุณภาพเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้อง เติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป พลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่ นับถือ

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **ปฏิรูปการเรียนรู้**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ กรมการศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^๒นายแพทย์เชวง เตชะโกศยะ , “การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กศึกษา” , (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.jariyatam.com/th/moral-cultivation>, (๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕).

^๓สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ข.

พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยและเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรมวิถีดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้นเด็กไทยจึงสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรม ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงตั้งแต่เริ่มแรก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ จึงได้กำหนดให้นักเรียนที่เป็นชาวพุทธ เรียนวิชาพระพุทธศาสนาตลอดหลักสูตร ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นก็กำหนดให้เรียนคุณธรรมพื้นฐาน ๑๓ ประการ และระบุนโยบายการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลสมบูรณ์นั้นควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องให้นักเรียนรับรู้ เข้าใจ ศรัทธา และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม แม้กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน ๑๒ ปีก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มากกล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการเสริมอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไปอีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้ เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษา

นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับจริยธรรมเดิม ครูจะจัดให้มีการสวดมนต์ทุกวันศุกร์ เป็นเวลา ๑ ชั่วโมงกว่าๆ และมีชั่วโมงวิชาศีลธรรมด้วย แต่ในการเรียนการสอนในปัจจุบันแทบจะไม่ให้ความสนใจในการสวดมนต์และวิชาดังกล่าวมากนัก เพราะคิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ แต่เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่ความรู้เนื้อหาวิชาบางเรื่องจะลืมนั่นไป แต่ประสบการณ์การสวดมนต์ที่โรงเรียนยังคงติดตัวอยู่จนทุกวันนี้ หากต้องการสอนเด็กให้เป็นคนดี มีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี มีหลักธรรมของศาสนาเข้ามาประดับประดาจิตใจเด็ก จึงต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของเด็กให้สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ คุณธรรมและจิตใจ ควรจะไปพร้อมกัน มิใช่สอนแต่วิชาการอย่างเดียว เด็กก็จะไม่รู้เรื่องศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ว่าเป็นอย่างไร และจะออกอาการไม่เรียบร้อย ถ้าเด็กได้รู้เรื่องเหล่านี้ การทะเลาะเบาะแว้ง ตีกัน อาจลดลงก็ได้ จึงต้องการให้สถานศึกษาสอนให้เด็กสวดมนต์ ไหว้พระ ทำสมาธิ และสอนเกี่ยวกับศาสนา มิใช่แต่เฉพาะศาสนาพุทธเท่านั้น ถ้าในโรงเรียนมีเด็กที่นับถือศาสนาอื่น ซึ่งตามปกติก็มีอยู่แล้ว เช่น ศาสนาอิสลามมีการละหมาด ศาสนาคริสต์มีการเข้าโบสถ์ ก็จะต้องจัดให้มีด้วย แต่ศาสนาพุทธยังไม่ได้เน้น จึงขอให้เน้นศาสนาพุทธ โดยจะขอให้หารือกับพระสงฆ์ ให้พระช่วยแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้เด็กได้เรียนเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม อาจจะมีการแบ่งเวลาทุกวันศุกร์ก่อนจะกลับบ้าน โดยอาจจัดครั้งละ ๑-๒ ชั่วโมง ให้เด็กมีเวลาสวดมนต์ ไหว้พระ เพื่อรำลึกถึงพระคุณ ครูบาอาจารย์ พ่อแม่ผู้ปกครอง และเพื่อให้

เข้าใจความหมายของการสวดมนต์ที่แท้จริงว่าไม่ใช่เป็นสิ่งมงาย หรือเพียงสวดมนต์เพื่อท่องจำให้ได้เท่านั้น แต่สามารถนำประโยชน์ของการสวดมนต์ไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน^๔

พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตฺโต) ได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาสังคมไทย และการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า “วิถีชีวิตของคนไทยในอดีต วัดและชุมชนจะมีความสัมพันธ์กันลึกซึ้ง โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เริ่มตั้งแต่การให้การศึกษา อีกทั้งเป็นสถานที่พบปะปรึกษาหารือเพื่อจัดกิจกรรมของชุมชน รวมถึงการเพาะบ่มขัดเกลานิสัยของคนในชุมชนให้มีคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่างๆ^๕ โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชน หากคนเราไม่มีความรู้สึกผูกพันต่อบิตามารดา ต่องาน ต่อแผ่นดิน และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อตัวเอง จะสอนเท่าใดก็คงไม่มีประโยชน์ เพราะเขาจะเกิดความสำนึกในหน้าที่ในคุณค่าของชีวิต คุณค่าของความเป็นมนุษย์ย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะแม้ชีวิตของเขาเอง เขาก็ไม่รับผิดชอบเสียแล้ว เขาจะไปรับผิดชอบในหน้าที่ของเขา ที่ต้องทำความดีและให้ความดีแก่สังคมที่ได้รับประโยชน์ได้อย่างไร ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นตัวอย่างที่จะต้องสร้างด้วยเหตุ คือให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เขาเป็นอย่างดีนั่นเอง และมีผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้วยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จำเป็นต้องมีครู ๓ สถานะเป็นต้นเหตุ คือ ครูที่บ้าน ครูที่โรงเรียน/สถานศึกษา และครูที่เป็นคำสอนในศาสนาเพราะบุคคล ๓ จำพวกนี้ ซึ่งหมายถึง ๑.บุพการี ๒ .ครู ๓. พระสงฆ์ เท่านั้นที่อยากเห็นบุคคลอื่นได้ดี ถ้าขาดเหตุหรือเหตุไม่ครบถ้วน ผลคือ คุณธรรมและจริยธรรมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ หรือไม่สมบูรณ์นั่นเอง เรามักจะเอาผลกลับมาเป็นเหตุ คือ เอาจริยธรรมหรือศีลธรรมไปสอนเขาโดยตรง จริยธรรม ศีลธรรม และคุณธรรมอื่นๆ ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ หรือ มีขึ้นได้น้อยเต็มที^๖

การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ได้เพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ทำให้กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหลายสถาบันได้นิมนต์พระสงฆ์เข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนา และอบรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ซึ่งพระสงฆ์บางรูปมีความรู้

^๔“แนวทางการสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา ”, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : http://www.moeews.net/index.php?option=com_content&task=view&id=708&Itemid=&Itemid=&preview=popup, (๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔).

^๕พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตฺโต), ศาสนาและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๒), หน้า ๒๖.

^๖เรื่องเดียวกัน , (ออนไลน์) , แหล่งที่มา : <http://www.jariyatam.com/th/moral-cultivation>, (๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔).

ดีแต่ไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยและความต้องการของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความเบื่อหน่ายต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายของสถาบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผนในการส่งเสริมนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ การศึกษา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษารoles บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในด้าน

- ๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน
- ๒) ด้านเทคนิคการสอน
- ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน
- ๔) ด้านการวัดผลและประเมินผล
- ๕) ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๓.๒.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

๑.๓.๒.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ครู และนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ โรงเรียนบางแพปฐมวิทยา และโรงเรียนโพหัก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์” ปีการศึกษา ๒๕๕๔ รวมประชากรทั้งสิ้น ๕๑๐ คน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๒๐ คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน ณ ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % ตามระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕ %^๗

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๓ ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมระยะเวลาในการทำวิจัย ๑๐ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมของในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๔.๓ ทราบปัญหาและอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

^๗ สมบูรณ์ ต้นยะ, วิทยาการวิจัย, (นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๕.

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ครูและนักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ครูและนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ครูและนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ครูและนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ **บทบาท** หมายถึง บทบาทในการอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในการอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนประกอบด้วย บทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอน ศีลธรรม

๑.๖.๒ **พระสงฆ์** หมายถึง พระภิกษุที่เข้ามาอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรม ให้กับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑.๖.๓ **คุณธรรม** หมายถึง ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลส ซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี

๑.๖.๔ **จริยธรรม** หมายถึง หลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติ ความถูกต้อง ความดีงาม และใช้เป็นหลักสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตน

๑.๖.๕ **โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย** หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๑.๖.๖ **การจัดการเรียนการสอน** หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยวิธีต่างๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตนและสั่งสมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป

๑.๖.๗ เทคนิคการสอน หมายถึง กลวิธีต่างๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอนขั้นตอน การสอน วิธีการสอน หรือการดำเนินการทางการสอนใดๆ เพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพมากขึ้น

๑.๖.๘ สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่พระสงฆ์จัดทำ ขึ้นหรือนำมาจากแหล่งอื่นๆ เพื่อนำมาใช้เป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนและนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๖.๙ การวัดและประเมินผล หมายถึง วิธีการที่ครูผู้สอนนำเอาข้อมูลต่างๆ ที่ได้ จากการวัดรวมกับการใช้วิจารณ์ญาณของผู้ประเมินมาใช้ในการตัดสินใจโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อให้ได้ผลเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

๑.๖.๑๐ ความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม หมายถึง คือ พฤติกรรมที่ กำหนดลักษณะมาตรฐานการกระทำของครู โดยที่ครูจะต้องดำเนินการเรียนการสอนโดยการ ยึดจรรยาบรรณต่อวิชาชีพต่อผู้เรียนและต่อตนเอง ในการทำหน้าที่ของผู้สอนศีลธรรมให้ สมบูรณ์

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และนักเรียนตาม สถานภาพเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะ และปัญหาอุปสรรคบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑.๗.๔ เป็นแนวทางในการในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัด ราชบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการ วิจัย ตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
  - ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
  - ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
    - ๒.๓.๑ ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม
    - ๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
    - ๒.๓.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
    - ๒.๓.๔ แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน
  - ๒.๔ บทบาท พระสงฆ์ ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
    - ๒.๔.๑ ด้านการจัดการเรียนการสอน
    - ๒.๔.๒ ด้านเทคนิคการสอน
    - ๒.๔.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน
    - ๒.๔.๔ ด้านการวัดผลและประเมินผล
    - ๒.๔.๕ ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - ๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท
  - ๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่รวมกัน ใน สังคม แต่ละคนมีการแสดงออกทางสังคมที่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษาปฏิบัติตามบทบาท จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทเสียก่อนในเบื้องต้น

ทฤษฎีบทบาทเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลเป็นเครือข่ายของสถานภาพและความคาดหวัง ส่วนปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพและแสดงบทบาทตามสถานภาพที่ครอบครอง จะมีลักษณะที่สำคัญ ๒ อย่างคือ

๑. ลักษณะเกี่ยวกับตน (Self – Related Characteristics) ได้แก่ ลักษณะต่างๆ ของบุคคลตามที่เขาคิดว่าเป็น หรือมีลักษณะเช่นนั้น (Self – Conception) ลักษณะนี้จะมีผลต่อการประพฤติตามสถานภาพที่เขาดำรง และจะเป็นฐานในการเลือกความคาดหวังประเภทต่างๆ มาเป็นแนวในการประพฤติตามสถานภาพ

๒. ความสามารถและทักษะในการแสดงบทบาท (Role Playing Skill sand Capacities) ความสามารถเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของแต่ละบุคคล ส่วนทักษะเป็นสิ่งที่เรียนรู้ภายหลัง แต่ทั้งสองสิ่งก็เกี่ยวพันกัน หากไม่มีความสามารถเป็นทุนทักษะก็ไม่อาจเกิดได้ด้วย ทักษะและความสามารถในการแสดงนี้เองทำให้บุคคลแสดงบทบาทได้แตกต่างกัน

นักทฤษฎีบทบาทโดยมากเห็นพ้องกันว่า ข้อต่อระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลคือบทบาทซึ่งพิจารณาองค์ประกอบของบทบาทที่เน้นกันโดยมากมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. บทบาทตามใบสั่ง (Prescribed Roles) เป็นบทบาทที่เน้นให้ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังตามแต่ละสถานภาพ ซึ่งถูกสมมติว่ามีใบสั่งจัดไว้ชัดเจนบุคคลจะรู้ใบสั่งนั้นด้วยอัตตา (Self) และความสามารถในการแสดงบทบาทอันจะมีผลต่อระดับการคล้อยตามความต้องการของแต่ละสถานภาพ

๒. บทบาทตามใจ (Subjective Roles) เป็นบทบาทที่ปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพนั้นแสดงออก หลังจากรับรู้และตีความหมาย ปรับความคาดหวังต่างๆ ที่ผ่านอัตตาตัวตนในโลกสังคมที่ถูกสร้างขึ้นด้วยการประเมินตามอัตตวิสัยในสถานการณ์มีปฏิสัมพันธ์

๓. บทบาทจริง (Enacted Roles) ในที่สุดความคาดหวังและการประเมินความคาดหวังตามอัตตวิสัยของปัจเจกบุคคล ก็จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม บทบาทนี้จึงเป็นพฤติกรรมจริงที่เปิดเผยโลกสังคมเป็นเครือข่ายของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกัน^๑

สรุป ทฤษฎีบทบาท เป็นแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ตามฐานะตำแหน่งต่างๆ ที่ได้รับทางสังคม โดยมีการประพฤติปฏิบัติตนตามความสัมพันธ์ของปัจเจกคนกับสังคมที่อยู่อย่างสอดคล้องกัน

^๑จางง์ อติวัฒน์สิทธิ์, แนวคิดเชิงพุทธเกี่ยวกับการพัฒนาประชากร : สังคมวิทยาตามแนวทางพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๔๕ – ๔๖.

ความหมายของบทบาท

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงความหมายของบทบาท โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวไว้ เพื่อประกอบการศึกษา ดังมีลำดับต่อไปนี้

อุทัย หิรัญโต ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง หน้าที หรือ พฤติกรรมอันพึงคาดหวังของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม หรือในสังคมหนึ่งๆ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมนั้นๆ กำหนดขึ้น ฉะนั้นบทบาทจึงเป็นแบบอย่างพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียว^๒

พัทยา สายหู ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การกระทำต่างๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラบดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^๓

ภิญโญ สารธ ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง ความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดหวังบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ควรกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และบทบาทหน้าที่ที่มีความควบคู่อยู่กับตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่เสมอ^๔

ชื่นสุข ฤกษ์งาม ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนของการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ขึ้นอยู่กับ บรรทัดฐาน ของธรรมเนียมประเพณีของสังคม และเป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง^๕

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น ตำแหน่งพ่อ บทบาทคือเลี้ยงดูลูก ตำแหน่งครู บทบาทคือสอนลูกศิษย์^๖

^๒อุทัย หิรัญโต, สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา – มานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๒๗.

^๓พัทยา สายหู, ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๒๗.

^๔ภิญโญ สารธ, หลักบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๒๘๓.

^๕ชื่นสุข ฤกษ์งาม, “บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของพ่อในมุมมองของวัยรุ่น : กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๘.

^๖สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๒๘.

ณัฐชยา สัมเขียวหวาน ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึงแบบแผนของ พฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ซึ่งอยู่กับสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่ง ทางสังคม โดยที่สังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพ หรือฐานะ ตำแหน่งไว้เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งนั้นๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ^๗ สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง สิทธิหรือหน้าที่ที่บุคคลอยู่ในสถานภาพ หรือตำแหน่ง ต่างๆ ในสังคมกำหนดจะต้องกระทำ หรือปฏิบัติตามบทที่ตนเองได้รับมอบหมายนั่นเอง

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ซึ่งมีนักวิชาการ ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทพระสงฆ์ไว้ โดยได้ศึกษาตามลำดับดังนี้

พระสงฆ์ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ชีวิตของพุทธศาสนิกชนผูกพันกับ พระสงฆ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนในสังคมกับ พระสงฆ์จึงไม่สามารถแยกจากกันได้ ทั้งนี้เพราะต่างต้องอาศัยซึ่งกันและกันตลอดเวลา

พระราชวรมุณี (ประยูรค์ ปยุตโต) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ดังนี้

๑. บทบาทต่อตนเองและสังคมสงฆ์ คือมีหน้าที่ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อ ความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์

๒. บทบาทต่อสังคมคฤหัสถ์ มีหน้าที่

๒.๑ ให้การศึกษา หมายถึง การอบรมสั่งสอนผู้อื่นให้ดำรงชีวิตโดยอาศัยความรู้ ทั้งทางโลก และทางธรรม

๒.๒ การเผยแผ่ หมายถึง การช่วยให้มีการปฏิบัติธรรม เป็นประโยชน์ต่อสังคม

๒.๓ การสงเคราะห์ประชาชน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนโดย ปฏิบัติหน้าที่ตามสมณเพศของตน^๘

ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทด้านต่างๆ เพื่อเกื้อกูลต่อชุมชน ดังนี้

บทบาทพระสงฆ์ด้านการศึกษา

ตั้งแต่อดีต วัดกับวังได้ร่วมมือกันให้การศึกษาแก่ประชาชนมาโดยตลอดจนถึง การศึกษาแผนใหม่ในสมัยรัชการที่ ๕ วัดและคณะสงฆ์ยังคงให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา ของชาติอยู่ โดยเฉพาะในระดับมูลศึกษาและประถมศึกษา ต่อมาในรัชกาลที่ ๖ การศึกษา

^๗ ณัฐชยา สัมเขียวหวาน , “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์), (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔ – ๑๕.

^๘ พระราชวรมุณี (ประยูรค์ ปยุตโต) , “บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน” ฉบับสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพานิช จำกัด, ๒๕๒๓), หน้า ๑๕.

ระบบวัดกับการศึกษาระบบใหม่ถึงแยกจากกันอย่างเด็ดขาด หน้าที่ทางการศึกษาโดยตรงของ พระสงฆ์จึงจำกัดอยู่แต่ในวัดและประชาชนในวงแคบเท่านั้น จากความสำคัญของวัดและพุทธ ศาสนาในอดีตทำให้เกิดประเพณีที่สำคัญที่พระพุทธรศาสนาไปเกี่ยวข้องกับการศึกษามาจนถึง ปัจจุบัน^๙

๑. ประเพณีวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชน และพระสงฆ์เป็นครูผู้ทำ หน้าที่อบรมสั่งสอน ชาวกรุงและชาวเมืองในปัจจุบันอาจมองไม่ค่อยเห็น แต่สำหรับชาวบ้านใน ชนบทห่างไกลยังพอมองเห็น แม้ไม่เป็นศูนย์กลางเหมือนแต่ก่อน ก็พอเป็นช่องทางหรือที่พึ่ง แหล่งสุดท้าย

๒. ประเพณีบวชเรียน ซึ่งมีความหมายว่าบวชคู่กับเรียน เมื่อบวชแล้วต้องเรียนหรือ บวชก็เพื่อเรียน ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ ดังนี้

๒.๑ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์

๒.๒ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๒.๓ ธรรมศึกษา

๒.๔ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือพระธรรมวิทยากร

๒.๕ การศึกษาพระปริยัติธรรม

๒.๖ การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรม

ในอดีตการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์จำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของวัดและชาวบ้าน ตามประเพณีและโอกาสอันสมควร เช่น การเทศนาสั่งสอนชาวบ้านในวันพระหรือวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา การเทศน์ในงานบุญพิธีหรืองานบำเพ็ญกุศลต่างๆ เช่น งานทำบุญบ้าน งาน ศพ เป็นต้น ในปัจจุบันที่การสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น พระสงฆ์สามารถดำเนินการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มากขึ้น ซึ่ง บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมสามารถแบ่งได้ ๓ ประการใหญ่ๆ คือ

๑. พระธรรมจาริก พระสงฆ์ไทยที่เสียสละเวลาและสมัครใจเดินทางไปปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่ทำให้ชาวเขา แต่ละเผ่าหันมาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และส่งบุตรหลานเข้า บรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก และได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ทั้งฝ่ายปริยัติธรรมและสามัญ ศึกษาและได้เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามภูมิลำเนาเดิมอันเป็นเผ่าเดิมของตน ต่อไป

^๙พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต), คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ , (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘) หน้า ๒๕.

๒. พระธรรมทูต คือพระภิกษุ สามเณรที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้ แล้วเสียดลไปพบกับประชาชนในที่ต่าง ๆ เพื่อหาทางโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความสนใจเลื่อมใสในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไปมีรูปแบบดังนี้

๑. การเทศน์ หรือการบรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในวันธรรมสวนะ (วันพระ) งานศพ วันอาทิตย์ หรือตามที่ได้รับนิมนต์ไปในสถานที่ต่าง ๆ เนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ

๒. การเผยแผ่โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๓. อื่นๆ หมายถึง การเผยแผ่ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น พัฒนาหรือสงเคราะห์ด้านวัตถุ แล้วโน้มน้าวให้หันเข้าธรรมะ^{๑๑}

บทบาทพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์

ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์เกิดจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในเรื่องปัจจัย ๔

๒. สภาวะและเหตุการณ์ในสังคมเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

๓. คุณธรรม เมตตาธรรม กรุณาธรรมของพระสงฆ์ที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้น

ทุกข์

ในขณะเดียวกันได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์ที่ทำได้ดีที่สุดคือ บทบาททางด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจประชาชน การสงเคราะห์ทางจิต และการพัฒนาท้องถิ่น

๑. บทบาทด้านการศึกษา วัดให้สถานที่เป็นโรงเรียนและอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนวัยเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนด้วยทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน

๒. บทบาทด้านสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกระดับความเจ็บป่วย โรคบางชนิดหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระสงฆ์

๓. บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชนจิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวาย จะเข้าใจในความหมายของคำว่า “ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม” นอกจากนี้การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานก็สามารถช่วยให้เกิดความสุขสงบทางจิตใจได้มาก

^{๑๑} กฤษญา นันทเพชร, ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม, วิทยานิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔-๓๕.

๔. บทบาทด้านการสงเคราะห์ทางจิต ด้านนี้พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการช่วยบรรเทาปัญหาและมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนได้มาก งานสังคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คือ งานสังคมสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นหลัก

๕. บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิดริเริ่ม และระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่างๆ

บทบาทพระสงฆ์ด้านสืบสานวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และถ่ายทอดกันมาจากบรรพชนสู่อนุชนรุ่นหลัง วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เช่น ปราสาทราชวัง วัด ป้อม ค่าย กำแพง และลักษณะที่เห็นรูปทรงไม่ชัดเจน เช่น ภูเขา คันทดิน ถนนโบราณ เนินดินที่ปกคลุมเจดีย์ โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

๒. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานจิตรกรรม ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในวัด

๓. ศิลปวัฒนธรรมประเภทงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

๔. ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ^{๑๑}

สรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นผู้ทำหน้าที่ หรือเป็นตัวแทนองค์การทางศาสนาจะต้องทำบทบาทหลักๆ อยู่ด้วยกันคือการทำกิจของตนให้ถึงที่สุด ได้แก่ การศึกษา หลักธรรมคำสั่งสอนให้กระจ่างชัด บทบาททางสังคมคือการใช้ธรรมะในการขัดเกลาจิตใจ และเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนทั่วไป

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ปรากฏขึ้นเพื่ออธิบายรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ปรากฏขึ้นเพื่ออธิบายรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีนักวิชาการให้ความหมายคุณธรรมจริยธรรม ไว้ดังนี้

^{๑๑}วิเชียร รักการ, วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย , (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐๕ – ๑๐๖.

พระปัญญาหันทภิกขุ ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะของการคิดดี ทำดี ประพฤติดี ที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์หรือปุตฺตชนทั่วไป^{๑๒}

ยนต์ ชุ่มจิต ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือ คุณลักษณะที่เป็นความดี ความงาม ที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัยและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามของบุคคลทั่วไป^{๑๓}

โกสินทร์ รังสยาพันธ์ ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดี^{๑๔}

นลิน เรื่องบุตร ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือ เป็นความดีเลิศเฉพาะอย่างในเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม เช่น ความยุติธรรม ความกรุณา^{๑๕}

ลิขิต วีรเวทิน ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือ จิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ศาสนาและอุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมีจิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกลมกลืนเรียนรู้โดยพ่อแม่สถาบันการศึกษา ศาสนา พรรคการเมืองและองค์กรของรัฐ^{๑๖}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง ความดีงามที่เกิดขึ้นภายใต้จิตใจ ที่มีอยู่เฉพาะด้านในเรื่องของการมีศีลธรรม เช่น ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความรู้จักประมาณตน ความยุติธรรม เมตตากรุณา การมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่^{๑๗}

สรุปได้ว่าคุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่นและสังคม

^{๑๒} พระปัญญาหันทภิกขุ, *มงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า*, (กรุงเทพฯ มหานคร : อุดมศึกษา, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

^{๑๓} ยนต์ ชุ่มจิต, *ความเป็นครู*, (กรุงเทพฯ มหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๗.

^{๑๔} โกสินทร์ รังสยาพันธ์, *ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู*, (กรุงเทพฯ มหานคร : ศึกษานิเทศน์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐), หน้า ๔๓-๔๔.

^{๑๕} นลิน เรื่องบุตร, "ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการพบกลุ่มวิธีเรียนแบบทางไกลสำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น", *วิทยานพธ์ การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒), หน้า ๘๕.

^{๑๖} ลิขิต วีรเวทิน, *คนไทยในอุดมคติ*, (กรุงเทพฯ มหานคร : สำนักพิมพ์แมค, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘.

^{๑๗} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*, (กรุงเทพฯ มหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๙,) หน้า ๑๕.

พระราชวรมุณี (ประยูรท์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง วิธีการปฏิบัติทางสายกลางประกอบด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ บางครั้งเรียก ไตรสิกขา หรือ การศึกษา ๓ ประการอันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา จริยธรรม อันได้แก่ พรหมจรรย์ มรรค และ ไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต^{๑๘}

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์มาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำพฤติกรรมอันนั้นจะเป็นเครื่องตัดสินว่า การกระทำนั้นผิดหรือถูกโดยสังคมจะเป็นตัวตัดสิน^{๑๙}

เพียเจต์ (Piaget) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์แสวงหามาจากกฎต่างๆ และตั้งขึ้นเป็นแนวทางของสังคมหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคล^{๒๐}

พนัส หันนาคินท์ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคม เพื่อให้เกิดความดี ความถูกต้อง และความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคม^{๒๑}

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง การตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งของบุคคลลงไป จะต้องประกอบด้วยเหตุผลอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะหน้านั้นและเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเกิดจากประสบการณ์และสติปัญญาของบุคคลนั้น^{๒๒}

รุจิร ภู่อสาระ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติในทางที่ดงามทั้งกาย วาจาและใจ มีขอบเขตถึงพฤติกรรมทางสังคม โดยเป็นลักษณะที่สังคมต้องการที่มีอยู่ในสมาชิกของสังคม^{๒๓}

^{๑๘} พระราชวรมุณี (ประยูรท์ ปยุตโต), คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่, หน้า ๒๒ – ๒๔.

^{๑๙} Kohlberg, Lawrence. "Development of Moral Character and Moral Ideology." In Review of Child Development Research, (Hartford :Connecticut, 1964), PP.383-416.

^{๒๐} Piaget, Jean, *The Moral Judgement and The Child*. 2nd ed, (New York : Collier Book, 1977), P 233.

^{๒๑} พนัส หันนาคินท์, การสอนค่านิยม, (พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๐.) หน้า ๓๑.

^{๒๒} ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, จริยธรรมของเยาวชนไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๒๓ – ๒๔.

^{๒๓} รุจิร ภู่อสาระ , แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ๖, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑ – ๑๓.

สุเทพ ทองประดิษฐ์ และคณะ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตในลักษณะของความดีในระดับต่างๆ ที่สังคมหรือบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่น^{๒๔}

สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ ที่มีความถูกต้องดีงาม เป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และแต่สังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง คุณงามความดีที่บุคคลในสังคมควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีความถูกต้องในสังคม มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่คุณธรรมของสังคมในส่วนรวม

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์^{๒๕} กล่าวว่า การปลูกฝังและหล่อหลอมให้เด็กนักเรียน นักศึกษา เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมครบถ้วน สมควรตามความมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ จะต้องมีการดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งระบบทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน จะยกภาระให้แก่โรงเรียนหรือสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ แนวทางวิธีการตลอดจนหัวข้อธรรมหรือคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ก็ต้องตรงกันทั้งสังคมนอกโรงเรียนและในโรงเรียนด้วย แหล่งหล่อหลอมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนนักศึกษา โดยส่วนรวมมีดังนี้

๑. บิดามารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำกรปลูกฝังหล่อหลอมตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว และต้องทำหน้าที่ต่อไป แม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาบรมในโรงเรียนระดับต่างๆ อยู่แล้วก็ตาม นักการศึกษาได้ศึกษาผลกระทบของการเลี้ยงดูเด็กแบบต่างๆ ต่อความมีคุณธรรมและจริยธรรมของเด็ก ปรากฏว่าเด็กที่ได้รับความรักจากการเลี้ยงดูมาก มีลักษณะความรับผิดชอบวินัยทางสังคมและความเอื้อเฟื้อสูงกว่าเด็กที่ได้รับความรักจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครองน้อยกว่า เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมมากจะมีลักษณะเชื่อฟัง สุภาพ เอื้อเฟื้อ แต่มีลักษณะขี้อาย เก็บตัวใจน้อย และชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ ส่วนเด็กที่เลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยจะไม่เชื่อฟัง ไม่มีความรับผิดชอบและขาดสมาธิ เด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลเป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าว รู้จักผิดชอบชั่วดี และอายเมื่อทำผิด

๒. ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอมจริยธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นเดียวกัน โดยปกติเด็กจะเรียนรู้เจตคติเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่ด้วยการสังเกตและเลียนแบบมากกว่าที่จะได้จากการฟังคำสั่งของผู้ใหญ่โดยตรง ถ้า

^{๒๔}สุเทพ ทองประดิษฐ์ และคณะ, “การพัฒนางานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗ - ๑๘.

^{๒๕}ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, คุณธรรมจริยธรรม : หลักและวิธีการพัฒนาจริยศึกษาในสถาบันสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : อรุณสภา, ๒๕๒๔), หน้า ๑๐๐-๑๐๖.

หากผู้ใหญ่เป็นผู้มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมาก เด็กจะมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่มากขึ้นเท่านั้น

๓. เพื่อนๆ ของเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรม และจริยธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้ รับผิดชอบต่อปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อนๆ ได้ โดยเฉพาะในวัยรุ่นการทำอะไรตามเพื่อนจะเห็นได้ชัดเจน การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมิใช่มาจากเพื่อนฝ่ายเดียว แต่ยังได้มาจากการได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กในวัยเดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อนๆ ดังกล่าวนี้รวมทั้งเพื่อนในโรงเรียนและนอกโรงเรียนด้วย

๔. พระสงฆ์หรือผู้นำทางคุณธรรมและจริยธรรมในหมู่บ้านตำบลหรืออำเภอ หรือท้องถิ่นที่เด็กนักเรียนอยู่นั้น เป็นที่เคารพนับถือของผู้ใหญ่ในสังคมนั้นและได้มอบให้เป็นผู้อบรมสั่งสอนจริยธรรมแก่ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระสงฆ์หรือผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่นนั้น จะมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนนักศึกษาในท้องถิ่นนั้นด้วย

๕. สื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชนทุกรูปแบบในปัจจุบันนี้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยม ตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนไปถึงภาพยนตร์ บทเพลง หนังสืออ่านเป็นทั้งเครื่องปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรม และจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนทุกวัย และในขณะเดียวกัน ถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจในด้านที่จะช่วยปลูกฝังความมีจริยธรรมที่ดีแก่เด็กและเยาวชนแล้ว ยังอาจเป็นเครื่องมือทำลายหรือขวางกั้นการปลูกฝังหล่อหลอมให้เด็กนักเรียน นักศึกษาให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามไว้ด้วย

๖. โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การบริหารและการให้บริการต่างๆ ในสถานศึกษา การเป็นตัวอย่างที่ดีงามของครูอาจารย์ การเรียนการสอนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวกับ จริยศึกษา โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้น ใช้วิธีการหล่อหลอมดังที่กล่าวมาในข้างต้นด้วยวิธีการใช้นิทานวรรณคดีหรือข่าวสารจากชีวิตจริง การใช้วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง แผ่นโปร่งใส การอธิบาย การเทศนา การดัดเตือน การสนทนา การยกย่องสรรเสริญ การชมเชย การแก้ไข และการวิจารณ์ข้อบกพร่อง

๒.๓.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมส่วนใหญ่ยอมรับว่า จริยธรรมของมนุษย์จะมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับอย่างเห็นได้ชัดเจนจากวัยทารกถึงวัยผู้ใหญ่ แม้ว่ามนุษย์จะมีการพัฒนาทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน แต่นักทฤษฎีทั้งหลายก็ยังเชื่อว่าการพัฒนาในบุคคลต่างๆ กัน มีลำดับขั้นพัฒนาการที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้นักค้นคว้าทางจริยธรรมส่วนมากเห็นว่าการปัจจัยที่ก่อให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทางสังคม แต่ก็มีความคิดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเหตุผลให้เกิดทฤษฎีในด้านนี้มากมาย ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมสามารถแบ่งทฤษฎีออกได้เป็น ๓ ประเภท ดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีนี้เชื่อว่าจริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม (Conscience) จริยธรรมเกิดจากกระบวนการภายในของวัฒนธรรม หรือบรรทัดฐานของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดู ได้แก่ การถือตนตามอย่าง (Identification) ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม มาตรฐานจริยธรรมในสังคม เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังจริยธรรม หากความต้องการของตนไม่สอดคล้องกับที่สังคมต้องการจะทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น ถ้าบุคคลทำชั่วเขาจะเกิดความละอายใจตนเอง ซึ่งถือว่าการลงโทษตัวเอง ต่อไปเขาจะไม่ทำความชั่วอีก โดยไม่ต้องมีการควบคุมจากบุคคลอื่นภายนอก นั่นคือเขามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีหรือเกิดมโนธรรมภายในใจ

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้อธิบายว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์เป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับอิทธิพลทางสังคมที่กว้างขวาง ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ซึ่งทฤษฎีนี้ได้นำเอาหลักการเสริมแรง และหลักการเชื่อมโยง หรือการทดแทนสิ่งเร้ามาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม นอกจากนั้นทฤษฎีนี้ยังเห็นว่า การเรียนรู้ทางสังคมเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต จากการลอกเลียนแบบเป็นส่วนใหญ่ เด็กจะลอกเลียนเฉพาะผู้ที่ตนรัก ผู้ที่มีอำนาจเหนือตนสามารถตัดสินใจลงโทษ หรือให้รางวัลแก่ตนเองและผู้อื่นได้ ฉะนั้นแรงจูงใจในการเลียนแบบจะเน้นที่ความต้องการเป็นที่ยอมรับ เป็นที่รัก และเป็นพวกเดียวกันกับผู้ที่เป็นแบบอย่าง

๓. ทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Development Theory) นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีนี้มีความเชื่อเบื้องต้นว่า

๓.๑ พัฒนาทางจริยธรรมมีโครงสร้างพื้นฐานทางพุทธิปัญญา (Cognitive) และมีองค์ประกอบทางการเลือกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

๓.๒ แรงจูงใจเบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม คือ แรงจูงใจเกี่ยวกับการยอมรับ (Acceptance) การมีความสามารถ (Competence) การเคารพตนเองหรือเข้าใจตนเองอย่าง

ถ่องแท้ (Self – Esteem or Self Actualization) มากกว่าจะเป็นความต้องการทางกายภาพหรือ การลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความกลัว

๓.๓ ลักษณะสำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม คือ พัฒนาการจะเป็นระบบมี ขั้นตอนเหมือนกันทุกวัฒนธรรม เพราะในทุกวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กัน ในสังคมมีการสวม บทบาท (Role Taking) และมีความขัดแย้งในสังคม ซึ่งต้อง ึงการบูรณาการทางจริยธรรม (Moral Integration) เช่นเดียวกัน

๓.๔ กฎและเกณฑ์ปกติเบื้องต้นของจริยธรรมเกิดจากประสบการณ์ที่ได้มาจากการ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าเกิดจากการสร้างกฎเกณฑ์ภายในตนเอง จึงไม่นิยมขึ้น พัฒนาการภายใน แต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตน (Self) กับคนอื่น

๓.๕ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพ และขอบเขตต่างๆ ไป ของสิ่งเร้าทางพุทธิปัญญาและทางสังคม ตลอดช่วงการพัฒนาการของ เด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่างจากพ่อแม่หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัย การ ลงโทษ หรือรางวัล^{๒๖}

ทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรมของเพียเจท์

เพียเจท์ เชื่อว่าวัดพัฒนาการทางจริยธรรมโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อคำถามของเขาจะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์คู่ (Story Pair) ที่เขา กำหนดขึ้นในสถานการณ์คู่จะเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน เว้นแต่รูปการของปัญหาที่ตามมาจะ แตกต่างกันในเรื่องความตั้งใจหรือแรงจูงใจ ดังตัวอย่าง เช่น เด็กชายคนหนึ่งทำแก้วแตก ๑๕ ใบ โดยไม่ได้เจตนา ขณะที่เปิดประตูเข้ามาเพื่อรับประทานอาหาร ส่วนเด็กชายอีกคนทำแก้ว แตก ๑ ใบ ขณะที่ปีนขึ้นไปหยิบขวดแยม แล้วตั้งคำถามว่า “ใครทำผิดมากกว่ากัน ถ้าเป็นพ่อ เธอควรถิใครมากที่สุด” จากคำตอบเหล่านี้ เพียเจท์นำมาพิจารณาตัดสินตามเกณฑ์ของการให้ เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ตั้งไว้ ๖ เกณฑ์ ดังนี้

๑. การตัดสินจริยธรรมโดยพิจารณาการกระทำ

เด็กเล็กหรือผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะทางจริยธรรมจะตัดสินว่าอะไรดี ไม่ดี หรือ อะไร ถูก อะไรผิด จากการดูผลเสียหายทางด้านวัตถุและทางร่างกายของผู้กระทำเป็นหลัก แต่เด็กโต หรือผู้บรรลุนิติภาวะทางจริยธรรมจะตัดสินโดยดูเจตนาของผู้กระทำเป็นหลัก เช่น คำถามว่า ใครผิดมากกว่า ถ้าเด็กคนแรกทำแก้วแตก ๕ ใบ ขณะที่ช่วยมารดาจัดโต๊ะ กับเด็กคนหลังทำ แก้วแตก ๑ ใบ ขณะที่กำลังปีนโต๊ะเพื่อขโมยผลไม้ มัควน เด็ก ๒ ขวบ เกือบทั้งหมดตอบว่าเด็ก

^{๒๖} เปรมจิต ชมชื่น , “ การสร้างแบบวัดจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑ – ๑๒.

คนแรก และประมาณ ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของเด็กอายุ ๖ ขวบ จะตอบเช่นเดียวกัน แต่เด็กอายุ ๙ ปี จะตอบว่าเด็กคนหลังผิดมากกว่าหรือเร็วกว่า

๒. การตัดสินปัญหาโดยพิจารณาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน

เด็กเล็กๆ มักจะพิจารณาปัญหาแบบไม่ผิดก็ถูกทั้งหมดเลย ไม่พิจารณาถึงสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวข้อง และคิดว่าทุกคนคิดอย่างเดียวกัน แต่เด็กโตจะพิจารณาปัญหาจากหลายแง่หลายมุมในปัญหาเดียวกัน หรืออาจจะตอบได้ว่าทั้งผิดและถูก แล้วแต่จะพิจารณาในแง่ไหน เช่น เด็กคนหนึ่งไม่ยอมทำการบ้านและครูได้ห้ามไว้ไม่ให้ลอกคนอื่น แต่มีเพื่อนใจดีคนหนึ่งเอากลับบ้านให้เพื่อนลอก เมื่อถามเด็กคนอื่นว่าเด็กที่ลอกการบ้านเพื่อนนั้นถูกหรือผิด และเด็กที่ให้เพื่อนลอกนั้นผิดหรือถูก เด็ก ๖ ขวบ จะตอบคำถามเหล่านี้เพียงคำตอบเดียว เช่น ตอบว่าเป็นการผิดคำสั่งของครูที่ให้เพื่อนลอก แต่เด็ก ๙ ขวบ จะมีคำตอบมากกว่า ๑ คำตอบ

๓. การไม่ตัดสินความผิดจากการถูกลงโทษ

เด็กเล็กมักจะตอบว่าใครผิด ถ้าผู้นั้นถูกทำโทษ เด็กโตอาจตอบว่าเขาทำผิด เพราะเขาทำลายกฎและทำลายผู้อื่น เช่น เมื่อเราให้เขาตัดสินการกระทำของเด็กคนหนึ่งซึ่งช่วยดูแลน้องขณะที่แม่ไม่อยู่ แต่เมื่อแม่กลับมาแล้ว แม่ก็ทำโทษเด็กคนนั้น เด็กอายุ ๔ ขวบ ตอบว่าเด็กคนนั้นไม่ดีเพราะถูกแม่ตี เด็กโตขึ้นมาหน่อยตอบว่า เด็กคนนั้นไม่ดี เขาต้องทำผิดอะไรสักอย่างเขาจึงถูกลงโทษ เด็กอายุ ๗ ปี ส่วนใหญ่ตอบว่าเด็กคนนั้นไม่ผิด เพราะเขาดูแลน้อง แม้ว่าเขาจะถูกทำโทษก็ตาม

๔. รูปของการแลกเปลี่ยนตอบแทน

เด็กอายุ ๒ ขวบ ไม่ได้พิจารณาแบบการเอาใจเขามาใส่ใจเราในการตอบโต้การกระทำของผู้อื่น เช่น ถ้าถามว่าจะทำอย่างไรเมื่อมีคนมาตีหนู เด็กจะตอบว่าต้องตีตอบไป หรือเมื่อเขาทำตุ๊กตาของเราแตกก็ทำลายตุ๊กตาของเขาบ้าง หรือตอบแทนความดีด้วยการให้รางวัลแบบหมูไปไก่มา แต่เด็กอายุ ๑๑ - ๑๓ ปี จะใช้การตอบแทนในรูปแบบนามธรรม เช่น ตอบแทนด้วยความรัก ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู

๕. วัตถุประสงค์ของการทำโทษ

เด็กสนับสนุนการทำโทษที่รุนแรง หลังจากที่ทราบเรื่องการกระทำผิดเพื่อการควบคุมกักกันผู้กระทำผิด เด็กโตไม่ชอบการทำโทษที่รุนแรง การทำโทษจะนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขเท่านั้น

๖. ความไม่เชื่อในอำนาจของธรรมชาติของพระผู้เป็นเจ้า

เด็กอายุ ๖ - ๗ ปี ถือเอาอุบัติเหตุและความอัปโชคต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังการประพฤติผิดว่าเป็นการทำโทษโดยธรรมชาติหรือทำโทษโดยพระเจ้า เช่น เด็กที่หกล้มแล้วบาดเจ็บ หลังจากที่ยโมยปีนต้นไม้ของบ้านคนอื่น เด็กเล็กจะตัดสินว่าเด็กคนนั้นถูกทำโทษโดยธรรมชาติเพราะขโมยปีนต้นไม้ เด็กโตจะไม่เชื่อเช่นนั้นหลังจากที่เพียเจท์ (Piaget) ได้แบ่ง

ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมแล้ว เขาจึงได้ศึกษาพบว่า กระบวนการที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพัฒนาเกิดจากการพัฒนาทางความคิดความเข้าใจ (Cognitive Development) ๔ ขั้น ดังนี้

๑. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (The Sensory Motor Period) ระยะตั้งแต่เกิดจนถึงอายุประมาณ ๒ ปี การรับรู้ทางประสาทสัมผัสในระดับง่าย ๆ จะทำให้เกิดพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาและความคิดของสิ่งของที่ได้พบเห็น และจัดการทำด้วยตนเอง ในตอนปลายของขั้นนี้จะเริ่มพัฒนาเรื่องความคงที่ของขนาดและรูปร่างของวัตถุ และค้นพบความถาวรของวัตถุ (Permanent Object)

๒. ขั้นก่อนการคิดเป็น (The Period of Preparation Thoughts) ช่วงอายุประมาณ ๒ - ๗ ปี เด็กจะเริ่มใช้ภาพแทนวัตถุและเหตุการณ์เลียนแบบบุคคลอื่นได้ และพัฒนาอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ ๒ - ๔ ปี พฤติกรรมในระยะแรกจะเป็นแบบยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ลักษณะนี้จะลดลงในราวอายุ ๖ - ๗ ปี ซึ่งเป็นระยะที่เด็กมีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็ว เริ่มพัฒนาความคิดหาเหตุผลแบบตรรกศาสตร์ แต่ความคิดส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการรับรู้

๓. ขั้นการคิดอย่างรูปธรรม (The Period of Concrete Operation) ช่วงอายุประมาณ ๗ - ๑๑ ปี เป็นขั้นที่เด็กมีความรู้แบบตรรกศาสตร์ ทำให้สามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุหรือเหตุการณ์ที่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ (Concrete) พัฒนาการทางคิดสูงขึ้น มีแบบแผนการค้นหาคำความจริงเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งแวดล้อมไม่ยึดการรับรู้

๔. ขั้นการคิดอย่างนามธรรม (The Period of Formal Operation) ช่วงอายุประมาณ ๑๑ - ๑๕ ปี เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาและความคิด เด็กจะสามารถค้นหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่สามารถแก้ปัญหาทั้งรูปธรรมและนามธรรมได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์^{๒๗}

ทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม โดยเชื่อตามทฤษฎีของเพียเจท์ (Piaget) ที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะพัฒนาตามพัฒนาการของสติปัญญาและให้ผลออกมาในรูปแบบของการตัดสินเชิงจริยธรรม (Moral Judgement) โดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) เพราะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล ในการที่จะเลือกการทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมชนิดใดชนิดหนึ่ง และจากการศึกษาเขาพบว่า การพัฒนาทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นไม่ได้พัฒนาถึงจุดสมบูรณ์เพียงอายุ ๑๐ ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการความคิดทางจริยธรรมได้ถึงขั้นสูงขึ้นไปตาม

^{๒๗} Piaget, อังโน สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน และคณะ, "พัฒนาการการใช้เหตุผลทางจริยธรรม", รายงานการวิจัย, (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๖), หน้า ๓๐ - ๓๑.

อายุ แต่ไม่ได้หมายถึงทุกคนจะต้องไปถึงขั้นสูงหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางสังคมที่
 มากน้อยแตกต่างกันของบุคคลด้วย โคลเบอร์ก็ได้กำหนดระดับความสูงต่ำของจริยธรรมด้าน
 เหตุผล โดยได้แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ รวม ๖ ชั้น คือ

ระดับก่อนการเข้าใจเหตุผล

ในระดับนี้เด็กจะปฏิบัติทางวัฒนธรรมและค่านิยมในสิ่งที่ดีและไม่ดี ถูกหรือผิด เพียง
 เพราะกฎเกณฑ์เหล่านั้นมีบทลงโทษและรางวัล เพราะผู้ที่สอนและอบรมกฎเกณฑ์เหล่านั้นเป็น
 ผู้ใหญ่กว่า มีอำนาจเหนือกว่าเด็กในระดับนี้ อาจแยกได้เป็น ๒ ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ ๑ หลักการการเคารพเชื่อฟังและหลบหลีกการลงโทษ

เด็กคิดว่าอะไรถูกหรือผิดเพียงเพราะบทลงโทษ หรือรางวัลของพฤติกรรมนั้น โดยไม่
 เข้าใจว่าพฤติกรรมเหล่านั้นถูกหรือผิด และเพราะเหตุใด เด็กจะปฏิบัติตนเพียงเพื่อเลี่ยงการ
 ลงโทษและเพื่ออยู่ใน โอวาทเท่านั้น ไม่ได้ปฏิบัติตามเพราะความเลื่อมใสในหลักการต่างๆ ซึ่งอยู่
 เบื้องหลังกฎเกณฑ์และโอวาทนั้นๆ

ชั้นที่ ๒ หลักการแสวงหาผลประโยชน์หรือสิ่งตอบแทน

เด็กต้องการสิ่งซึ่งจะยังความพอใจให้กับความต้องการของตนเอง และบางโอกาสก็
 สนองความต้องการของผู้อื่นด้วย ความเกี่ยวพันของมนุษย์ถูกมองในลักษณะเป็นเหมือนกันเป็น
 ตลาดสินค้า คำหนึ่งถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันอย่างยุติธรรม การแบ่งส่วนเท่าๆ กัน และ
 เล็งถึงผลตอบแทนทางกาย ทางวัตถุ สิ่งของ และการปฏิบัติมากกว่าทางด้านนามธรรม การ
 แลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันเป็นเรื่องของ “เธอเกาหลังให้ฉัน ฉันเกาหลังให้เธอ” เขาไม่ได้เข้าใจ
 ถึงคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู หรือความยุติธรรม

ระดับความเข้าใจเหตุผล

ในขั้นนี้เด็กปฏิบัติตนให้เป็นไปตามความคาดหวังของครอบครัว เพื่อนฝูงและบุคคล
 อื่น โดยถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีคุณค่าในตัวของตนเอง และไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาโดยทันที หรือ
 ที่มองเห็นชัดไม่ใช่เป็นเพียงการกระทำให้สอดคล้องกับความคาดหวังส่วนบุคคลหรือสอดคล้อง
 กับระเบียบในสังคมเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของความซื่อตรงต่อการกระทำนั้นเพื่อพุงรักษา หรือ
 เห็นด้วยกับแบบแผนของสังคม และเป็นการแสดงตัวว่าเป็นพวกเดียวกับบุคคลหรือกลุ่มที่
 เกี่ยวข้องกับระเบียบนั้น ในระดับนี้แบ่งเป็น ๒ ชั้น

ชั้นที่ ๓ หลักการทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น

พฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นพอใจและช่วยเหลือผู้อื่นและให้ผู้อื่นยอมรับการกระทำตามแบบ
 แผนที่ยึดถือกันมานาน พฤติกรรมที่ไม่นอกกลุ่มนอกทาง ขั้นนี้จะเริ่มตัดสินพฤติกรรม
 ต่างๆ จากเจตนาของบุคคล และเด็กเห็นว่าเขาจะทำให้ผู้อื่นยอมรับและพอใจตนได้ด้วยการ
 เป็นเด็กดี

ขั้นที่ ๔ หลักการติดตามกฎและระเบียบของสังคม

ในขั้นนี้ความนึกคิดจะมุ่งไปถึงเรื่องอำนาจ ข้อบังคับที่ตามตัวและการพองรักษา ระเบียบของสังคม พฤติกรรมที่ถูกต้องประกอบด้วยหน้าที่ของตนและเคารพในอำนาจการรักษาระเบียบสังคมที่มีอยู่ ถือว่ามีความสำคัญในตัวของตนเอง

ระดับเข้าใจเหตุผลขั้นสูง

ในระดับนี้มีความพยายามอย่างเด่นชัดที่จะตีคุณค่าของจริยธรรมในลักษณะของ หลักการที่มีเหตุผลและมีประโยชน์แก่การนำไปใช้ นอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามผู้มีอำนาจของกลุ่มหรือบุคคลผู้ยึดหลักเกณฑ์เหล่านี้ และนอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามกลุ่มเพื่อการจัดตัวเองให้เป็นพวกเดียวกับกลุ่มเหล่านี้เท่านั้น ระดับนี้มี ๒ ชั้น เช่นกัน ดังนี้

ขั้นที่ ๕ หลักปฏิบัติตามข้อตกลงของสังคม และคำมั่นสัญญา

พฤติกรรมที่ถูกต้องมีแนวโน้มที่จะถูกตีความในรูปของสิทธิของบุคคลโดยทั่วไปและมาตรฐาน ซึ่งได้ผ่านการพิสูจน์และตกลงเห็นชอบโดยสังคมนั้นแล้ว มีการคำนึงถึงความคิดเห็นและค่านิยมของบุคคลและเน้นเกี่ยวกับกฎระเบียบที่มีการตกลงเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ นอกจากสิ่งที่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการและมั่นคงแล้ว ความถูกต้องยังเป็นเรื่องของความเห็นและค่านิยมส่วนบุคคลด้วย ยังยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่เน้นถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนกฎหมายเมื่อพิจารณาในด้านเหตุผล การเป็นประโยชน์ต่อสังคม (มากกว่าจะเป็นการยึดมั่นอย่างถูกบังคับเช่นในขั้นที่ ๔) นอกจากขอบเขตของกฎหมายข้อตกลงและสัญญาที่ทำกันตามลำพังถือเป็นสิ่งผูกมัดที่ต้องรักษาและกระทำตามด้วย

ขั้นที่ ๖ หลักการยึดจริยธรรมอันเป็นสากล

ความถูกต้อง ถูกตัดสินด้วยจิตสำนึกที่สอดคล้องกับจริยธรรมที่ตนเองเลือกแล้ว และมีความสมเหตุสมผลที่เป็นสากลและที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมข้ออื่นๆ หลักการเหล่านี้เป็นนามธรรม เป็นจริยธรรม ไม่ใช่กฎศีลธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างเช่น บัญญัติ ๑๐ ประการ (The Ten Commandments) โดยส่วนลึกนับเป็นหลักสากลของความยุติธรรมของการแลกเปลี่ยนหรือตอบแทนซึ่งกันและกัน และความเท่าเทียมกันของสิทธิมนุษยชน และการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคลแต่ละคน

การนำทฤษฎีของโคลเบิร์ตไปใช้ จะช่วยคุณในการจัดการวิชาจริยธรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน รวมทั้งระดับการศึกษาของเด็กก็มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อระดับของเขา ฉะนั้นการสอนจริยธรรมในแบบเรียนจึงเป็นวิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่ได้ผล วิธีหนึ่ง นอกจากนี้

จริยธรรมยังมีการพัฒนาตามระดับการพัฒนาทางสติปัญญา การสอนจริยธรรมในโรงเรียนจึงควรจัดระบบในลักษณะหลักสูตรต่อเนื่อง เพื่อจะได้ไม่ขาดช่วงตอนและหยั่งลึกลงในตัวผู้เรียน^{๒๘}

๒.๓.๔ แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

จริยธรรมของโรงเรียน (School-Base Code of Ethics) เป็นสิ่งที่ต้องสร้างขึ้นภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของบุคลากรโรงเรียน นักเรียน และชุมชนโรงเรียน ขึ้นเริ่มต้นควรให้ครูทุกคนพัฒนาจริยธรรมของตนเองขึ้นก่อน เพื่อนำไปสู่การสร้างจริยธรรมของโรงเรียน^{๒๙}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน ไว้ดังนี้

“...ผู้บริหาร คือ ผู้นำที่จะต้องดูแล ควบคุมให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างในสถาบันให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน โครงการ ภารกิจทั้งปวง ตลอดจนเป็นผู้ส่งเสริมและกำกับให้มีการปฏิบัติตามเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถ และภาวะผู้นำที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติในสิ่งที่ผู้บริหารประสงค์จะให้ปฏิบัติ และให้ผู้ปฏิบัติพึงพอใจที่จะรับปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับมอบหมายนั้นๆ ดังนั้น พฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูจะเป็นประการใดย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการนำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของข้าราชการครู ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง...”^{๓๐}

แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน จะกระทำให้ได้ผลขึ้นมาไม่ได้ ด้วยวิธีการสอนเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องอาศัยการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความประพฤติของครูในโรงเรียนให้สอดคล้องตามไปด้วย นั่นคือ จะต้องส่งเสริมจริยธรรมทั้งในรูปหลักสูตรแฝง และในรูปของการสอน^{๓๑} การสอนจริยธรรมในโรงเรียนนั้น อำนาจ ทะพังก์แก และชยันต์ วรธนะภูมิ เสนอแนวคิดไว้ว่า จะต้องปรับปรุงหลักสูตร วิธีสอนเสียใหม่ โดยควรจะมีการเพิ่มหลักสูตรด้านนี้ให้มากขึ้น และให้สอดคล้องประสานกับทุกวิชา ซึ่งหมายความว่า

^{๒๘}Kohlberg, อังใน สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน และคณะ , “พัฒนาการการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ”, รายงานการวิจัย, (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๖), หน้า ๓๓ – ๓๖.

^{๒๙}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี , จริยธรรมการสอน , (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒ – ๑๓.

^{๓๐}สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, การบริหารงานวินัยราชการครู, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๕.

^{๓๑}กীরดี ศรีวิเชียร, การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๔), หน้า ๔๔.

สอนจริยธรรมไม่ใช่ตกเป็นภาระหน้าที่ของคุณสอนศีลธรรมเพียงผู้เดียว ผู้สอนวิชาอื่นก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนเช่นกัน^{๓๒}

บรรเทา กิตติศักดิ์ ได้สรุปการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า มีหลักที่ควรยึดถือ ๓ ประการ คือ

๑. ต้องให้มีการปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้แต่เนื้อหาวิชา
๒. จริยธรรมจะต้องสอนทุกระดับและสอดแทรกอยู่ในทุกวิชา อย่างสม่ำเสมอโดยถือว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคน
๓. การประพฤติและการปฏิบัติของครู จะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาแก่นักเรียน^{๓๓}

การส่งเสริมจริยธรรมในรูปแบบของหลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) จะต้องสร้างความสนใจของนักเรียนไปที่บรรยากาศ หรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลต่อการส่งเสริมจริยธรรม ซึ่งนักเรียนจะไม่ตระหนักถึงสิ่งที่ครูตั้งใจจะให้นักเรียนได้เรียนรู้ แต่สิ่งนั้นจะมีผลกระทบต่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เช่น การให้เด็กร่วมทำงานเป็นกลุ่ม หรือเป็นหลักสูตรแฝงที่เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่ไม่ได้ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เป็นผลมาจากการปฏิบัติของครูในระบบโรงเรียน เช่น ความรักใคร่ สามัคคีของคณะครู ความสุภาพเรียบร้อยในวาจาของครู ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคณะครูในโรงเรียน^{๓๔}

สาโรช บัวศรี ได้กล่าวถึงการดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนกระทำได้โดยสรุป ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมประจำโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานจริยธรรมควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแผนการปฏิบัติให้เหมาะสม

๒. มีแผนงานส่งเสริมจริยธรรม โดยดำเนินการดังนี้

- ๒.๑ สร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษาอบรมและการปฏิบัติเรื่องจริยธรรม เช่น คณะครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนชี้แจงกระตุ้น โน้มน้าวให้นักเรียนเห็นว่าการประพฤติตามจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความดี ไม่ใช่สิ่งน่าละอาย การตั้งชมรมจริยธรรมในโรงเรียน

^{๓๒} อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณะภูมิ , “ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักการศึกษา”, รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยในปัจจุบัน , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒), หน้า ๒๐๘.

^{๓๓} บรรเทา กิตติศักดิ์ , จริยธรรมทางการศึกษา , (ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป. (อึดสำเนา), ๒๕๒๕), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๓๔} กীরติ ศรีวิเชียร , การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา , ๒๕๒๔), หน้า ๔๑.

๒.๒ จัดให้มีการอบรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องในโรงเรียน ผู้ให้การอบรม ได้แก่ พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น และครูเวรประจำวัน

๓. มีแผนงานควบคุมความประพฤติ ผู้ใดประพฤติผิดจริยธรรม ต้องลงโทษสมควรแก่กรณีอย่างเคร่งครัด ผู้ใดประพฤติดีเด่นด้านจริยธรรม ต้องยกย่องสรรเสริญ^{๓๕}

ขำเลียง วุฒิจันทร์ ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดจริยศึกษาสำหรับโรงเรียนไว้ สรุปได้ดังนี้

๑. จัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้เอื้ออำนวยต่อการสอนจริยธรรมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

๒. จัดการสอนจริยธรรมตามหลักสูตร โดยสอนให้สอดคล้องกับสังคม จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัวนักเรียน

๓. จัดกิจกรรมประกอบการสอนจริยธรรมให้เด็กได้ปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์เน้นให้เห็นจริงมากกว่าการสร้างคามเชื่อที่มง่าย

๔. แทรกคตินิยมทั้งในหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ

๕. สอดแทรกจริยธรรมในการสอนทุกวิชา ทุกกลุ่มประสบการณ์

๖. จัดภาพประกอบเรื่องจริยธรรม ทั้งในการสอนและการจัดกิจกรรม

๗. ใช้สื่อมวลชนในการให้ความรู้และประสบการณ์ด้านจริยธรรม^{๓๖}

สมพงษ์ จิตระดับ ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียนในวัย

๖ – ๑๒ ขวบ ไว้ได้ดังนี้

๑. สร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กสามารถดูดซึมจริยธรรมที่ต้องการปลูกฝังเอง โดยผู้ใหญ่ไม่เสียเวลาพร่ำสอนจนเกินไป

๒. ให้เด็กอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เพื่อให้เด็กได้ประพฤติปฏิบัติตาม

๓. เสนอปัญหาให้เด็กศึกษาจนเกิดสำนึกมากขึ้น และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวเองโดยไม่รู้ตัว

โดยไม่รู้ตัว

๔. แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อขัดเกลาความคิดของเด็กให้ประณีตและพัฒนาจริยธรรม

๕. จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาหาประสบการณ์จากวิชาการ ซึ่งสามารถพัฒนาจริยธรรมได้

๖. สร้างและปฏิบัติตามจริยธรรมที่ผู้ใหญ่และเด็กยอมรับร่วมกัน

^{๓๕}สาโรช บัวศรี, **จริยธรรมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๗), หน้า ๔๙ – ๖๓.

^{๓๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘.

๗. สนทนาในชีวิตประจำวันในโอกาสได้พบเหตุการณ์ ทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่า และความหมายของเหตุการณ์นั้นๆ

๘. ตั้งชมรมเพื่อศึกษาหาความรู้ได้ตามอิสระและความปรารถนาของตน

๙. สร้างคำขวัญและภาษิตที่คนส่วนใหญ่ยอมรับร่วมกัน

๑๐. แนะนำหรือให้คำปรึกษาเฉพาะตัว^{๓๗}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ในแผนพัฒนาจริยธรรม สรุปได้ดังนี้

๑. ดำเนินการร่วมมือกับวัดและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน

๒. จัดให้มีการฝึกสมาธิอย่างง่ายและเหมาะสมกับเด็กในวัยประถมศึกษา

๓. จัดอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบทางด้านจริยศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการจัดจริยศึกษา

๔. จัดสภาพแวดล้อมเป็นรูปธรรมที่เป็นมงคลและดีงามให้แก่นักเรียนตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป ภาพในซาดก หรือสัญลักษณ์ในทางพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

๕. จัดให้มีห้องพระ หรือห้องจริยศึกษาสำหรับนักเรียนในการกราบไหว้บูชาประกอบกิจกรรมทางศาสนา

๖. จัดกิจกรรมส่งเสริมลักษณะนิสัยให้เป็นไปโดยต่อเนื่องโดยประสานให้วัดและชุมชนเข้าร่วมด้วย

๗. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สนับสนุน หรือเอื้อต่อการส่งเสริมลักษณะนิสัย และจริยธรรมของนักเรียน สภาพแวดล้อมจะเป็นเสมือนภูมิป้องกันมิให้เด็กเสื่อมทางจริยธรรมได้

๘. จัดกระบวนการเรียนการสอน ให้เน้นภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีการจัดทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

๙. พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการสอน ให้เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมที่พึงประสงค์

๑๐. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลทางจริยธรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน

๑๑. ส่งเสริมและประสานการร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด และสื่อมวลชนในด้านการเผยแพร่คุณธรรม จริยธรรม

๑๒. ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูอาจารย์ที่สอนจริยธรรมดีเด่น

^{๓๗} สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยธรรมศึกษาในระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : เอส พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖๔.

๑๓. ครูควรนำข่าว วาชาญาณกรรม หรือข่าว วแปลกๆ มาวิจารณ์ วิเคราะห์ประกอบการสอนจริยธรรม

๑๔. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์สภาพสังคมที่นำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางจริยธรรม^{๓๘}

หลักการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน

หลักการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน มีหลักที่ควรคำนึงอยู่ ๔ ประการด้วยกัน คือ

๑. พัฒนาทั้งระบบ คือ พัฒนาการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การสอนจริยศึกษาตามหลักสูตรในห้องเรียนอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จำต้องมีการดูแลเอาใจใส่ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน องค์ประกอบที่สำคัญทั้งในและนอกสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับการอบรมปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน คือบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ บุคคลที่ประกอบกิจอยู่ในสถานศึกษาทุกฝ่าย รวมถึงคนขายอาหารต่างๆ บุคคลเหล่านี้จะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาจริยธรรม

๑.๑ การบริหารงานของโรงเรียน การบริหารงานในทุกเรื่องจะต้องดำเนินการให้เอื้ออำนวยตามการพัฒนาจริยธรรมของสถานศึกษา

๑.๒ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ บริเวณอาคารสถานที่ สภาพทั้งภายในภายนอกอาคาร จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ ปรับปรุง ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

๑.๓ การมีมนุษยสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารทั้งในและนอกสถานศึกษาต้องเป็นไปด้วยดี มีกิจกรรมอะไร ทุกคนทุกฝ่ายจะต้องรับทราบและเข้าใจ เห็นพ้องต้องกันโดยตลอด เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร ความอ่อนใจทำให้สุขภาพจิตของทุกคน ทั้งในและภายนอกโรงเรียนดีและมีความสุขสบาย

๑.๔ การบริการและสวัสดิการ การบริการและสวัสดิการต่างๆ ในโรงเรียนต้องเพียงพอและมีความสมดุลงัน เช่น ห้องน้ำ ห้องพยาบาล อาหาร น้ำดื่ม ตลอดจนการบริการด้านอื่นๆ เช่น การกีฬา ที่พักผ่อน ห้องประชุม เป็นต้น

๑.๕ กิจกรรม กิจกรรมมีส่วนสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนเป็นอันมาก กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนทั้งกิจกรรมตามหลักสูตรและกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความต้องการของนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรมุ่งเพื่อประโยชน์ของการศึกษา สอดแทรกจริยธรรม ขจัดสิ่งที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่ดีไม่งามให้หมดไป

^{๓๘} กระทรวงศึกษาธิการ , พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕ – ๑๖.

๑.๖ การสอนจริยธรรม ครูผู้สอนจริยธรรมโดยตรงควรปรับปรุงตัวเองให้มีคุณสมบัติส่วนตัวเราเหมาะสม มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน มีเทคนิควิธีในการสอนที่จะทำให้ให้นักเรียนสนใจ และเข้าใจ ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม

๑.๗ การสอดแทรกจริยธรรมในวิชาอื่น ในการสอนทุกวิชา ทุกหลักสูตร สามารถที่จะสอดแทรกจริยธรรมได้ทุกชั้นตอน สำคัญอยู่ที่ครูผู้สอน จะต้องระลึกอยู่เสมอว่า จะต้องให้นักเรียนได้รับหรือได้ฝึกหัดอบรมในด้านจริยธรรมไปพร้อมกับความรู้ทักษะ ประสบการณ์จากบทเรียนด้วย

๑.๘ สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน หมายถึง สังคมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกองค์กรต่างเป็นปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาจริยธรรม และในขณะเดียวกันก็อาจเป็นอุปสรรคในการพัฒนาจริยธรรมของโรงเรียนได้

๒. การพัฒนาจริยธรรมต้องถือหลักป้องกันดีกว่าแก้ไข การพัฒนาจริยธรรมไม่ได้หมายถึง การเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี การสร้างเจตคติและพฤติกรรมที่มีคุณค่าของบุคคลด้วย ดังนั้นจึงควรใช้วิธีการดังต่อไปนี้ในการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และเป็นการฝึกหัดอบรมจริยธรรมไปในตัวด้วย

๒.๑ การให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ ครู อาจารย์ทั้งในส่วนบุคคลและกลุ่ม ต้องเป็นผู้แนะนำทางชีวิตที่ดีงามให้แก่ นักเรียน เป็นตัวอย่างที่ดี สร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ให้นักเรียนเกิดความศรัทธา อยากมาปรึกษาหารือ ขอคำแนะนำในเรื่องต่างๆ

๒.๒ การดูแลเอาใจใส่ ครูอาจารย์ต้องดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดนักเรียนเสมือนญาติพ่อแม่ ที่คอยดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของตนเอง กล่าวคือ สร้างความสัมพันธ์ให้เอื้ออาทรเป็นที่พึ่งพิง สิ่งไหนไม่ดีไม่งามก็คอยปกป้องดูแลอบรมสั่งสอน

๒.๓ การดูแลและจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การจัดบรรยากาศที่จะชักนำไปในทางที่ดีงาม ขจัดปรับปรุงสิ่งที่จะชักนำไปในทางที่จะเสียหายให้หมดไป

๒.๔ การอบรมสั่งสอน การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีวิจารณญาณในการเลือกปฏิบัติสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันอันถูกต้องตามวัย และระดับการศึกษาในโรงเรียนนั้น ควรมีการยกย่องผู้ที่ทำคุณงามความดีให้ปรากฏ และตักเตือนว่ากล่าวผู้ที่กระทำตัวไม่เหมาะสม แล้วแนะนำให้ปรับตัวให้ดีขึ้น ในการกระทำเหล่านี้ต้องไม่มีอคติต่อนักเรียน

๒.๕ การปลูกฝังเจตคติ ในการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดเจตคติและอุดมคติของชีวิตโดยการเล่าให้ฟังหรืออ่านเรื่องราวชีวิตประวัติของบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่สังคมและบ้านเมืองในด้านต่างๆ ให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจตนเองที่การเลือกเป็นตัวอย่างปฏิบัติ

๒.๖ การกำกับดูแล การแต่งตั้งครูหรือคณะครูคอยดูแลตรวจตรา สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อพบเห็นพฤติกรรมไม่เรียบร้อยแม้เพียงเล็กน้อยก็ต้องแนะนำ

ตกเดือน หรือกรณีร้ายแรงก็ต้องนำเสนอผู้บริหาร และควรมีการพบปะปรึกษาหารือกับฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองเพื่อรายงานเหตุการณ์ความเป็นไปในด้านจริยธรรมของนักเรียน และปรึกษาหารือในการวางแผนพัฒนาจริยธรรมให้เหมาะสมตามลำดับ

๒.๗ การร่วมมือกับผู้ปกครอง การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับทางโรงเรียน ให้ผู้ปกครองได้รับทราบพฤติกรรมหรือข้อบกพร่องของเด็กเป็นระยะ เป็นการป้องกันความเข้าใจผิดได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งร่วมกันอบรมสั่งสอนนักเรียนให้มีจริยธรรมที่พึงประสงค์

๒.๘ ความร่วมมือระหว่างครูต่างโรงเรียน เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทำให้เสื่อมเสียเกิดขึ้นกับนักเรียน หรือโรงเรียน เช่น ทะเลาะวิวาทกัน มั่วสุมกัน ร่วมกันประพฤติในทางที่ไม่ดีไม่งาม ครู-อาจารย์ต้องร่วมมือกันแก้ไข อย่าให้ลุกลามเป็นเรื่องใหญ่โต

๒.๙ การศึกษาวิจัย การศึกษาวิจัยปัญหาจริยธรรม โดยใช้หลักวิชาการวิเคราะห์หาสาเหตุและทางแก้ไข เป็นแนวทางป้องกันปัญหาในระยะยาว และอาจจะเป็นการป้องกันและแก้ไขได้ถูกจุดอีกทางหนึ่ง

๓. การพัฒนาจริยธรรมควรถือหลักส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงงามและห้ามปรามแก้ไขลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งมีคุณลักษณะอยู่ ๑๐ ประการ เป็นลักษณะของคนไทยที่ควรปลูกฝังมีดังนี้

๓.๑ ความมีระเบียบ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การตรงต่อเวลา การถือว่างานเป็นของเล่น ความมักง่ายไม่เรียบร้อย คตินิยมที่ว่า อะไรก็ไม่เป็นไร การชอบขม่อ่นผ่น อะลุ่มอล่วย การไม่ยึดมั่นในกติกา การชอบมือเกิสิทธิ์ ฯลฯ

๓.๒ การซื่อสัตย์สุจริต ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การชอบเอาเปรียบคดโกง การชอบใช้อิทธิพลและอิทธิฤทธิ์ในกรณีต่างๆ การปลอมแปลงต่างๆ การหลอกลวงในรูปต่างๆ การพูดปด เป็นต้น

๓.๓ ความขยัน การประหยัด การยึดมั่นในสัมมาชีพ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ ความเฉื่อยชา การผัดวันประกันพรุ่ง ความฟุ่มเฟือย การฟุ้งเฟ้อ การอยากมีอยากได้ในสิ่งต่างๆ โดยขาดการประมาณตน การหมกมุ่นในอบายมุขต่างๆ การประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต ความเกียจคร้าน การไม่มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

๓.๔ ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ลักษณะที่ควรแก้ไขปรับปรุง ได้แก่ การไม่รู้จักฐานะหน้าที่และความรับผิดชอบของตน เช่น หน้าที่บุตร หน้าที่ของนักเรียน นักศึกษา หน้าที่พลเมืองดี การเห็นประโยชน์ตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ไม่ช่วยป้องกันรักษาสาธารณสมบัติ การวางแผนไม่กระตือรือร้นในการรักษาความยุติธรรมในสังคม ฯลฯ

๓.๕ การส่งเสริมความคิดริเริ่ม การรู้จักสร้างสรรค์ และการมีเหตุผล ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การเชื่อโชคลาง การหลงใหลไปตามการโฆษณา การตื่นข่าวลือ การเอาแบบอย่างจากต่างชาติในทางที่ไม่ดีงาม การทำอะไรอย่างไม่มีจุดหมาย สักแต่จะทำอย่างที่เคยทำกันมา การไม่รู้จักคิดหาเหตุผลในการกระทำหรือการแสดงออกต่างๆ ฯลฯ

๓.๖ ความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความรักและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ ความเกรงกลัวผู้มีอิทธิพลที่เลว ความไม่เอาธุระกับการกระทำที่ไม่ดีไม่งามในสังคม การลุ่มหลงในอามิสสินจ้างให้กระทำในสิ่งที่ไม่สมควรหรือให้เร่งด่วนการกระทำในสิ่งที่ควร ความเชื่อมงายในพิธีกรรมหรือแบบอย่างที่เป็นกระปี่ของศาสนา การไม่แสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ การไม่สนใจในเรื่องการปกครองของประเทศ ฯลฯ

๓.๗ การมีพละทานภัยที่สมบูรณ์ ทั้งกายและทางใจ ลักษณะที่ควรแก้ไขคือ การไม่รู้จักทำความสะอาด ความมั่งงาย การตามใจปากท้องของตน ความนิยมที่ผิดๆ การไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การหลงงมงายในอบายมุข ความนิยมหาความสำราญในแหล่งเรีงรมย์ต่างๆ การเปลี่ยนความมุ่งหมายของการกีฬาไปในด้านการพนัน ความโลภ ลากอันไม่ควรมีควรได้ การไม่รู้จักประมาณตน ฯลฯ

๓.๘ พึ่งตนเองและมีอุดมคติ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ความไม่มีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง การเสี่ยงโชค การเห็นประโยชน์เฉพาะหน้า ความฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย การปล่อยตัวตามยถากรรม ความลุ่มหลงในค่านิยมที่ผิดๆ

๓.๙ ความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ การรู้จักรักษาศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การไม่รักษาเกียรติของตนเองโดยการขายตัวเป็นสินค้าทางกามารมณ์แก่ชาวต่างชาติ การนิยมของต่างประเทศและวัฒนธรรมของต่างชาติ ความไม่สำรวมในเรื่องเพศ การไม่รู้จักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ การไม่รู้จักทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรชาติ การลักลอบขายศิลปวัตถุและทรัพยากรของชาติให้ชาวต่างประเทศ

๓.๑๐ ความเสียสละ ความเมตตาอารี ความกตัญญูกตเวที ความกล้าหาญและความสามัคคี ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ ความเห็นแก่ตัวและประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การแสดงความเมตตาในทางที่ผิด เช่น ให้เงินแก่คนขอทาน ความกตัญญูในทางที่ผิด เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครที่แจกเงินหรือสิ่งของให้ การรับจ้างเป็นมือปืนฆ่าคน การรวมพวกไปปล้นสดมภ์ หรือก่อความวุ่นวายให้บ้านเมือง หรือยกพวกไปตีกัน

๔. การพัฒนาจริยธรรมจะได้ผลต่อเมื่อครูอาจารย์และผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ครูอาจารย์ต้องถือหลักว่า สอนอย่างไรตนต้องปฏิบัติอย่างนั้นด้วย ทั้งในการสอนจริยธรรม และความเป็นอยู่ปรกติของครู ต้องเป็นไปตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่อบรมสั่งสอนนักเรียน การพัฒนาจริยธรรมจึงจะเป็นผล ครูอาจารย์จะถือว่าสิ่งนี้ครูทำได้ นักเรียนทำไม่ได้หาได้ไม่ เพราะนักเรียนจะเกิดความคิดว่า เรื่องของศีลธรรมที่ครูสอนนั้น เป็นเรื่องหน้าไหว้หลังหลอก^{๓๙}

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ได้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๒. ด้านเทคนิคการสอน
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน
๔. ด้านการวัดผลประเมินผล
๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

๒.๔ บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษามหาวิทยาลัยพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโดยเน้นด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ด้านการจัดการเรียนการสอน

การสอนของครูเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน เพราะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับการสอนของครู ครูในโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ นักเรียน และได้แสดงความคิดเห็นว่า

“... จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ได้มาแต่กำเนิด แต่เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ที่ละเอียดละน้อย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้ด้วยตนเองและด้วยการกระทำของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ทุกคนโดยเฉพาะครูมีความสำคัญต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็ก ...”^{๔๐}

^{๓๙} ชำเลียง วุฒิจันทร์, *คุณธรรมและจริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๔), หน้า ๗๘ – ๘๐.

^{๔๐} สุภา มาลากุล ณ อยุธยา อ่างถึงโน ธีระพร อูวรรณโณ, *จริยธรรมกับการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๓๐), หน้า ๔๖.

สังคมโดยทั่วไปมักจะฝากความหวังในเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมไว้กับโรงเรียน อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีบุคลากรที่มีความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม ซึ่งโรงเรียนทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างยอมรับหน้าที่การส่งเสริมจริยธรรมด้วยความเต็มใจ แต่ครูและโรงเรียนก็ยังไม่สามารถส่งเสริมจริยธรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สังคมยังมองว่าโรงเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่นี้^{๔๑} ครูส่วนมากยังให้ความสนใจต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนน้อย มักมุ่งที่จะแก้ปัญหาอื่นๆ ที่คิดว่าสำคัญและเร่งด่วนกว่า เช่น การแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน การคิดคำนวณ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) และพบประเด็นที่สำคัญว่า การที่ครูไม่สนใจในการพัฒนาลักษณะนิสัยและจริยธรรมนั้นมีสาเหตุมาจากครูไม่ทราบวิธีการสอดแทรกลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กตลอดจนครูไม่ทราบว่าจริยธรรมที่พึงประสงค์ที่จะปลูกฝังให้เด็กนั้นมีอะไรบ้างที่เป็นจุดเน้นและมีความสำคัญ นอกจากนั้นการกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ด้านจริยธรรมแก่นักเรียน ยังไม่มีรูปแบบที่ดีที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๒} ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิชาติ ชัยบาดาลที่พบว่า ครูอาจารย์ให้ความสนใจในการอบรมสั่งสอนด้านจริยธรรมสอดแทรกในวิชาที่ตนเองสอนอยู่น้อยมาก มักมุ่งสอนเนื้อหาสาระในวิชาที่กำลังสอนอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารโรงเรียนให้การอบรมด้านจริยธรรมแก่นักเรียนอยู่ในเกณฑ์น้อย^{๔๓}

การส่งเสริมจริยธรรมเป็นสาระที่หนักอยู่ในด้านนามธรรม การที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้เป็นลักษณะนิสัย เป็นบุคลิกภาพของตนได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบหลายประการ เช่น การตั้งใจ เจตคติ ประสบการณ์ ความศรัทธา การได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากครูหรือกลุ่มเพื่อน การได้เคยปฏิบัติจริง และการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ในการสอนหรือการให้การอบรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมนักเรียนจึงมักเกิดความรู้ความเข้าใจได้ยาก และหากต้องมาประสบกับการสอนที่ไร้ประสิทธิภาพของครูซ้ำด้วยแล้ว นักเรียนก็จะปราศจากความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และทำให้จริยธรรมเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ไม่มีความสนใจที่จะศึกษา การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนก็จะเป็นเพียงทฤษฎีที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ

^{๔๑} รัชชัย ชัยจิรฉายากุล, การศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙), หน้า ๘๕.

^{๔๒} กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒.

^{๔๓} อภิชาติ ชัยบาดาล, สภาพการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๘, (กรุงเทพมหานคร : หน่วยนิเทศ กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐๔.

บุญยืน สุภาพ และคณะ ได้รวบรวมความคิดเห็นในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมประกอบการสอนจริยธรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. ควรจัดอบรมครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาจริยธรรม
๒. ครู อาจารย์ ผู้สอน ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง
๓. ควรพิจารณาบรรจุ ครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาจริยธรรมที่มีความถนัดในการสอนและมีคุณสมบัติเหมาะสม
๔. ควรสอนวิชาจริยธรรม โดยให้มีการฝึกภาคปฏิบัติ
๕. ควรจัดอุปกรณ์ที่เหมาะสมประกอบการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม
๖. ควรจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา
๗. ควรให้มีการยกย่อง ชมเชย ครู อาจารย์ ที่ประพฤติดีเป็นตัวอย่าง
๘. ควรให้มีการประกวดมารยาทนักเรียน โดยมีรางวัลเป็นกำลังใจด้วย
๙. ควรมีการสอนการฝึกวิชาจริยธรรมแทรกไว้ในทุกวิชา
๑๐. ควรให้ครู อาจารย์ ทุกคนเน้นเรื่องจริยธรรมในวิชาอื่นๆ ด้วย
๑๑. ควรจัดให้มีวิชาจริยธรรมลงในหลักสูตรทุกชั้น
๑๒. ควรขอให้ครู อาจารย์ ทุกคนร่วมกันให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน
๑๓. ควรจัดให้มีการทัศนศึกษาที่เกี่ยวกับวิชาจริยธรรม
๑๔. ผู้สอนปรับปรุงการสอนให้ทันสมัย และหาความรู้เพิ่มเติมเสมอ
๑๕. ควรจัดทำเอกสาร หรือคู่มือประกอบการเรียน
๑๖. ควรเชิญวิทยากรในท้องถิ่นผู้มีความชำนาญในเรื่องจริยธรรมของศาสนาให้การอบรมแก่นักเรียน
๑๗. ควรสอนหลักการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของแต่ละศาสนา
๑๘. ควรติดตามผลการสอน โดยเน้นการประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน
๑๙. ควรจัดให้มีวิทยากรพิเศษมาบรรยาย^{๔๔}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา พอสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนมีทั้งแบบบูรณาการและจัดสอนแยกเฉพาะคุณธรรมที่ต้องการเน้น จึงต้องจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน สิ่งที่สำคัญควรตระหนักคือ นักเรียนต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความชื่นชม ควรจัดประสบการณ์และกิจกรรม ดังนี้

^{๔๔}บุญยืน สุภาพ, วินิช สุรารัตน์ และสุรเชษฐ์ มาเสริม , ปัญหาและความต้องการผู้สอนวิชาจริยธรรมในสถานศึกษาทุกระดับของจังหวัดชายแดนภาคใต้ , ยะลา, (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, ๒๕๒๔), หน้า ๓๕ – ๓๘.

๑. นักเรียนอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เห็นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้าต้องการสร้างความสามัคคีการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะครูต้องสามัคคีกันและจัดประสบการณ์ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

๒. เสนอปัญหาให้นักเรียนคิด โดยใช้กรณีตัวอย่าง สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา

๓. แสวงหาแบบอย่าง กิจกรรมต่างๆ และวัฒนธรรมที่ดีงาม เช่น ศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ขัดเกลาความคิดและจิตใจของนักเรียนให้ประณีต ละเอียดอ่อน

๔. ให้นักเรียนได้ศึกษาประสบการณ์ จากวิชาการที่สามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ช่วยสร้างค่านิยมให้รักความจริงและมีเหตุผล

๕. ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ เช่น ตั้งชมรมโดยอิสระเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนบนพื้นฐานของความถนัดและความสนใจ^{๔๕}

สรุปคดี หลาบมาลา กล่าวถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนและข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้นในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน สรุปได้ ดังนี้

๑. การควบคุมห้องเรียนเป็นกิจกรรมที่ครูต้องเอาใจใส่และปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง มิฉะนั้นอาจจะเป็นตัวถ่วงการพัฒนาพฤติกรรมช่วยสังคมลงได้ ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

๑.๑ กำหนดแนวปฏิบัติ หรือระเบียบให้ชัดเจน ครูต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าทำไมต้องมีระเบียบ และให้โอกาสเด็กร่วมกำหนดระเบียบ

๑.๒ การควบคุมทางอ้อม กระทำได้โดยการจัดระเบียบห้องเรียน เช่น ให้เด็กทำงานเงียบๆ อยู่แห่งหนึ่ง และเด็กทำงานมีเสียงดังอีกแห่งหนึ่ง พยายามส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี

๑.๓ ใช้วิธีเตือนด้วยการกระทำ และคำพูด เช่น มอง หรือทำสัญญาณให้รู้ว่าไม่ถูกต้อง โดยไม่มีลักษณะบังคับ ขู่เข็ญ หรือดุ ถ้าเตือนด้วยวาจาก็พูดให้สุภาพ แต่หนักแน่นพูดเฉพาะตัวเด็กที่ทำผิดเท่านั้น

๑.๔ สอนพฤติกรรมช่วยสังคม ครูช่วยแนะนำเด็กในพฤติกรรมที่ถูกต้อง เช่น เด็กแข่งกันเข้าห้องและทะเลาะกัน ครูต้องหาทางให้ตกลงกันโดยสันติวิธี

๑.๕ การใช้อำนาจของครู เด็กบางคนรู้กฎระเบียบแต่ก็ยังทำผิด ครูต้องหาสาเหตุ และลงโทษตามความเหมาะสม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล

๑.๖ ครูควรมีเจตคติต่อเด็กว่า เด็กสนใจเรียน ต้องการอยู่กับเพื่อน ทำดีกับเพื่อน ต้องการความยุติธรรม มีความกรุณาต่อเพื่อน ครูควรค้นหาว่าทำไมเด็กจึงทำดีไม่ได้

^{๔๕}สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (พระพุทธศาสนาและจริยศึกษา), พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔.

๒. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์ที่มีความอบอุ่น จะเป็นแรงจูงใจให้ศิษย์สนใจในความเป็นอยู่ของคนอื่น อย่างไรก็ตามครูที่ยึดมั่นในพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา รวมทั้งมีปิยวาจาจะช่วยให้ดีมาก

๓. พัฒนาความเข้าใจในจริยธรรมของเด็ก ครูต้องสอนให้เด็กเข้าใจว่าความยุติธรรมและความกรุณานั้นคืออะไร ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังหลักธรรมเหล่านั้นคืออะไร ครูต้องพูดถึงจริยธรรมในชั้นเรียนบ่อยๆ เพื่อเตือนความจำและการปฏิบัติ

๔. สร้างชุมชนของความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในห้องเรียน ให้ความสำคัญและความต้องการทางจิตวิทยาของเด็ก ๓ ประการ คือ ความเป็นตัวเอง (Autonomy) ความรอบรู้ (Competence) และความเป็นหมู่คณะ (Belonging)

ข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้น สรุปได้ดังนี้

๑. ครูไม่ควรทำโทษเด็กด้วยการใช้อารมณ์
๒. ส่งเสริมให้เด็กคิดแบบมีเหตุผล
๓. ให้เด็กแสดงเหตุผลที่กระทำผิดและให้ที่ประชุมนักเรียนหาทางออกที่เหมาะสม
๔. ครูควรชี้แจงเหตุผลและผลของการกระทำผิดไม่ว่าจะหาผู้ทำผิดได้หรือไม่
๕. ปลอ่ยให้เด็กประพฤติแบบลองผิดลองถูก ถ้าเหตุการณ์นั้นไม่เป็นอันตราย
๖. ให้โอกาสเด็กที่ประพฤติผิดทำงานได้โทษ
๗. วางเงื่อนไขให้เด็กประพฤติให้ถูกต้องเป็นรายบุคคล^{๔๖}

นอกจากการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนดังกล่าวแล้ว เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรได้ปฏิบัติการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางดำเนินการนิเทศการสอน ได้กล่าวหลักการไว้ ดังนี้

๑. ครูต้องสอนให้นักเรียนปฏิบัติจริยธรรมมากกว่าความสามารถที่จะจดจำเนื้อหาหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรแจ้งวัตถุประสงค์ของการสอนให้ครูได้ตระหนักว่าเป้าหมายของการสอนอยู่ที่พฤติกรรมปฏิบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ
๒. ให้คณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันสอนหรืออบรมนักเรียนทุกระดับชั้น ทักษะจะเกิดขึ้นได้ต้องได้รับการฝึกกิจกรรมบ่อยๆ นักเรียนจะเป็นผู้มีจริยธรรมสมตามความปรารถนาได้ขึ้นอยู่กับ การ ส่งเสริมอบรมของครูที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะการสอนและการปลูกฝังจริยธรรมมิใช่เป็นหน้าที่เฉพาะครูผู้สอนจริยธรรมเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครูทุกคนรวมถึงการติดตามผลด้วยว่า นักเรียนปฏิบัติตามที่เรียนมาหรือไม่
๓. อบรมจริยธรรมแก่นักเรียนในลักษณะสอดแทรกการสอนในทุกวิชา

^{๔๖} สุรศักดิ์ หลาบมาลา, การส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน, (ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ๑๓, (มกราคม – เมษายน, ๒๕๔๑), หน้า ๔๐ – ๔๑.

๔. ทุกโอกาสที่เหมาะสมด้วยวิธีการที่จะทำให้จริยธรรมเข้าสู่จิตใจของนักเรียนโดยไม่รู้ตัว ทำให้งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญ

๕. การประพฤติปฏิบัติของครู ต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังแก่นักเรียน เมื่ออบรมจริยธรรมแก่นักเรียนไปอย่างไร ก็ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับคำสอนของตน เพื่อเป็นแบบอย่างให้นักเรียนมีความศรัทธาปฏิบัติตามด้วยความมั่นใจ ซึ่งนอกจากจะยกระดับมาตรฐานจิตใจ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนแล้ว ยังเป็นการยกระดับมาตรฐานของครูด้วย ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้โน้มน้าวจิตใจของครู ได้ร่วมกันประพฤติปฏิบัติตามคำสอน คือ มุ่งแสวงหาความรู้ ประพฤติดี ปฏิบัติดี เพื่อเป็นแบบอย่าง และจูงใจนักเรียน ให้เป็นผู้รักความเป็นผู้มีจริยธรรม

แนวการดำเนินการนิเทศการสอนด้านการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน พอสรุปได้ ดังนี้

๑. เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนพร้อมการสอนทุกครั้ง

๒. เสนอแนะให้ครูสอนโดยเน้นการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนมากกว่าการตอบคำถามถูกต้อง

๓. จัดประชุมครูเพื่อให้เห็นความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการอบรมจริยธรรมนักเรียน

๔. เน้นให้ครูตักเตือน อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด

๕. เสนอแนะให้ครูนำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาจำแนกให้เห็นคุณและโทษตาม

แนวจริยธรรม

๖. เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่ สังเกต อบรมตักเตือน ด้านการ แต่งกาย คำพูดและมารยาททุกครั้งที่เข้าสอน

๗. เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในท้องถิ่นที่ประพฤติดีปฏิบัติดีมาเป็นวิทยากรสอน

จริยธรรม

๘. จัดหาหนังสือ เอกสาร ตำราเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนให้คณะครูศึกษา

๙. เสนอแนะให้ครูศึกษาภูมิหลัง ความประพฤตินักเรียนทุกคนในชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการอบรมจริยธรรม^{๔๗}

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูควรยึดหลักกระบวนการต่อไปนี้

๑. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้า แสวงหาความรู้อย่างอิสระ

^{๔๗} พันธ หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๒๕๑.

๓. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน
๔. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกใช้วิธีการเรียนรู้หลากหลายและเหมาะสมกับตนเอง
๕. ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
๖. ใช้สื่อที่หลากหลาย รวมทั้งนำภูมิปัญญาไทยมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้
๗. จัดกิจกรรมและเนื้อหาสาระที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล ในลักษณะของบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสังเกตติดตามผลการปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นจูงใจให้ครูปรับปรุง พัฒนากระบวนการเรียนรู้ การสอน ให้มีลักษณะที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ให้เป็นผู้มีความรู้และประพฤติดี

๒.๔.๒ ด้านเทคนิคการสอน

เทคนิคการสอน หมายถึง กลวิธีต่างๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอน หรือการดำเนินการทางการสอนใดๆ เพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

เทคนิคการสอนแนวใหม่ที่นิยมใช้ในปัจจุบันและใช้ได้ผล ประกอบด้วยเทคนิคการสอน ดังต่อไปนี้

เทคนิคการสอนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน (Co – Operative Learning)

เป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันและช่วยเหลือกันในชั้นเรียน ซึ่งจะสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน และยังเพิ่มปฏิสัมพันธ์ที่ยอมรับซึ่งกันและกัน สร้างความภาคภูมิใจให้ผู้เรียนทุกคน นอกจากนี้ยังเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย เพราะในชั้นเรียนมีความร่วมมือ ผู้เรียนจะได้ฟัง เขียน อ่าน ทวนความ อธิบาย และปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียนจะเรียนด้วยการลงมือกระทำ ผู้เรียนที่มีจุดบกพร่องจะได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่ม ความมุ่งหมายของการสอน ความมุ่งหมายของการเรียนแบบทำงาน รับผิดชอบ ร่วมกัน คือ การให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานกลุ่ม โดยยังคงรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อสมาชิกกลุ่ม ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น จุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น

ขั้นตอนการสอน มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

- ๑) แนะนำ ด้วยการบอกว่าชั้นเรียนแบ่งเป็นกี่กลุ่ม กลุ่มละกี่คน สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบที่จะเรียนเกี่ยวกับหัวข้อที่กลุ่มได้รับให้ได้มากที่สุด แต่ละกลุ่มเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อนั้น มีหน้าที่จะสอนกลุ่มอื่นๆ ด้วย ทุกคนจะได้รับเกียรติรายบุคคล และเป็นกลุ่ม

๒) แบ่งกลุ่มให้คละกัน แล้วให้กลุ่มตั้งชื่อกลุ่ม เขียนชื่อกลุ่ม และสมาชิกบนป้ายนิเทศ ผู้สอนแจ้งกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติระหว่างการประชุมกลุ่ม

(๑) ห้ามคนใดออกจากกลุ่มก่อนที่จะเสร็จงานกลุ่ม

(๒) แต่ละคนในกลุ่มต้องรับผิดชอบที่จะให้สมาชิกทุกคนเข้าใจและทำงานให้เสร็จสมบูรณ์

(๓) ถ้าผู้เรียนคนใดไม่เข้าใจเรื่องใด ต้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่มก่อนที่จะถามผู้สอน

๓) สร้างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้สอนแจกเอกสารหัวข้อต่างๆ ซึ่งภายในบรรจุด้วยเนื้อหา ถ้ามีกลุ่ม ๖ กลุ่ม ผู้สอนต้องเตรียมเอกสาร ๖ ชุด ผู้เรียนที่ได้รับหัวข้อเดียวกันจะศึกษาเรื่องนั้นด้วยกัน เมื่อทุกคนเข้าใจดีแล้ว ก็เตรียมตัววางแผนการสอนเพื่อกลับไปสอนสมาชิกในกลุ่มเดิมของตน

๔) ผู้เชี่ยวชาญสอนเพื่อนในกลุ่ม ทุกคนจะผลัดกันสอนเรื่องที่ไปศึกษามา ตรวจสอบความเข้าใจ และช่วยเพื่อนสมาชิกในการเรียน

๕) ประเมินผลและให้คะแนนแต่ละคนผู้สอนทำการทดสอบเพื่อดูว่าต้องสอนเพิ่มเติมหรือไม่ให้เกรด และคิดคะแนนกลุ่ม

เทคนิคการสอนแบบอุปนัย (Inductive Method)

เป็นการสอนจากรายละเอียดปลีกย่อยไปหากฎเกณฑ์ กล่าวคือ เป็นการสอนแบบย่อไปหาส่วนรวมหรือสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริง หรือข้อสรุป โดยการให้นักเรียนทำการศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบ แล้วพิจารณาค้นหาองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันจากตัวอย่างต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อสรุป ความมุ่งหมายและวิธีสอนแบบอุปนัย เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบกฎเกณฑ์ หรือความจริงที่สำคัญๆ ด้วยตนเองกับให้เข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ของความคิดต่างๆ อย่างแจ่มแจ้ง ตลอดจนกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการทำการสอบสวนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนในการสอนแบบอุปนัย

๑) ขั้นเตรียม คือ การเตรียมตัวนักเรียน เป็นการทบทวนความรู้เดิม กำหนดจุดมุ่งหมาย และอธิบายความมุ่งหมายให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

๒) ขั้นสอนหรือขั้นแสดง คือ การเสนอตัวอย่างหรือกรณีต่างๆ ให้นักเรียนได้พิจารณา เพื่อให้นักเรียนสามารถเปรียบเทียบ สรุปกฎเกณฑ์ได้ การเสนอตัวอย่าง ควรเสนอหลายๆ ตัวอย่าง ให้มากพอที่จะสรุปกฎเกณฑ์ได้ ไม่ควรเสนอเพียงตัวอย่างเดียว

๓) ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม เป็นขั้นหาองค์ประกอบรวม คือ การที่นักเรียนได้มีโอกาสพิจารณาความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบในตัวอย่าง เพื่อเตรียมสรุปกฎเกณฑ์ ไม่ควรรีบร้อนหรือเร่งเร้าเด็กเกินไป

๔) **ขั้นสรุป** คือ การนำข้อสังเกตต่างๆ จากตัวอย่างมาสรุปเป็นกฎเกณฑ์ นิยาม หลักการ หรือสูตร ด้วยตัวนักเรียนเอง

๕) **ขั้นนำไปใช้** คือ ขั้นทดลองความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์หรือข้อสรุปที่ได้มาแล้วว่าสามารถที่จะนำไปใช้ในปัญหาหรือแบบฝึกหัดอื่นๆ ได้หรือไม่

ข้อดี

- ๑) จะทำให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งและจำได้นาน
- ๒) ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดตามหลักตรรกศาสตร์ และหลักวิทยาศาสตร์
- ๓) ให้นักเรียนเข้าใจวิธีการในการแก้ปัญหา และรู้จักวิธีทำงานที่ถูกต้องตามหลัก

จิตวิทยา

ข้อจำกัด

- ๑) ไม่เหมาะสมที่จะใช้สอนวิชาที่มีคุณค่าทางสุนทรีย์
- ๒) ใช้เวลามาก อาจทำให้เกิดความเบื่อหน่าย
- ๓) ทำให้บรรยากาศการเรียนเป็นทางการเกินไป
- ๔) ครูต้องเข้าใจในเทคนิควิธีสอนเป็นอย่างดี จึงจะได้ผลสัมฤทธิ์ในการสอน

เทคนิคการสอนแบบนิรนัย (Deductive Method)

เป็นวิธีสอนที่เริ่มจากกฎ หรือ หลักการต่างๆ แล้วให้นักเรียนหาหลักฐานเหตุผลมา พิสูจน์ยืนยัน วิธีการสอนแบบนี้ฝึกหัดให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุมีผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ จนกว่าจะ พิสูจน์ให้เห็นจริงเสียก่อน ความมุ่งหมายของวิธีการสอนแบบนิรนัย ให้นักเรียนรู้จักใช้กฎ สูตร และ หลักเกณฑ์ต่างๆ มาช่วยในการแก้ปัญหา ไม่ตัดสินใจในการทำงานอย่างง่าย ๆ จนกว่าจะ พิสูจน์ให้ทราบข้อเท็จจริงเสียก่อน

ขั้นตอนในการสอนแบบนิรนัย

๑) **ขั้นอธิบายปัญหา** ระบุสิ่งที่จะสอนในแง่ของปัญหา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิด ความสนใจที่จะหาคำตอบ (เช่น เราจะหาพื้นที่ของวงกลมอย่างไร) ปัญหาจะต้องเกี่ยวข้องกับ สถานการณ์จริงของชีวิต และเหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก

๒) **ขั้นอธิบายข้อสรุป** ได้แก่ การนำเอาข้อสรุปกฎหรือนิยามมากกว่า ๑ อย่างมา อธิบาย เพื่อให้นักเรียนได้เลือกใช้ในการแก้ปัญหา

๓) **ขั้นตกลงใจ** เป็นขั้นที่นักเรียนจะเลือกข้อสรุป กฎหรือนิยาม ที่จะนำมาใช้ในการ แก้ปัญหา

๔) **ขั้นพิสูจน์** หรืออาจเรียกว่าขั้นตรวจสอบ เป็นขั้นที่สรุปกฎ หรือ นิยามว่าเป็น ความจริงหรือไม่ โดยการปรึกษาครู ค้นคว้าจากตำราต่างๆ และจากการทดลองข้อสรุปที่ได้ พิสูจน์ว่าเป็นความจริง จึงจะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง

ข้อดี

- ๑) วิธีสอนแบบนี้เหมาะสมที่จะใช้สอนเนื้อหาวิชาต่างๆ หรือหลักเกณฑ์ต่างๆ จะสามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจความหมายได้ดี และเป็นวิธีสอนที่ง่ายกว่าสอนแบบอุปนัย
- ๒) ฝึกให้เป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ โดยไม่มีการพิสูจน์ให้เห็นจริง

ข้อจำกัด

- ๑) วิธีสอนแบบนี้เหมาะที่จะใช้สอนได้เฉพาะบางเนื้อหาไม่ส่งเสริมคุณค่าในการแสวงหาความรู้และคุณค่าทางอารมณ์
- ๒) เป็นการสอนที่นักเรียนไม่ได้เกิดความคิดรวบยอดด้วยตนเอง เพราะครูกำหนดความคิดรวบยอดให้

เทคนิคการสอนแบบระดมพลังสมอง (Brainstorming)

เป็นวิธีสอนที่ใช้ในการอภิปรายโดยทันที ไม่มีใครกระตุ้นกลุ่มผู้เรียนเพื่อหาคำตอบหรือทางเลือกสำหรับปัญหาที่กำหนดอย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาสั้น โดยในขณะนั้นจะไม่มี การตัดสินว่า คำตอบหรือทางเลือกใดดีหรือไม่อย่างไร ลักษณะสำคัญ ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ช่วยกันคิดหาคำตอบหรือทางเลือกสำหรับปัญหาที่กำหนดให้มากที่สุดและเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แล้วช่วยกันพิจารณาเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งอาจมีมากกว่าหนึ่งทาง

ขั้นตอนในการระดมสมอง

- ๑) กำหนดปัญหา
- ๒) แบ่งกลุ่มผู้เรียน และอาจเลือกประธานหรือเลขา เพื่อช่วยในการอภิปรายและบันทึกผล
- ๓) สมาชิกทุกคนในกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบหรือทางเลือกสำหรับปัญหาที่กำหนดให้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนด โดยปัญหาของแต่ละกลุ่มอาจเป็นปัญหาเดียวกันหรือต่างกันได้
- ๔) คัดเลือกเฉพาะทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ หรือเหมาะสมที่สุด
- ๕) แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตน (ข้อ ๔ และ ๕ อาจสลับกันได้)
- ๖) อภิปรายและสรุปผล

ข้อดี

- ๑) ฝึกกระบวนการแก้ปัญหาและมีคุณค่ามากที่จะใช้เพื่อแก้ปัญหาหนึ่ง
- ๒) ก่อให้เกิดแรงจูงใจในตัวผู้เรียนสูง และฝึกการยอมรับความเห็นที่แตกต่างกัน
- ๓) ได้คำตอบหรือทางเลือกได้มาก ภายในเวลาอันสั้น
- ๔) ส่งเสริมการร่วมมือกัน
- ๕) ประหยัดค่าใช้จ่ายและการจัดหาสื่อเพิ่มเติมอื่นๆ

ข้อจำกัด

- ๑) ประเมินผลผู้เรียนแต่ละคนได้ยาก
- ๒) อาจมีนักเรียนส่วนน้อยเพียงไม่กี่คนครอบครองการอภิปรายส่วนใหญ่
- ๓) เสียงมักจะดังรบกวนห้องเรียนข้างเคียง
๔. ถ้าผู้จัดบันทึกทำงานได้ช้า การคิดอย่างอิสระก็จะช้าและจำกัดตามไปด้วย
๕. หัวเรื่องต้องชัดเจน รัดกุม และมีประธานที่มีความสามารถในการดำเนินการ และสรุปการอภิปราย ทั้งในกลุ่มย่อย และรวมทั้งชั้น

วิธีการสอนโดยการลงมือปฏิบัติ (Practice)

เป็นวิธีสอนที่ให้ประสบการณ์ตรงกับผู้เรียน โดยการให้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นการสอนที่มุ่งให้เกิดการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งจะให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกฝนหรือปฏิบัติจริง และการลงมือปฏิบัติมักดำเนินการภายหลังการสาธิต การทดลองหรือ การบรรยาย เป็นการฝึกฝนความรู้ความเข้าใจจากทฤษฎีที่เรียนมาโดยเน้นการฝึกทักษะ

ขั้นตอนการสอน

- ๑) ขั้นเตรียม ผู้สอนกำหนดจุดมุ่งหมายของการฝึกปฏิบัติ รายละเอียดของขั้นตอนการทำงาน เตรียมสื่อต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือไปงานหรือคู่มือการปฏิบัติงาน
- ๒) ขั้นดำเนินการ ผู้สอนให้ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ มอบหมายงานที่ปฏิบัติเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล กำหนดหัวข้อการรายงาน หรือการบันทึกผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน
- ๓) ขั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปกิจกรรมการปฏิบัติงาน
- ๔) ขั้นประเมินผล สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น ความสนใจ ความร่วมมือ ความเป็นระเบียบ การประหยัด การใช้และการเก็บรักษาเครื่องมือ และการตรวจผลงาน เช่น คุณภาพของงาน ความริเริ่ม ความประณีตสวยงาม

วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

เป็นวิธีสอนที่จำลองสถานการณ์จริงมาไว้ในชั้นเรียน โดยพยายามทำให้เหมือนจริงที่สุด มีการกำหนดกติกาหรือเงื่อนไข แล้วแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มให้เข้าไปเล่นในสถานการณ์จำลองนั้นๆ ด้วยกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการเผชิญกับปัญหา จะต้องมีการตัดสินใจและใช้ไหวพริบ วัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์จนเกิดความเข้าใจ และสถานการณ์ที่จำลองขึ้นต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง ผู้เรียนได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ ทำการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งการตัดสินใจจะส่งผลถึงผู้เรียนในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

ขั้นตอนการสอน

- ๑) **ขั้นเตรียม** ผู้สอนจัดเตรียมสถานการณ์โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนแล้วเลือกรูปแบบและขั้นตอนที่เหมาะสม เขียนเนื้อหารายละเอียดและอุปกรณ์ที่ต้องใช้
- ๒) **ขั้นดำเนินการ** ผู้สอนอธิบายบทบาทหรือกติกา วิธีการเล่น วิธีการให้คะแนน และทำการแบ่งกลุ่มผู้เรียน ผู้เรียนปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด โดยมีผู้สอนให้คำแนะนำและดูแลการเล่น ผู้สอนทำการสังเกต จดบันทึก และให้คะแนนผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- ๓) **ขั้นสรุป** ผู้สอนจะช่วยสรุปด้วยการวิเคราะห์กระบวนการ เปรียบเทียบบทเรียนจากสถานการณ์จำลองกับโลกแห่งความเป็นจริง หรือเชื่อมโยงกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้วกับเนื้อหาวิชาที่เรียน

วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)

เป็นวิธีสอนที่ครูมีหน้าที่ในการวางแผนการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการแสดงหรือการกระทำให้ดูเป็นตัวอย่าง นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต การฟัง การกระทำ หรือการแสดง และอาจเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

- ๑) เพื่อกระตุ้นความสนใจให้นักเรียนมีความสนใจในบทเรียนยิ่งขึ้น
- ๒) เพื่อช่วยในการอธิบายเนื้อหาที่ยาก ซึ่งต้องใช้เวลามาก ให้เข้าใจง่ายขึ้น และประหยัดเวลา บางเนื้อหาอาจจะอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้ยาก การสาธิตจะให้นักเรียนได้เห็นขั้นตอนและเกิดความเข้าใจง่าย
- ๓) เพื่อพัฒนาการฟังการสังเกตและการสรุปทำความเข้าใจในการสอน โดยใช้วิธีสาธิต นักเรียนจะฟังคำอธิบายควบคู่ไปด้วย และต้องสังเกตขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนผลที่ได้จากการสาธิตแล้ว จึงสรุปผลของการสาธิต
- ๔) เพื่อแสดงวิธีการหรือกลวิธีในการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยคำพูด เช่น การทำกิจกรรมในวิชาคหกรรม ศิลปะ ฯลฯ
- ๕) เพื่อสรุปประเมินผลความเข้าใจในบทเรียน
- ๖) เพื่อใช้ทบทวนผลความเข้าใจในบทเรียน

ขั้นตอนในการสอน

- ๑) กำหนดจุดมุ่งหมายของการสาธิตให้ชัดเจนและต้องสาธิตให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- ๒) เตรียมอุปกรณ์ในการสาธิตให้พร้อม และตรวจสอบความสมบูรณ์ของอุปกรณ์
- ๓) เตรียมกระบวนการสาธิต เช่น กำหนดเวลาและขั้นตอน จะเริ่มต้นดำเนินการ และจบลงอย่างไร ผู้สาธิตต้องเข้าใจในขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้อย่างละเอียดแจ่มแจ้ง
- ๔) ทดลองสาธิตก่อนสอน ควรทดลองสาธิตเพื่อตรวจสอบความพร้อมตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้น เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดในเวลาสอน

๕) ต้องจัดทำคู่มือคำแนะนำหรือข้อสังเกตในการสาธิต เพื่อที่นักเรียนจะใช้ประกอบในขณะที่มีการสาธิต

๖) เมื่อสาธิตเสร็จสิ้นแล้ว นักเรียนควรได้ทำการสาธิตซ้ำอีก เพื่อเน้นให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น

๗) จัดเตรียมกิจกรรมหลังจากการสาธิต เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการสาธิตนั้นๆ

๘) ประเมินผลการสาธิตโดยพิจารณาจากพฤติกรรมของนักเรียนและผลของการเรียนรู้ การประเมินผลควรมีกิจกรรมหรือเครื่องมือ เช่น การทดสอบ การให้แสดงความคิดเห็น หรือการอภิปรายประกอบ

วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)

เป็นการสอนที่ให้นักเรียนเป็นหมู่หรือรายบุคคลได้วางโครงการและดำเนินงานให้สำเร็จตามโครงการนั้น นับว่าเป็นการสอนที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง เด็กจะทำงานนี้ด้วยการตั้งปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำจริง เช่น โครงการรักษาความสะอาดของห้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหวังเพื่อ

๑) เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกที่จะรับผิดชอบในการทำงานต่างๆ

๒) เพื่อให้นักเรียนฝึกแก้ปัญหาด้วยการใช้ความคิด

๓) เพื่อฝึกดำเนินงานตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ขั้นตอนในการสอน

๑) ขั้นกำหนดความมุ่งหมาย เป็นขั้นกำหนดความหมายและลักษณะโครงการโดยตัวนักเรียน ครูจะเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนตั้งความมุ่งหมายของการเรียนว่าเราจะเรียนเพื่ออะไร

๒) ขั้นวางแผนหรือวางโครงการ เป็นขั้นที่มีคุณค่าต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก คือนักเรียนจะช่วยกันวางแผนว่าทำอะไรจึงจะบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย จะใช้วิธีการใดในการทำกิจกรรม แล้วจึงทำกิจกรรมที่เหมาะสม

๓) ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นลงมือกระทำกิจกรรมหรือลงมือแก้ปัญหา นักเรียนเริ่มงานตามแผนโดยทำกิจกรรมตามที่ตกลงใจแล้ว ครูคอยส่งเสริมให้นักเรียนได้กระทำตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ให้นักเรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเองให้มากที่สุด และควรชี้แนะให้นักเรียนรู้จักวัดผลการทำงานเป็นระยะๆ เพื่อการทำกิจกรรม จะได้ลุล่วงไปด้วยดี

๔) ขั้นประเมินผล หรืออาจเรียกว่าขั้นสอบสวน พิจารณานักเรียน ทำการประเมินผลว่ากิจกรรมหรือโครงการที่ทำนั้นบรรลุตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีข้อบกพร่องอย่างไร และควรแก้ไขให้ดีขึ้นอย่างไร

ข้อดี

- ๑) นักเรียนมีความสนใจเพราะได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ
- ๒) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานอย่างมีแผน และให้รู้จักประเมินผลงาน

ของตนเอง

วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

เป็นวิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

ขั้นตอนสำคัญของการสอน

- ๑) ผู้สอน / ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง
- ๒) ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง
- ๓) ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
- ๔) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
- ๕) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียนและสรุป

การเรียนรู้ที่ได้รับ

เทคนิคการใช้วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างให้มีประสิทธิภาพ การเตรียมการก่อนการสอน ผู้สอนต้องเตรียมกรณีตัวอย่างให้พร้อม ต้องมีสาระซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง กรณีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ปัญหาชัดเจน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียน หากไม่มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาชัดเจน ผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ทำให้ผู้เรียนคิดก็ได้ ผู้สอนอาจนำเรื่องจริงมาเขียนเป็นกรณีตัวอย่าง หรืออาจใช้เรื่องจากหนังสือพิมพ์ ข่าว และเหตุการณ์ รวมทั้งจากสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เมื่อได้กรณีที่ต้องการแล้ว ผู้สอนจะต้องเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ข้อดี

- ๑) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง
- ๒) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจรรณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น
- ๓) เป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน

วิธีสอนโดยใช้เกม

เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่างๆอย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง

ขั้นตอนสำคัญของการสอน

- ๑) ผู้สอนนำเสนอเกม ชี้แจงวิธีการเล่น และกติกาการเล่น
- ๒) ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา
- ๓) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับผลการเล่นและวิธีการเล่นหรือพฤติกรรม

การเล่นของผู้เรียน

การใช้วิธีสอนโดยใช้เกมให้มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นเกมที่เรียกว่า “เกมการศึกษา” คือ เป็นเกมที่มีวัตถุประสงค์ มุ่งให้ผู้เล่นเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ มิใช่เพื่อความบันเทิง เป็นสำคัญมาใช้ในการสอน โดยนำมาเพิ่มขั้นตอนสำคัญคือการวิเคราะห์หรืออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ได้ การเลือกเกมเพื่อนำมาใช้นั้นทำได้หลายวิธี ผู้สอนอาจเป็นผู้สร้างเกมขึ้นให้ เหมาะกับวัตถุประสงค์ของการสอนของตนก็ได้ หรืออาจนำเกมที่มีผู้สร้างขึ้นแล้วมาปรับ ดัดแปลงให้ เหมาะกับวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการของตน แล้วนำไปใช้สอนเลยก็ได้ หากผู้สอนต้องการสร้างเกมขึ้นใช้เอง ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีสร้างและจะต้องทดลองใช้เกมที่สร้างหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งแน่ใจว่าสามารถใช้ได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ หากเป็นการดัดแปลง ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเกมนั้นให้เข้าใจ แล้วจึงดัดแปลงและทดลองใช้ก่อนเช่นกัน สำหรับการนำเกมการศึกษามาใช้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาเกมนั้นให้เข้าใจและลองเล่นเกมก่อน เพื่อจะได้เห็นประเด็นและข้อขัดข้องต่างๆ

ข้อดี

- ๑) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเห็นประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย และอยู่คงทน
- ๒) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้จากการเล่น
- ๓) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนไม่เหนื่อยแรงมากขณะสอนและผู้เรียนชอบ

ข้อจำกัด

- ๑) เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามาก
- ๒) เป็นวิธีสอนที่ต้องอาศัยการเตรียมการมาก
- ๓) เป็นวิธีสอนที่มีค่าใช้จ่าย

การสอนโดยใช้แผนที่ความคิด (Mind Map)

เป็นการสอนที่นำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด การเขียนแผนที่ความคิดเกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมอง หรือเป็นการทำงานร่วมกันของสมองทั้ง ๒ ซีก คือ สมองซีกซ้าย และสมองซีกขวา สมองซีกซ้ายทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับความ เป็นเหตุเป็นผล ตรรกวิทยา สมองซีกขวามีหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ โดยมีเส้นประสาทส่วนหนึ่งเป็นตัวเชื่อมโยงสมองทั้งซีกซ้ายและขวาให้ทำงานประสานกัน

แผนที่ความคิด พัฒนาจากการจัดบันทึกแบบเดิมๆ ที่บันทึกเป็นตัวอักษร เป็นบรรทัดเป็นแถว โดยดินสอหรือปากกา มาเป็นการบันทึกเป็นคำ ภาพ สัญลักษณ์ แบบแผ่เป็นรัศมีออกรอบๆ ศูนย์กลางเหมือนการแตกแขนงของกิ่งไม้ โดยใช้สีสันทันให้น่าสนใจ สามารถนำไปใช้กับกิจกรรมในชีวิตส่วนตัว และกิจกรรมในการปฏิบัติงานทุกแขนงวิชาและอาชีพ เช่น ใช้ในการวางแผน การช่วยจำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การนำเสนอ ฯลฯ^{๔๘}

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า เทคนิคการสอนในรูปแบบต่างๆ เป็นแนวทางให้ครูสามารถเลือกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ตามสภาพความสนใจของผู้เรียนและมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้ครูและนักเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางหรือช่องทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะประสบการณ์ จากแหล่งความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ^{๔๙}

นริศรา โพธิ์ขำ ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการที่ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสื่อการสอนจะมีคุณค่าเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะนำมาใช้อย่างไร จึงจะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนที่สุด^{๕๐}

^{๔๘} สุพิน บุญชูวงศ์, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : http://sps.lpru.ac.th/script/show_article.pl?mag_id=5&group_id=23&article_id=194, (๒ สิงหาคม ๒๕๕๓) .

^{๔๙} แม็ค, “สื่อการเรียนการสอน”, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://sayan201.blogspot.com/>, (๓ สิงหาคม ๒๕๕๓).

^{๕๐} นริศรา โพธิ์ขำ, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://narissaraenglish.blogspot.com/2007/08/1.html> (๒ สิงหาคม ๒๕๕๓).

दन्य **ไชโยธา** ให้ความหมายของ สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุที่เป็น ตัวกลางที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่ง กันและกันได้ผลดี และทำให้การเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้^{๕๑}

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ให้ความหมายของ สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผู้ฟังได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม และการ ทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ และค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๒} คุณค่าของสื่อการสอน แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑. คุณค่าทางด้านวิชาการ ได้แก่

๑.๑ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเรียนได้ดีกว่า ได้มากกว่าที่ไม่ใช้สื่อ การสอน

๑.๒ ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของสื่อ การสอนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย ของสิ่งต่างๆ ได้กว้างขวางและเป็นแนวทางให้เข้าใจสิ่งอื่นๆ ได้ดียิ่งขึ้น และยังช่วยส่งเสริมด้าน ความคิด และการแก้ปัญหาอีกด้วย

๑.๓ ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า สื่อการสอนให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้อย่างถูกต้อง ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้มาก และจำได้นาน

๑.๔ สื่อการสอนบางชนิด เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง จะช่วยเร่งทักษะในการ เรียนรู้

๒. คุณค่าทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

๒.๑ สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และต้องการในสิ่งต่างๆ มากขึ้น เช่น การอ่าน การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ การแก้ปัญหาและความซาบซึ้งในคุณค่า

๒.๒ สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดเป็นอย่างดีเดียวกัน **ทั้งมี** เจตคติของผู้เรียนด้วย

๒.๓ สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ และช่วยผู้กระทำกิจกรรมด้วย ตนเอง

^{๕๑} ดนัย ไชโยธา, หลักการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา **Principle of Teaching in Institution of Education**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๘.

^{๕๒} ชัยยงค์ พรหมวงศ์, “กระบวนการสันนิเวทนาการและระบบสื่อการสอน”, ในเอกสารการ สอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา **EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND COMMUNICATION** หน่วยที่ ๑ – ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑๒.

๓. คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจ

๓.๑ สื่อการสอนช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าเรียนได้เร็ว และมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่ฉลาดก็จะเรียนรู้ได้มากขึ้นไปอีก

๓.๒ การสอนโดยการอธิบายเพียงอย่างเดียว เป็นการสิ้นเปลืองเวลา และเด็กจะลืมได้ง่าย ถ้าใช้สื่อการสอนจะช่วยขจัดความสับสนเปลือง และยังช่วยให้ครูที่สอนดีอยู่แล้วสอนได้ดียิ่งขึ้น

๓.๓ สื่อการสอนช่วยประหยัดค่าพูดและเวลาของครู และยังช่วยประหยัดเวลาของนักเรียน ทำให้มีเวลาเหลือสำหรับในบทต่อไป

๓.๔ สื่อการสอนช่วยขจัดปัญหาเรื่องสถานที่ เวลา และระยะทาง เช่น สามารถนำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ สามารถนำสิ่งที่อยู่ไกลเกินไปมาศึกษาได้ สามารถทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วหรือช้าเกินไปให้ช้าลงจนสามารถศึกษาได้ และสามารถนำสิ่งที่เล็กหรือใหญ่เกินไปมาศึกษาได้ เป็นต้น

๓.๕ สื่อการสอนช่วยลดการตกซ้ำชั้นของนักเรียนได้จำนวนมาก

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนแบ่งตามคุณลักษณะได้ ๔ ประเภท คือ

๑. สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ สไลด์ แผ่นใส เอกสาร ตำรา สารเคมี สิ่งพิมพ์ต่างๆ และคู่มือการฝึกปฏิบัติ

๒. สื่อประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ ของจริง หุ่นจำลอง เครื่องเล่นเทปเสียง เครื่องเล่นวีดิทัศน์ เครื่องฉายแผ่นใส อุปกรณ์และเครื่องมือในห้องปฏิบัติการ

๓. สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ ได้แก่ การสาธิต การอภิปรายกลุ่ม การฝึกปฏิบัติการฝึกงาน การจัดนิทรรศการ และสถานการณ์จำลอง

๔. สื่อประเภทคอมพิวเตอร์ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์ (Computer Presentation) การใช้ Intranet และ Internet เพื่อการสื่อสาร (Electronic mail : E-mail) และ การใช้ WWW (World Wide Web)

สื่อการเรียนการสอนจำแนกตามประสบการณ์

๑. ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย ประสบการณ์ ชั้นนี้เป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาทั้งปวง เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับมาจากความเป็นจริงและด้วยตัวเองโดยตรง ผู้รับประสบการณ์นี้จะได้เห็น ได้จับ ได้ทำ ได้รู้สึก และได้ดมกลิ่นจากของจริง ดังนั้นสื่อการสอนที่ทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นนี้ก็คือของจริงหรือความเป็นจริงในชีวิตของคนเรานั้นเอง

๒. ประสบการณ์จำลอง เป็นที่ยอมรับกันว่าศาสตร์ต่างๆ ในโลก มีมากเกินไปกว่าที่จะเรียนรู้ได้หมดสิ้นจากประสบการณ์ตรงในชีวิต บางกรณีก็อยู่ในอดีต หรือซับซ้อนร้ายลับหรือเป็น

อันตรายไม่สะดวกต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จึงได้มีการจำลองสิ่งต่างๆ เหล่านั้นมาเพื่อการศึกษา ของจำลองบางอย่างอาจจะเรียนได้ง่ายกว่าและสะดวกกว่า

๓. ประสบการณ์นาฏการ ประสบการณ์ต่างๆ ของคนเรานั้นมีหลายสิ่งหลายอย่างที่เราไม่สามารถประสบได้ด้วยตนเอง เช่น เหตุการณ์ในอดีต เรื่องราวในวรรณคดี การเรียนในเรื่องที่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ หรือเรื่องธรรมชาติที่เป็นนามธรรม การแสดงละครจะช่วยให้เราได้เข้าไปใกล้ความเป็นจริงมากที่สุด เช่น ฉาก เครื่องแต่งตัว เครื่องมือ หุ่นต่างๆ เป็นต้น

๔. การสาธิต การสาธิตคือการอธิบายถึงข้อเท็จจริงหรือแบ่งความคิด หรือกระบวนการต่างๆ ให้ผู้ฟังแลเห็นไปด้วย เช่น ครูวิทยาศาสตร์เตรียมก๊าซออกซิเจนให้นักเรียนดู ก็เป็นการสาธิต การสาธิตก็เหมือนกับนาฏการหรือการศึกษานอกสถานที่ เราถือเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งในการสาธิตนี้อาจรวมเอาสิ่งของที่ใช้ประกอบหลายอย่าง นับตั้งแต่ของจริงไปจนถึงตัวหนังสือ หรือคำพูดเข้าไว้ด้วย แต่เราไม่เพ่งเล็งถึงสิ่งเหล่านี้ เราจะให้ความสำคัญกับกระบวนการทั้งหมดที่ผู้เรียนจะต้องเฝ้าสังเกตอยู่โดยตลอด

๕. การศึกษานอกสถานที่ การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพื่อให้นักเรียนได้เรียนจากแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ที่มีอยู่จริงภายนอกห้องเรียน ดังนั้นการศึกษานอกสถานที่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นสื่อกลางให้นักเรียนได้เรียนจากของจริง

๖. นิทรรศการ นิทรรศการมีความหมายที่กว้างขวาง เพราะหมายถึง การจัดแสดงสิ่งต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชม ดังนั้นนิทรรศการจึงเป็นการรวมสื่อต่างๆ มากมายหลายชนิด การจัดนิทรรศการที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดสร้างสรรค์มีส่วนร่วม และได้รับข้อมูลย้อนกลับด้วยตัวของเขาเอง

๗. โทรทัศน์และภาพยนตร์ โทรทัศน์เป็นสื่อการสอนที่มีบทบาทมากในปัจจุบัน เพราะได้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียงในเวลาเดียวกัน และยังสามารถแพร่และถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นได้ด้วย นอกจากนั้นโทรทัศน์ยังมีหลายรูปแบบ เช่น โทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งโรงเรียนสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีโทรทัศน์วงจรปิดที่เอื้อประโยชน์ต่อการศึกษอย่างกว้างขวาง ภาพยนตร์เป็นสื่อที่จำลองเหตุการณ์มาให้ผู้ชมหรือผู้เรียนได้ดูและได้ฟังอย่างใกล้เคียงกับความจริง แต่ไม่สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นได้ ถึงอย่างไรก็ตามภาพยนตร์ก็ยังนับว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทมากในการเรียนการสอนเช่นเดียวกันกับโทรทัศน์

๘. ภาพนิ่ง การบันทึกเสียง และวิทยุ ภาพนิ่ง ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาดซึ่งมีทั้งภาพทึบแสงและโปร่งแสง ภาพทึบแสงคือ รูปถ่าย ภาพวาด หรือภาพในสิ่งพิมพ์ต่างๆ ส่วนภาพนิ่งโปร่งใสหมายถึง สไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปร่งใสที่ใช้กับเครื่องฉายวัสดุโปร่งใส เป็นต้น ภาพนิ่งสามารถจำลองความเป็นจริงมาให้เราศึกษาจนจอบได้ การบันทึกเสียง ได้แก่ แผ่นเสียงและ

เครื่องเล่นแผ่นเสียง เทป และเครื่องบันทึกเสียง และเครื่องขยายเสียงตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับเสียง ซึ่งนอกจากจะสามารถนำมาใช้อย่างอิสระในการเรียนการสอนด้วยแล้ว ยังใช้กับรายการวิทยุและกิจกรรมการศึกษาอื่นๆ ได้ด้วย ส่วนวิทยุนั้น ปัจจุบันที่ยอมรับกันแล้วว่า ช่วยการศึกษาและการเรียนการสอนได้มาก ซึ่งไม่จำกัดอยู่แต่เพียงวิทยุโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถรวมถึงวิทยุทั่วไปอีกด้วย

๙. ทัศนสัญลักษณ์ สื่อการสอนประเภททัศนสัญลักษณ์นี้มีมากมายหลายชนิด เช่น แผนภูมิ แผนภาพ แผนที่ แผ่นผัง ภาพโฆษณา การ์ตูน เป็นต้น สื่อเหล่านี้เป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์สำหรับถ่ายทอดความหมายให้เข้าใจได้รวดเร็วขึ้น

๑๐. วจนสัญลักษณ์ สื่อชิ้นนี้เป็นสื่อที่จัดว่า เป็นชิ้นที่เป็นนามธรรมมากที่สุด ซึ่งได้แก่ ตัวหนังสือหรืออักษร สัญลักษณ์ทางคำพูดที่เป็นเสียงพูด ความเป็นรูปธรรมของสื่อประเภทนี้จะไม่คงเหลืออยู่เลย อย่างไรก็ตามถึงแม้สื่อประเภทนี้จะมีลักษณะที่เป็นนามธรรมที่สุดก็ตาม เราก็ใช้ประโยชน์จากสื่อประเภทนี้มาก เพราะต้องใช้ในการสื่อความหมายอยู่ตลอดเวลา

คุณค่าของสื่อการเรียนการสอน

ในด้านคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนได้มีการจำแนกไว้ดังนี้

๑. สื่อการเรียนการสอนสามารถเอาชนะข้อจำกัดเรื่องความแตกต่างกันของประสบการณ์ดั้งเดิมของผู้เรียนคือเมื่อใช้สื่อการเรียนการสอนแล้วจะช่วยให้เด็กซึ่งมีประสบการณ์เดิมต่างกันเข้าใจได้ใกล้เคียงกัน

๒. ขจัดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ ประสบการณ์ตรงบางอย่าง หรือการเรียนรู้

๓. ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมและสังคม

๔. สื่อการเรียนการสอนทำให้เด็กมีความคิดรวบยอดเป็นอย่างดีเดียวกัน

๕. ทำให้เด็กมีมโนภาพเริ่มแรกอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

๖. ทำให้เด็กมีความสนใจและต้องการเรียนในเรื่องต่างๆ มากขึ้น เช่น การอ่าน ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ทัศนคติ การแก้ปัญหา ฯลฯ

๗. เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจ

๘. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากรูปธรรมสู่นามธรรม^{๕๓}

สื่อการเรียนการสอนมีประโยชน์สำหรับครูผู้สอนอย่างไร

สื่อการเรียนการสอนสามารถช่วยการเรียนการสอนของครูได้ดีมากซึ่งเราจะเห็นว่าครูนั้นสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้มากที่สุดทีเดียว อีกทั้งยังช่วยให้ครูมีความรู้มากขึ้นในการจัดแหล่งวิทยาการที่เป็นเนื้อหา เหมาะสมแก่การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายในการ

^{๕๓} “สื่อการเรียนการสอน” , (ออนไลน์) . แหล่งที่มา : <http://sayan201.blogspot.com/>,
(๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๓).

สอนช่วยครูด้านการคุมพฤติกรรมนักเรียนและสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ได้มากที่สุดทีเดียว สื่อการสอนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมหลายๆ รูปแบบ เช่น การใช้ ศูนย์การเรียนรู้ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การสาธิต การแสดงนาฏการ เป็นต้น ช่วยให้ ครูผู้สอนได้สอนตรงตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน ช่วยในการขยายเนื้อหาที่เรียนทำให้การ สอนง่ายขึ้น และยังจะช่วยประหยัดเวลาในการสอน นักเรียนจะได้มีเวลาในการทำกิจกรรมการ เรียนมากขึ้น จากข้อมูลเราจะได้เห็นถึงประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน ซึ่งทำให้เรามองเห็น ถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ว่ามีประโยชน์และมีความจำเป็น สามารถช่วย พัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ซึ่งก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง นักการศึกษาเรียกชื่อการสอนด้วยชื่อต่างๆ เช่น อุปกรณ์ การสอน โสตทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีการศึกษา สื่อการเรียนการสอน สื่อการศึกษา เป็นต้น และในการเลือกสื่อด้วยวิธีระบบนั้น กูดแมน ได้เสนอวิธีการเลือกไว้ตามลำดับ ดังนี้

๑. พิจารณาดูว่าในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้กำหนดให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม โดยการดู การฟัง หรือการกระทำ
๒. พิจารณาดูคุณลักษณะของผู้เรียน (อายุ ระดับชั้น ระดับสติปัญญา พัฒนาการ ทางการอ่านลักษณะทางร่างกาย พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น) จะบ่งบอกได้ว่า สามารถใช้สื่อกับเด็กคนนั้นหรือกลุ่มนั้นได้บ้าง
๓. พิจารณาดูว่ามีสื่ออะไรบ้าง ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ กำหนดไว้ และใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะตามที่ต้องการดังกล่าวแล้ว จะเกิดประโยชน์สูงสุด
๔. พิจารณาวิธีการนำเสนอที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสม และในการนำเสนอนั้นมีสื่อ อะไรบ้าง จะต้องเตรียมเครื่องมือประเภทใดในการนำเสนอครั้งนั้น
๕. นำเสนอเครื่องมือ โดยการสำรวจดูว่าเครื่องมือเทคโนโลยีทางการศึกษาที่คาดว่า จะเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนครั้งนี้มีอยู่ในสถานศึกษาหรือไม่ ถ้าไม่มีจะซื้อหรือหามาด้วย วิธีใด
๖. การวิเคราะห์สื่อและสำรวจสื่อที่ต้องการ โดยการวิเคราะห์สื่อในสถานศึกษาว่ามี อะไรบ้างที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนเนื้อหาต่างๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
๗. วิเคราะห์ขีดความสามารถของหน่วยงานผลิตสื่อที่ไม่ให้บริการหรือไม่มีขายได้ หรือไม่ ถ้าผลิตเองได้ต้องวิเคราะห์ต่อไปอีกว่ามีงบประมาณที่จะใช้ในการผลิตหรือไม่ และได้มา จากไหน
๘. พิจารณาดูว่าสื่อต่างๆ ที่จะนำมาใช้กับวิธีการนำเสนอต่างๆ มีความเหมาะสมทั้ง ในแง่คุณภาพและราคาเพียงใด แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญสำหรับการเลือก
๙. เลือกวิธีการและสื่อที่มีประสิทธิภาพสูง โดยเลือกตัวเลือกที่มีคุณภาพและราคา เหมาะสม

๑๐. เลือกสื่อหรือผลิตสื่อที่ต้องการ ในขั้นนี้ ผู้ใช้จะได้สื่อที่ต้องการ แต่ถ้าสื่อที่ไม่มีจะนำไปผลิตด้วยวิธีการระบบ จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการใช้วิธีการระบบในการเลือกสื่อ จะมีขั้นตอนที่ผูกพันกับการผลิตสื่ออยู่ด้วย

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่เป็นวัสดุสิ่งของ และประเภทวิธีการ ซึ่งแต่ละชนิดมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเหมือนกัน ผู้สอนต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับวิธีการสอนของตน จึงจะเกิดประสิทธิภาพที่ตรงตามหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ต้องมีการใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย อันเป็นการส่งเสริมและตอบสนองความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

๒.๔.๔ ด้านการวัดผลและประเมินผล

ไพศาล หวังพานิช ให้ความหมายของการวัดผลว่า หมายถึง กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลข หรือสัญลักษณ์ ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะหรือคุณภาพสิ่งที่จะวัดโดยใช้เครื่องมือวัดที่มีประสิทธิภาพ เพื่อชี้หารายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่วัดว่าปริมาณเท่าใด ส่วนการประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่า ติราคาตัดสินวินิจฉัย และสรุปเพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุนค่าของลักษณะ และการวัดผลประเมินการเรียนรู้ โดยยึดหลักการดังนี้

๑. สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม

๒. การวัดผลและประเมินผลการเรียนต้องครอบคลุมและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

๓. การประเมินผลการเรียนประกอบด้วย การประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน

๔. วัดผลและประเมินผลด้วยวิธีการที่เหมาะสมและหลากหลายตามสภาพจริงของสิ่งที่ต้องการวัด และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้

๕. ให้มีการวัดผลและประเมินผลโดยการสอบข้อเขียน

๖. ให้มีการวัดผลและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

๗. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ และระหว่างสถานศึกษา

๘. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบผลการประเมินได้^{๔๔}

การวัดผล เป็นกระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัด โดยสิ่งที่ต้องการวัดนั้นเป็นผลมาจากการกระทำหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน เช่น การวัดผลการเรียนรู้ สิ่งที่วัดคือ ผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบของการวัดผล

องค์ประกอบของการวัดผลประกอบด้วย สิ่งที่ต้องการวัด เครื่องมือวัด และผลของการวัด ที่สำคัญที่สุด คือ เครื่องมือวัด เครื่องมือที่มีคุณภาพจะให้ผลการวัดที่เที่ยงตรงและแม่นยำ

การวัดทางการศึกษา มีหลักการเบื้องต้น ดังนี้

๑. นิยามสิ่งที่ต้องการวัดให้ชัดเจน ดังที่กล่าวไว้ในลักษณะการวัดว่า การวัดทางการศึกษาเป็นการวัดทางอ้อม การที่จะวัดให้มีคุณภาพต้องนิยามคุณลักษณะที่ต้องการวัดให้ตรงและชัดเจน การนิยามนี้มีความสำคัญมาก ถ้านิยามไม่ตรงหรือไม่ถูกต้อง เครื่องมือวัดที่สร้างตามนิยามก็ไม่มีคุณภาพ ผลการวัดก็ผิดพลาด คือ วัดได้ไม่ตรงกับคุณลักษณะที่ต้องการ

๒. ใช้เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพ หัวใจสำคัญของการวัด คือ สามารถวัดคุณลักษณะได้ตรงตามที่ต้องการวัดและวัดได้แม่นยำ โดยใช้เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพ คุณภาพของเครื่องมือมีหลายประการ ที่สำคัญคือ มีความตรง (Validity) คือวัดได้ตรงกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด และมีความเที่ยง (Reliability) คือวัดได้คงที่ วัดกี่ครั้งก็ให้ผลการวัดที่ไม่เปลี่ยนแปลง

๓. กำหนดเงื่อนไขของการวัดให้ชัดเจน คือกำหนดให้แน่นอนว่าจะทำการวัดอะไร วัดอย่างไร กำหนดตัวเลขและสัญลักษณ์อย่างไร

ขั้นตอนการวัดทางการศึกษา

๑. ระบุจุดประสงค์และขอบเขตของการวัดว่าวัดอะไร วัดใคร

๒. นิยามคุณลักษณะที่ต้องการวัดให้เป็นพฤติกรรมที่วัดได้

๓. กำหนดวิธีการวัดและเครื่องมือวัด

๔. จัดหาหรือสร้างเครื่องมือวัด กรณีสร้างเครื่องมือใหม่ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ สร้างข้อคำถาม เงื่อนไข สถานการณ์ หรือสิ่งเร้า ที่จะกระตุ้นให้ผู้ถูกวัดแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาเพื่อทำการวัด โดยข้อคำถามเงื่อนไข สถานการณ์ หรือสิ่งเร้าดังกล่าวต้องตรงและครอบคลุมคุณลักษณะที่นิยามไว้

^{๔๔}ไพศาล หวังพานิช, การวัดผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓ - ๑๕.

๔.๒ พิจารณาข้อคำถาม เงื่อนไข สถานการณ์ หรือสิ่งเร้า โดยอาจให้ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและทางด้านวัดผลช่วยพิจารณา

๔.๓ ทดลองใช้เครื่องมือ กับกลุ่มที่เทียบเคียงกับกลุ่มที่ต้องการวัด

๔.๔ หากคุณภาพของเครื่องมือ มีคุณภาพรายข้อและคุณภาพ เครื่องมือทั้งฉบับ

๔.๕ จัดทำคู่มือวัดและการแปลความหมาย

๔.๖ จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

๕. ดำเนินการวัดตามวิธีการที่กำหนด

๖. ตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการวัด

๗. แปลความหมายผลการวัดและนำผลการวัดไปใช้

การประเมินผล (Evaluation or Assessment or Appraisal)

การประเมิน เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการวัด คือ นำตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้ จากการวัดมาตีค่าอย่างมีเหตุผล โดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น โรงเรียน กำหนดคะแนนที่น่าพอใจของวิชาคณิตศาสตร์ไว้ที่ร้อยละ ๖๐ นักเรียนที่สอบได้คะแนนตั้งแต่ ๖๐ % ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่น่าพอใจ หรืออาจจะกำหนดเกณฑ์ไว้หลายระดับเช่น ได้ คะแนนไม่ถึงร้อยละ ๔๐ อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง ร้อยละ ๔๐ - ๕๙ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ร้อยละ ๖๐ - ๗๙ อยู่ในเกณฑ์ดี และร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ เรียกว่าเป็นการประเมิน

การประเมินผล มีความหมายเช่นเดียวกับการประเมิน แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง จากการวัดผล สำหรับภาษาอังกฤษมีหลายคำ ที่ใช้มากมี ๒ คำ คือ Evaluation และ Assessment ๒ คำนี้มีความหมายต่างกัน คือ Evaluation เป็นการประเมินตัดสิน มีการ กำหนดเกณฑ์ชัดเจน (Absolute Criteria) เช่น ได้คะแนนร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ตัดสินว่าอยู่ใน ระดับดี ได้คะแนนร้อยละ ๖๐ - ๗๙ ตัดสินว่าอยู่ในระดับพอใช้ ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ ๖๐ ตัดสินว่าอยู่ในระดับควรปรับปรุง Evaluation จะใช้กับการประเมินการดำเนินงานต่างๆ ไป เช่น การประเมินโครงการ (Project Evaluation) การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) Assessment เป็นการประเมินเชิงเปรียบเทียบ ใช้เกณฑ์เชิงสัมพัทธ์ (Relative Criteria)เช่น เทียบกับผลการประเมินครั้งก่อน เทียบกับเพื่อนหรือกลุ่มใกล้เคียงกัน Assessment มักใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินตนเอง (Self Assessment)

การประเมินทางการศึกษา มีลักษณะ ดังนี้

๑. เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่ง ควรทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. เป็นการประเมินคุณลักษณะหรือพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่

๓. เป็นการประเมินในภาพรวมทั้งหมดของผู้เรียน โดยการรวบรวมข้อมูลและประมวลจากตัวเลขจากการวัดหลายวิธีและหลายแหล่ง

๔. เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับบุคคล หลายกลุ่ม ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์ถึงคณะกรรมการต่างๆ ของโรงเรียน

หลักการประเมินทางการศึกษา โดยทั่วไปมีดังนี้

๑. ขอบเขตการประเมินต้องตรงและครอบคลุมหลักสูตร

๒. ใช้ข้อมูลจากผลการวัดที่ครอบคลุม จากการวัดหลายแหล่ง หลายวิธี

๓. เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินผลการประเมินมีความชัดเจน เป็นไปได้ มีความยุติธรรม ตรง

ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นตอนในการประเมินทางการศึกษา

ขั้นตอนการประเมินทางการศึกษานั้นมีลำดับดังนี้

๑. กำหนดจุดประสงค์การประเมิน โดยให้สอดคล้องและครอบคลุมจุดประสงค์ของ

หลักสูตร

๒. กำหนดเกณฑ์เพื่อตีค่าข้อมูลที่ได้จากการวัด

๓. รวบรวมข้อมูลจากการวัดหลายๆ แหล่ง

๔. ประมวลและผสมผสานข้อมูลต่างๆ ของทุกรายการที่วัดได้

๕. วินิจฉัยชี้แจงและตัดสินโดยเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ประเภทของการประเมินทางการศึกษา

การประเมินแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง ดังนี้

๑. แบ่งตามจุดประสงค์ของการประเมิน การแบ่งตามจุดประสงค์ของการประเมิน

แบ่งได้ดังนี้

๑.๑ การประเมินก่อนเรียน หรือก่อนการจัดการเรียนรู้ หรือการประเมินพื้นฐาน (Basic Evaluation) เป็นการประเมินก่อนเริ่มต้นการเรียนการสอนของแต่ละบทเรียนหรือแต่ละหน่วย แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑.๑.๑ การประเมินเพื่อจัดตำแหน่ง (Placement Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนอยู่ในระดับใดของกลุ่มประโยชน์ของการประเมินประเภทนี้ คือ ครูใช้ผลการประเมินเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนน้อยคืออยู่ในตำแหน่งท้ายๆ ควรได้รับการเพิ่มพูนเนื้อหาสาระนั้นมากกว่ากลุ่มที่อยู่ในลำดับต้นๆ คือ

กลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนมากกว่า หรือกลุ่มที่มีความรู้พื้นฐานในสาระที่จะเรียนดีกว่า และแต่ละกลุ่มควรใช้รูปแบบการเรียนรู้อันแตกต่างกัน

๑.๑.๒ การประเมินเพื่อวินิจฉัย (Diagnostic Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการเรียนการสอนอีกเช่นกัน แต่เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาแยกแยะว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในสาระที่จะเรียนรู้มากน้อยเพียงใด มีพื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนในเรื่องที่จะสอนหรือไม่ จุดใดสมบูรณ์แล้ว จุดใดยังบกพร่องอยู่ จำเป็นต้องได้รับการสอนเสริมให้มีพื้นฐานที่เพียงพอเสียก่อนจึงจะเริ่มต้นสอนเนื้อหาในหน่วยการเรียนต่อไป และจากพื้นฐานที่ผู้เรียนมีอยู่ควรใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างไร

ทั้งการประเมินเพื่อจัดตำแหน่งและการประเมินเพื่อวินิจฉัยมีจุดประสงค์เหมือนกัน คือ เพื่อทราบพื้นฐานความรู้ความสามารถของผู้เรียนก่อนที่จะจัดการเรียนรู้หรือการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ต่างๆ แต่การประเมิน ๒ ประเภทดังกล่าวมีความแตกต่างกันคือ การประเมินเพื่อจัดตำแหน่ง เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาในภาพรวม ใช้เครื่องมือไม่ละเอียดหรือจำนวนข้อคำถามไม่มาก แต่การประเมินเพื่อวินิจฉัยเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างละเอียดแยกแยะเนื้อหาเป็นตอนๆ เพื่อพิจารณาว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานของเนื้อหาแต่ละตอนมากน้อยเพียงใด จุดใดบกพร่องบ้าง ดังนั้นจำนวนข้อคำถามจึงมีมากกว่า

๑.๒ การประเมินเพื่อพัฒนา หรือการประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ การประเมินประเภทนี้ใช้ระหว่างการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ หากผู้เรียนไม่ผ่านจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สอนก็จะหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการประเมินยังเป็นการตรวจสอบครูผู้สอนเองว่าเป็นอย่างไร แผนการเรียนรู้รายครั้งที่เตรียมมาดีหรือไม่ ควรปรับปรุงอย่างไร กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร มีจุดใดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การประเมินประเภทนี้ นอกจากจะใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว ผลการประเมินยังใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษาด้วย กล่าวคือหากพบว่าเนื้อหาสาระใดที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยที่ผู้สอนได้พยายามปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่กับผู้เรียนหลายกลุ่มแล้วยังได้ผลเป็นอย่างไร แสดงว่าผลการเรียนรู้ที่คาดหวังนั้นสูงเกินไปหรือไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในชั้นเรียนระดับนี้ หรือเนื้อหาอาจจะยากหรือซับซ้อนเกินไปที่จะบรรจุในหลักสูตรระดับนี้ ควรบรรจุในชั้นเรียนที่สูงขึ้น จะเห็นว่า ผลจากการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วย

๑.๓ การประเมินเพื่อตัดสินหรือการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินหลังจากผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว อาจเป็นการประเมินหลังจบหน่วยการเรียนรู้หน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรือหลายหน่วย รวมทั้งการประเมินปลายภาคเรียนหรือปลายปี ผลจากการประเมินประเภทนี้ใช้ในการตัดสินผลการจัดการเรียนการสอน หรือตัดสินใจว่าผู้เรียนคนใดควรจะได้รับระดับคะแนนใด

๒. แบ่งตามการอ้างอิง

การแบ่งประเภทของการประเมินตามการอ้างอิงหรือตามระบบของการวัด แบ่งออกเป็น

๒.๑ การประเมินแบบอิงตน (Self-Referenced Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อนำผลจากการเรียนรู้มาเปรียบเทียบกับความสามารถของตนเอง เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงตนเอง (Self Assessment) เช่น ประเมินโดยการเปรียบเทียบผลการทดสอบก่อนเรียนกับทดสอบหลังเรียนของตนเอง การประเมินแบบนี้ ควรจะใช้แบบทดสอบคู่ขนานหรือแบบทดสอบเทียบเคียง (Equivalence Test) เพื่อเปรียบเทียบกันได้

๒.๒ การประเมินแบบอิงกลุ่ม (Norm-Referenced Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่าผู้ได้รับการประเมินแต่ละคนมีความสามารถมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่วัดด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกัน การประเมินประเภทนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของกลุ่มเป็นสำคัญ นิยมใช้ในการจัดตำแหน่งผู้ถูกประเมิน หรือใช้เพื่อคัดเลือกผู้เข้าศึกษาต่อ

๒.๓ การประเมินแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Evaluation) เป็นการนำผลการสอบที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ความสำคัญอยู่ที่เกณฑ์ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถของกลุ่ม ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้

๓. แบ่งตามผู้ประเมิน

การแบ่งประเภทของการประเมินตามกลุ่มผู้ประเมิน (Evaluator) แบ่งออกเป็น

๓.๑ การประเมินตนเอง (Self Assessment) หรือการประเมินภายใน (Internal Evaluation) เป็นการประเมินลักษณะเดียวกับการประเมินแบบอิงตน คือ เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาหรือปรับปรุงตนเอง การประเมินประเภทนี้สามารถประเมินได้ทุกกลุ่ม ผู้เรียนประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง ครูประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของตนเอง นอกจากประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว สามารถประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงได้ทุกอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยอาจจะประเมินด้วยตนเอง หรือมีคณะประเมินของสถานศึกษา เรียกว่า การประเมินภายใน (Internal Evaluation) หรือการศึกษาตนเอง (Self Study) โดยอาจจะประเมิน

โดยรวม หรือแบ่งประเมินเป็นส่วนๆ เป็นต้นๆ ลักษณะการประเมินอาจจะมีคนเดียว ประเมินทุกส่วน หรือจะให้แต่ละส่วนประเมินตนเองหรือภายในส่วนของตนเอง เช่น แต่ละระดับชั้นเรียน แต่ละหมวดวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ละฝ่าย อาทิ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายอาคารสถานที่ เป็นต้น เพื่อให้แต่ละส่วนมีการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของตนเอง และอาจจะรวบรวมผลการประเมินแต่ละส่วนเพื่อจัดทำเป็นรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Study Report : SSR หรือ Self Assessment Report : SAR)

๓.๒ การประเมินโดยผู้อื่นหรือการประเมินภายนอก (External Evaluation) สืบเนื่องจากการประเมินตนเองหรือการประเมินภายในซึ่งมีความสำคัญมากในการพัฒนาปรับปรุง แต่การประเมินภายนอกมีจุดอ่อนคือความน่าเชื่อถือ โดยบุคคลภายนอกมักคิดว่าการประเมินภายในนั้นมีความลำเอียง ผู้ประเมินตนเองมักจะเข้าข้างตนเอง ดังนั้นจึงมีการประเมินโดยผู้อื่นหรือประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก เพื่อยืนยันการประเมินภายใน และอาจจะมีจุดอ่อนหรือจุดที่ควรได้รับการพัฒนาขึ้นในทรรศนะของผู้ประเมินในฐานะที่มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ดี การประเมินภายนอกก็มีจุดบกพร่องในเรื่องการรู้รายละเอียดและถูกต้องของสิ่งที่ประเมิน และจุดบกพร่องอีกประการหนึ่งคือเจตคติของผู้ถูกประเมิน ถ้ารู้สึกว่าคุณจับผิดก็จะต่อต้าน ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ยอมรับผลการประเมิน ทำให้การประเมินดำเนินไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นการประเมินภายนอกควรมาจากความต้องการของผู้ถูกประเมิน เช่น ครูผู้สอนให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือเพื่อนครูประเมินการสอนของตนเอง สถานศึกษาให้ผู้ปกครองหรือนักประเมินมืออาชีพ (ภายนอก) ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ความสำคัญของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการพิจารณาว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้

จากประเภทของการประเมินโดยเฉพาะการแบ่งประเภทโดยใช้จุดประสงค์ของการประเมินเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภท จะเห็นว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้นอกจากจะมีประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียนแล้ว ยังสะท้อนถึงประสิทธิภาพการการสอนของครู และเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนคุณภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้วย ดังนั้นครูและสถานศึกษาต้องมีข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งจากการประเมินในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับอื่นที่สูงขึ้น ประโยชน์ของการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จำแนกเป็นด้านๆ ดังนี้

๑. ด้านการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนดังนี้

๑.๑ เพื่อจัดตำแหน่ง (Placement) ผลจากการวัดบอกได้ว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับใดของกลุ่มหรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์แล้วอยู่ในระดับใด การวัดและประเมินเพื่อจัดตำแหน่งนี้ มักใช้ในวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ

๑.๑.๑ เพื่อคัดเลือก (Selection) เป็นการนำผลการวัดเพื่อคัดเลือกเพื่อเข้าเรียน เข้าร่วมกิจกรรม โครงการ หรือเป็นตัวแทน (เช่น ของชั้นเรียนหรือสถานศึกษา) เพื่อการทำกิจกรรม หรือการให้ทุนผล การวัดและประเมินผลลักษณะนี้คำนึงถึงการจัดอันดับที่เป็นสำคัญ

๑.๑.๒ เพื่อแยกประเภท (Classification) เป็นการนำผลการวัดและประเมินเพื่อแบ่งกลุ่มผู้เรียน เช่น แบ่งเป็นกลุ่มอ่อน ปานกลาง และเก่ง แบ่งกลุ่มผ่าน-ไม่ผ่านเกณฑ์ หรือตัดสินได้ - ตก เป็นต้น เป็นการวัดและประเมินที่ยึดเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มเป็นสำคัญ

๑.๒ เพื่อวินิจฉัย (Diagnostic) เป็นการนำผลการวัดและประเมินเพื่อค้นหาจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียนว่ามีปัญหาในเรื่องใด จุดใด มากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ การวางแผนการจัดการเรียนรู้และการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เครื่องมือที่ใช้วัดเพื่อการวินิจฉัย เรียกว่า แบบทดสอบวินิจฉัย (Diagnostic Test) หรือแบบทดสอบวินิจฉัยการเรียนประโยชน์ของการวัดและประเมินประเภทนี้นำไปใช้ในวัตถุประสงค์ ๒ ประการ ดังนี้

๑.๒.๑ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการวัดผู้เรียนด้วยแบบทดสอบวินิจฉัยการเรียนจะทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีจุดบกพร่องจุดใด มากน้อยเพียงใด ซึ่งครูผู้สอนสามารถแก้ไขปรับปรุงโดยการสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching) ได้ตรงจุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้

๑.๒.๒ เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ผลการวัดด้วยแบบทดสอบวินิจฉัยการเรียน นอกจากจะช่วยให้เห็นว่าผู้เรียนมีจุดบกพร่องเรื่องใดแล้ว ยังช่วยให้เห็นจุดบกพร่องของกระบวนการจัดการเรียนรู้อีกด้วย เช่น ผู้เรียนส่วนใหญ่มีจุดบกพร่องจุดเดียวกัน ครูผู้สอนต้องทบทวนว่าอาจจะเป็นเพราะวิธีการจัดการเรียนรู้ไม่เหมาะสมต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

๑.๓ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้เทียบกับจุดประสงค์หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผลจากการประเมินใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจจะปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการสอน (Teaching Method) ปรับเปลี่ยนสื่อการสอน

(Teaching Media) ใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ (Teaching Innovation) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

๑.๔ เพื่อการเปรียบเทียบ (Assessment) เป็นการใช้องค์การวัดและประเมินเปรียบเทียบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการจากเดิมเพียงใด และอยู่ในระดับที่พึงพอใจหรือไม่

๑.๕ เพื่อการตัดสิน การประเมินเพื่อการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นการประเมินรวม (Summative Evaluation) คือใช้ข้อมูลที่ได้จากการวัดเทียบกับเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการเรียนว่าผ่าน ไม่ผ่าน หรือให้ระดับคะแนน

๒. ด้านการแนะแนว

ผลจากการวัดและประเมินผู้เรียน ช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนมีปัญหาและข้อบกพร่องในเรื่องใด มากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียนให้แก้ปัญหา มีการปรับตัวได้ถูกต้องตรงประเด็น นอกจากนี้ผลการวัดและประเมินยังบ่งบอกความรู้ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้แนะแนวการศึกษาต่อและแนะแนวการเลือกอาชีพให้แก่ผู้เรียนได้

๓. ด้านการบริหาร

ข้อมูลจากการวัดและประเมินผู้เรียน ช่วยให้ผู้บริหารเห็นข้อบกพร่องต่างๆ ของการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และบ่งบอกถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามักใช้ข้อมูลได้จากการวัดและประเมินใช้ในการตัดสินใจหลายอย่าง เช่น การพัฒนาบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การจัดโครงการ การเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการเรียน นอกจากนี้การวัดและประเมินผลยังให้ข้อมูลที่สำคัญในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SSR) เพื่อรายงานผลการจัดการศึกษาสู่ผู้ปกครอง สาธารณชน หน่วยงานต้นสังกัด และนำไปสู่การรองรับการประเมินภายนอก จะเห็นว่าการวัดและประเมินผลการศึกษาคือหัวใจสำคัญของระบบการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

๔. ด้านการวิจัย

การวัดและประเมินผลมีประโยชน์ต่อการวิจัยหลายประการ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลจากการวัดและประเมินผลนำไปสู่ปัญหาการวิจัย เช่น ผลจากการวัดและประเมินพบว่าผู้เรียนมีจุดบกพร่องหรือมีจุดที่ควรพัฒนา การแก้ไขจุดบกพร่องหรือการพัฒนาดังกล่าวโดยการปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีสอนหรือทดลองใช้นวัตกรรมโดยใช้กระบวนการวิจัย การวิจัยดังกล่าวเรียกว่า การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) นอกจากนี้ผลจากการวัดและประเมินยังนำไปสู่การวิจัยในด้านอื่น ระดับอื่น เช่น การวิจัยของสถานศึกษาเกี่ยวกับการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน เป็นต้น

๔.๒ การวัดและประเมินเป็นเครื่องมือของการวิจัย การวิจัยใช้การวัดในการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลการวิจัย ขั้นตอนนี้เริ่มจากการหาหรือสร้างเครื่องมือวัด การทดลองใช้เครื่องมือ การหาคุณภาพเครื่องมือ จนถึงการใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพแล้วรวบรวมข้อมูลการวัดตัวแปรที่ศึกษา หรืออาจต้องตีค่าข้อมูล จะเห็นว่าการวัดและประเมินผลมีบทบาทสำคัญมากในการวิจัย เพราะการวัดไม่ดี ใช้เครื่องมือไม่มีคุณภาพ ผลของการวิจัยก็ขาดความน่าเชื่อถือ

การวัดและประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ๓ คำนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน แต่ต่างกันที่ระยะเวลาและจุดประสงค์ของการวัดและประเมิน

๑. การวัดผลก่อนเรียน

การวัดและประเมินก่อนเรียนมีจุดประสงค์เพื่อทราบสภาพของผู้เรียน ณ เวลาก่อนที่จะเรียน เช่น ความรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ก่อนเรียนอาจจะหมายถึง

๑.๑ การวัดผลก่อนเข้าเรียน ซึ่งอาจจะตั้งแต่ก่อนเรียนระดับปฐมวัย หรือก่อนจะเริ่มเรียนหลักสูตรสถานศึกษานั้น เช่น สถานศึกษาที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ ๑ และ ๒ ก่อนเรียนในที่นี้อาจจะหมายถึงก่อนเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เป็นต้น

๑.๒ ก่อนเรียนแต่ละรายวิชา มีลักษณะเช่นเดียวกับก่อนเรียนแต่ละชั้น การวัดและประเมินก่อนเรียนแต่ละชั้นอาจจะวัดและประเมินในภาพรวมหลายๆ วิชา แต่การวัดและประเมินนี้ แยกวัดและประเมินแต่ละรายวิชา โดยทั่วไปจะสอนโดยครูแต่ละคน สำหรับระดับมัธยมศึกษา รายวิชาส่วนใหญ่จัดการเรียนรู้เป็นรายภาคเรียน

๑.๓ ก่อนเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้เป็นการจัดหมวดหมู่เนื้อหาในสาระการเรียนรู้เดียวกัน โดยจัดเนื้อหาเรื่องเดียวกันหรือสัมพันธ์กันในหน่วยเดียวกัน การวัดและประเมินก่อนเรียนแต่ละหน่วย เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในเรื่องหรือหน่วยนั้น ซึ่งทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยนั้นได้อย่างเหมาะสม

๑.๔ ก่อนเรียนแต่ละแผนจัดการเรียนรู้ คือ การวัดและประเมินก่อนเรียนแต่ละครั้ง ในหนึ่งหน่วยการเรียนรู้มักจะมีสาระที่จะเรียนรู้แยกย่อยสำหรับการสอนมากกว่า ๑ ครั้ง แต่ละครั้งจะมีแผนการจัดการเรียนรู้

๒. การวัดผลระหว่างเรียน

จุดประสงค์ของการวัดและประเมินระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียน การวัดและประเมินระหว่างเรียนจะทำให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน ใน

ขณะเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ข้อมูลจากการวัดและประเมินระหว่างเรียนจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษา และผู้ปกครอง สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่แตกย่อยมาจากมาตรฐานการเรียนรู้ และเป็นข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

๓. การวัดผลหลังเรียน

จุดประสงค์ของการวัดและประเมินหลังเรียน เพื่อตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรมของผู้เรียน โดยเทียบกับผลการวัดและประเมินก่อนเรียนและระหว่างเรียน การวัดและประเมินหลังเรียนจะทำให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน ในขณะเดียวกันยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ข้อมูลจากการวัดและประเมินหลังเรียนมีจุดประสงค์หลักคือ ใช้ในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลหลังเรียนอาจจะเป็นข้อมูลก่อนการเรียนในระดับต่อไป จึงเป็นประโยชน์ทั้งผู้เรียนและครูผู้สอน สามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสถานการณ์^{๕๕}

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพื่อตัดสินเลื่อนชั้น โดยถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ และต้องนำผลการประเมินผู้เรียนไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในมาตรา ๒๖ ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดการประเมินผู้เรียนในหลากหลายวิธี โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และการวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน ซึ่ง แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้ คือ

๑. การประเมินก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบความสามารถของแต่ละคนเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่า จะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่ตีพอ อาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้

^{๕๕} ทิวดี มณีโชติ, การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๙), หน้า ๔๒ - ๔๕.

๒. การประเมินผลระหว่างเรียน เมื่อมีการสอบไประยะหนึ่งๆ ควรจะได้มีการประเมินผลนักเรียนตามจุดประสงค์ของรายวิชาเหล่านั้น เพื่อจะได้ทราบว่ามีความพอหรือควรจะได้ก้าวไปข้างหน้าได้หรือยัง

๓. การประเมินผลหลังเรียนเป็นการประเมินผลครอบคลุมจุดประสงค์ต่างๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินผลที่ตัดสินความสามารถของนักเรียนตั้งแต่ต้นว่านักเรียนมีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใด

๒.๔.๕ ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

คุณลักษณะของครูที่ดีนั้นมีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ในหลายโอกาส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ครูอาวุโส ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งมีข้อความที่แสดงถึงคุณลักษณะที่ดีของครูที่ดีไว้ดังนี้ “ครูที่แท้นั้นเป็นผู้กระทำแต่ความดี คือ ต้องขยันและอุทิศสหายเพียร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ ต้องหนักแน่น อดกลั้น และอดทน ต้องรักษาวินัย สรรวมระวางความประพฤติ และปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ตั้งงาม ต้องปลื้มตัวปลื้มใจจากความสะอาดสบาย และความสนุกรื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของตน ต้องมั่นใจให้มั่นคงและแน่วแน่ ต้องซื่อสัตย์ อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความชำนาญ อาศัยความอดทน ดังนั้นครูสภาจึงได้จัดทำระเบียบต่างๆ ในการประพฤติปฏิบัติของครู

จรรยาบรรณในวิชาชีพครู หมายถึง ประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อผดุงเกียรติและสถานะของวิชาชีพนั้น ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ จะต้องได้รับโทษโดยว่ากล่าวตักเตือน ถูกพักงาน หรือถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพได้

จรรยาบรรณในวิชาจะเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะจำแนกอาชีพว่าเป็นวิชาชีพหรือไม่ อาชีพที่เป็น “วิชาชีพ” นั้นกำหนดให้มีองค์กรรองรับ และมีการกำหนดมาตรฐานของความประพฤติของผู้อยู่ในวงการวิชาชีพซึ่งเรียกว่า “จรรยาบรรณ” ส่วนลักษณะ “วิชาชีพ” ที่สำคัญคือ เป็นอาชีพที่มีศาสตร์ชั้นสูงรองรับ มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาวิชาชีพ มีการจัดการสอนศาสตร์ดังกล่าวในระดับอุดมศึกษา ทั้งการสอนด้วยทฤษฎีและการปฏิบัติจนผู้เรียนเกิดความชำนาญ และมีประสบการณ์ในศาสตร์นั้น นอกจากนี้จะต้องมีองค์กรหรือสมาคมวิชาชีพ ตลอดจนมี “จรรยาบรรณในวิชาชีพ” เพื่อให้สมาชิกในวิชาชีพดำเนินชีวิตตามหลักมาตรฐานดังกล่าว หลักที่กำหนดในจรรยาบรรณวิชาชีพทั่วไป คือ แนวความประพฤติปฏิบัติที่มีต่อวิชาชีพต่อผู้เรียน ต่อตนเอง และต่อสังคม ดังนี้

จรรยาบรรณต่ออาชีพ

ผู้ที่อยู่ในวงวิชาชีพจะต้องยึดถือจรรยาบรรณในการดำรงวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับ คือ

๑. ศรัทธาต่อวิชาชีพ ผู้ที่อยู่ในวงการวิชาชีพครู ต้องมีความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู เห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ ในฐานะที่เป็น

อาชีพที่สร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนที่พึงประสงค์ของสังคม ผู้อยู่ในวิชาชีพ จะต้องมั่นใจในการประกอบวิชาชีพนี้ด้วยความรัก และชื่นชมในความสำคัญของวิชาชีพ

๒. ชำรงและปกป้องวิชาชีพ สมาชิกของสังคมวิชาชีพต้องมีจิตสำนึกในการชำระ ปกป้อง และรักษาเกียรติภูมิของวิชา ไม่ให้ใครมาดูหมิ่นดูแคลน หรือเหยียบย่ำ ทำให้สถานะ ของวิชาชีพต้องตกต่ำหรือมัวหมอง การชำระปกป้องต้องกระทำทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึง ประารถนา หรือต้องมีการแก้ไขข่าวหรือประท้วงหากมีข่าวคราวอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อ วิชาชีพ

๓. พัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพ หน้าที่ของสมาชิกในวงการวิชาชีพคือ การที่ต้อง รับผิดชอบในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย สร้างความรู้และเผยแพร่ความรู้ เพื่อทำให้อุตสาหกรรมการใน ศาสตร์สาขาวิชาชีพครูก้าวหน้าทันสังคมทันเหตุการณ์ ก่อประโยชน์ต่อประชาชนในสังคม ทำ ให้คนเก่ง และฉลาดขึ้น โดยวิธีการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักเรียน ใฝ่รู้ ช่างคิด มี วิจารณญาณ มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์มากขึ้น

๔. สร้างองค์กรวิชาชีพให้แข็งแกร่ง สมาชิกในวงการวิชาชีพต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้อง สร้างองค์กรวิชาชีพให้คงมั่นดำรงอยู่ได้ด้วยการเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิก และเป็นเวทีให้คน ในวงการได้แสดงฝีมือและความสามารถทางการสร้างรูปแบบใหม่ของการเรียนการสอน ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานทางด้านการสร้างแบบเรียนใหม่ๆ การเสนอแนวความคิด เห็นใน เรื่องของการพัฒนาคน การเรียนการสอน และการประเมินผล

๕. ร่วมมือในกิจกรรมขององค์กรวิชาชีพ สมาชิกในสังคมวิชาชีพต้องร่วมมือกันในการ จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในเรื่องของความคิด หรือการจัดประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนแนวความคิด เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมต่างๆ ขององค์กร หากไม่ได้รับความสนับสนุนจากสมาชิกแล้ว ทำให้องค์กรวิชาชีพขาดความสำคัญลงและไม่สามารถดำเนินภารกิจขององค์กรวิชาชีพต่อไปได้ บทบาทของการชำระมาตรฐานและการ ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการก็ย่อมจะลดลงด้วย ถ้าไม่มีปริมาณสมาชิกที่สนับสนุน เพียงพอ

จรรยาบรรณต่อผู้เรียน

ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อผู้เรียน ๙ ประการ คือ

๑. ตั้งใจถ่ายทอดวิชาการ บทบาทของครูต้องพยายามที่จะทำให้ลูกศิษย์เรียนด้วยความ สุข เรียนด้วยความเข้าใจ และเกิดความมานะพยายามที่จะรู้ในศาสตร์นั้น ครูจึงต้องตั้งใจ อย่างเต็มที่ที่จะศึกษาวิชาการทั้งทางศาสตร์ที่จะสอน ศาสตร์ที่จะถ่ายทอดหรือวิธีการสอน ครู ต้องพยายามที่จะหาวิธีการใหม่ๆ มาลองทดลองสอน

๒. รักและเข้าใจศิษย์ ครูต้องพยายามศึกษาธรรมชาติของวัยรุ่น ว่ามีปัญหาที่มีความ ไวต่อความรู้สึก (Sensitive) และอารมณ์ไม่มั่นคง ครูจึงควรให้อภัย เข้าใจ และหาวิธีการให้

ศิษย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ ครูต้องพยายามทำให้ลูกศิษย์รักและไวใจเพื่อที่จะได้กล้าปรึกษาในสิ่งต่างๆ แล้วครูก็จะสามารถช่วยให้ศิษย์ประสบความสำเร็จในการเรียน และการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

๓. ส่งเสริมการเรียนรู้ ปัจจุบันการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองหรือการเรียนรู้จากการช่วยเหลือกันในกลุ่มอาจจะทำให้ผู้เรียนมีวิธีการหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเองมากขึ้น มากกว่าจะคอยให้ครูบอกให้แต่ฝ่ายเดียว ครูจึงจำเป็นต้องชี้ช่องทางให้ผู้เรียนหาวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

๔. ยุติธรรม อาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่มีอคติลำเอียงต่อลูกศิษย์ ไม่เห็นว่าคนที่มีปัญหาเป็นคนน่ารังเกียจ หรือพอใจแต่เฉพาะศิษย์ที่เรียนเก่งไม่สร้างปัญหาเท่านั้น ครูต้องมีความเป็นธรรมในการให้คะแนน และพร้อมที่จะอธิบายวิธีการให้คะแนน และการตัดเกรดได้ ครูต้องรอบคอบในการออกคะแนน เพราะถ้าผิดพลาดแล้วบางครั้งก็จะทำให้ผู้เรียนที่ควรได้คะแนนดี ๆ กลับได้คะแนนเกือบจะสอบตกไป

๕. ไม่แสวงหาประโยชน์จากผู้เรียน ลักษณะของครูจะต้องเป็นผู้ไม่แสวงหาอามิสสินจ้าง เงินไม่ใช่สิ่งสร้างความสุขเสมอไป ครูจึงจะต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการกระทำใดๆ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจได้ว่า ครูกำลังหาประโยชน์จากศิษย์อย่างไม่เป็นธรรม

๖. ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูมีอิทธิพลต่อศิษย์ทั้งด้านวาจา ความคิด บุคลิกภาพ และความประพฤติ ครูจึงจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ลูกศิษย์ได้ซึมซับสิ่งที่ทำจากตัวครูไป เมื่อศิษย์เกิดศรัทธาในความสามารถของครู ศิษย์อาจจะเลียนแบบความประพฤติของครูไปอย่างไม่ได้เจตนา เช่น การตรงต่อเวลา การพูดจาชัดเจน การแสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมา สุขภาพเรียบร้อย เป็นต้น

๗. ให้เกียรติผู้เรียน การยกย่องให้เกียรติผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจและเกรงใจผู้สอน ครูไม่ควรใช้อำนาจในทางที่ผิด เช่น พูดจาข่มขู่ ใช้คำพูดไม่สุภาพ เปลี่ยนชื่อผู้เรียน เยาะหยันหรือดูถูกผู้เรียน การเคารพผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจ และการเรียนรู้ที่ดี เมื่อผู้เรียนได้รับการปฏิบัติอย่างดี ย่อมก่อให้เกิดพลังในการศึกษาต่อไป

๘. อบรมบ่มนิสัย ม.ล. ปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัยเด็ก โดยท่านเชื่อว่า “การอบรมบ่มนิสัยใครๆ นั้น เพียงแต่วันละนาทีก็ดีถม” ดังนั้นครูควรแบ่งเวลาในการอบรมบ่มนิสัยผู้เรียน เช่น ก่อนการสอนแต่ละชั่วโมงอาจชี้แนะหรือให้ความคิดที่ดีแก่ผู้เรียนได้ ครูควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องสอนคนให้เป็นคนดี

๙. ช่วยเหลือศิษย์ ผู้เรียนมาอยู่ในสถานศึกษาพร้อมด้วยประสบการณ์และปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องสังเกตความผิดปกติหรือข้อบกพร่องของศิษย์

และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ไม่ให้ศิษย์ต้องก้าวถลาลี้กลงไปในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

นอกจากจรรยาบรรณต่อศิษย์แล้ว ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อตนเองด้วยคือ จรรยาบรรณต่อตนเอง ครูจะต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อให้มีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

๑. ประพฤติชอบ ครูต้องตั้งตนไว้ในที่ถูกต้องควรสามารถบังคับตนเองให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามถูกต้อง

๒. รับผิดชอบ ครูต้องฝึกความรับผิดชอบต่อ โดยตั้งใจทำงานให้สำเร็จลุล่วง มีความผิดพลาดน้อย

๓. มีเหตุผล ครูต้องฝึกถามคำถามตนเองบ่อยๆ ฝึกความคิดวิเคราะห์หาเหตุ หาผล หาข้อดีข้อเสียของตนเอง และเรื่องต่างๆ เพื่อให้ตนเองเป็นคนมีเหตุผลที่ดี

๔. ใฝ่รู้ การติดตามข่าวสารข้อมูลอยู่เสมอๆ ทำให้ครุมีนิสัยใฝ่รู้ อยากทราบคำตอบในเรื่องต่างๆ ครูควรมีความรู้รอบตัวอย่างดีทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้ครูดำรงชีพในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ และชี้แนะสิ่งที่ถูกต้องให้ศิษย์ได้

๕. รอบคอบ ครูต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนรอบคอบ ละเอียดและประณีต ในการดำเนินกิจการต่างๆ การทำกิจกรรม เช่น ควบคุมบัญชีการเงินต้องรอบคอบ ต้องเห็นตัวเลขชัดเจนไม่ตกหล่น ทำให้เกิดการผิดพลาดที่เป็นผลร้ายทั้งของตนเองและผู้อื่น

๖. ฝึกจิต การพัฒนาจิต ทำให้ครูอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและส่งผลทำให้ครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ครูจึงต้องหมั่นฝึกจิตของตนให้สูงส่ง สูงกว่ามาตรฐานระดับอารมณ์ได้ดี คิดอะไรได้สูงกว่ามาตรฐานและคิดเป็นบวก มากกว่าคิดลบหรือคิดร้าย

๗. สนใจศิษย์ การสนใจพัฒนาการของผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้วิชาชีพครูก้าวหน้า เพราะถ้าไม่มีผู้เรียนก็ไม่มีวิชาชีพครู ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติผู้เรียน การแก้ปัญหาผู้เรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้^{๕๖}

จรรยาบรรณวิชาชีพครู พ.ศ. ๒๕๓๙

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ ควรแก่การยกย่องบูชา ครูสภาจึงได้กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งมีข้อควรปฏิบัติ ๙ ข้อดังนี้

จรรยาบรรณข้อที่ ๑

ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

จรรยาบรรณข้อที่ ๒

^{๕๖} “ครูบ้านนอก.คอม” , (ออนไลน์) , แหล่งที่มา : <http://www.kroobannok.com/2605>,

(๓ สิงหาคม ๒๕๕๓).

ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

จรรยาบรรณข้อที่ ๓

ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้ง ทางกาย วาจา ใจ

จรรยาบรรณข้อที่ ๔

ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

จรรยาบรรณข้อที่ ๕

ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ให้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

จรรยาบรรณข้อที่ ๖

ครูย่อมพัฒนาตนทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อพัฒนาการทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

จรรยาบรรณข้อที่ ๗

ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

จรรยาบรรณข้อที่ ๘

ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

จรรยาบรรณข้อที่ ๙

ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้บำเหน็จในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย^{๕๗}

พระสงฆ์ที่เป็นครูต้องตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในความเป็นครู ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ลืมบทบาทของตัวเองอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความเป็นพระ จะต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพราะพระสงฆ์ไม่เหมือนครูทั่วไป จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิชาต่างๆ และเทคนิคในการถ่ายทอด มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ นอกจากนี้แล้ว จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตรหรือกัลยาณธรรม ๗ ประการ คือ

^{๕๗} สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา , แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๕ – ๖.

๑.๑ บีโธ นาร์ก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้
ผู้เรียนอยากเข้าไปปรึกษาหรือไต่ถาม

๑.๒ ครู นำเคราฟ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็น
ที่พึ่งได้และปลอดภัย

๑.๓ ภาวนีโย นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริงทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกอบรม
ตนอยู่เสมอ เป็นที่นำยกย่องเอาอย่าง

๑.๔ วัตตา รู้จักพูด คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอย่างไร แนะนำ
ว่ากล่าวตักเตือนอย่างไร เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๑.๕ วจนักขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม

๑.๖ คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา แถลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึก
ให้ทันได้ และสอนศิษย์ให้รู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้น

๑.๗ โน จัญฐานเน นิโยชเย ไม่ชักนำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ คือ ไม่ชักจูงในทาง
เสื่อมเสีย แนะนำในทางดีเสมอ

๒. ตั้งใจประสิทธิ์ประสาทความรู้ โดยตั้งตนอยู่ในธรรมที่เรียกว่า ธรรมเทศกธรรม
๕ ประการ คือ

๒.๑ อนุப்புพิกถา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ คือ แสดงหลักธรรมหรือเนื้อหา
ตามลำดับ ความง่ายยาก ลุ่มลึก มีเหตุผล สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

๒.๒ ปริยายทัสสาวี จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมา
ให้เข้าใจในแต่ละประเด็น ให้มองให้เห็นกระจ่างตามแนวเหตุผล

๒.๓ อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยเมตตา
มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

๒.๔ อนามิสันตร ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง คือ สอนเขามีไม่มุ่งที่จะได้ลาภ หรือ
ผลประโยชน์ตอบแทน

๒.๕ อนุพหัจจิจ วาจจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา
มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรมไม่ยกตนเสียดสีผู้อื่น

๓. การดำเนินลีลาครูทั้งสิ้น ครูที่สามารถมีลีลาของนักสอน ดังนี้

๓.๑ สันทัสสนา ชี้อัด จะสอนอะไรก็ชี้แจงเหตุผลแยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ
แจ่มแจ้ง ตั้งจูงมือไปดูให้เห็นกับตา

๓.๒ สมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญ
และซาบซึ้งให้คุณค่าเป็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับอยากลองทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓.๓ สมุตเชนา รั้าให้กล้า คือ ปลุกใจให้ตึกคักเกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจ
เข้มแข็งมั่นในที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อยหรือยากลำบาก

๓.๔ สัมผัสหงสนา ปลูกให้รำเรง คือ ทำบรรยากาศให้สนุกสดชื่นแจ่มใสเบิกบานใจให้ผู้ฟังและผู้ชมซึ่งมีความหวัง มองเห็นผลดี และทางสำเร็จ

๔. มีหลักตรวจสอบสามอย่าง เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด ครูอาจตรวจสอบตนเองด้วยลักษณะการสอนของบรมครู ๓ ประการ คือ

๔.๑ สอนด้วยความรู้จริง ทำได้จริงจึงสอนเขา

๔.๒ สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

๔.๓ สอนให้ได้ผลจริง สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้น ๆ เช่น ให้เข้าใจได้จริงเห็นความจริง ทำได้จริงนำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

๕. ทำหน้าที่ของครูต่อศิษย์ คือ ปฏิบัติต่อศิษย์โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรมเสมือนเป็นทิศเบื้องขวา ดังนี้

๕.๑ แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

๕.๒ สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๕.๓ สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

๕.๔ ส่งเสริมยกย่องความดีความงามสามารถให้ปรากฏ

๕.๕ สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ ฝึกสอนให้สามารถใช้วิชาเลี้ยงชีพและรู้จักดำรงรักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตไปด้วยดี^{๕๘}

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า จรรยาบรรณ คือ ประมวลพฤติกรรมที่กำหนด ลักษณะมาตรฐานการกระทำของครู อันจะทำให้วิชาชีพครูก้าวหน้าอย่างถาวร โดยที่ครูจะต้องดำเนินการเรียนการสอนโดยการยึดจรรยาบรรณต่อวิชาชีพต่อผู้เรียน และต่อตนเอง ในหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้ **พระมหาปัญญา จอมหาสวณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหารครูและนักเรียนเกี่ยวกับบทบาท และบทบาทที่คาดหวังของครูผู้สอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนในโครงการจริยศึกษาศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโครงการจริยศึกษาของศูนย์เผยแผ่ธรรมจังหวัด

^{๕๘} ทั้ย จันทรศรีเนค, **ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๑๕ – ๑๖.

เชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีอายุระหว่าง ๑๐ – ๒๐ ปี มีวุฒิสูงสุดในระดับมัธยมศึกษา เป็นนักเรียนในสังกัดโรงเรียนของรัฐบาล ผู้บริหาร ครู และนักเรียน บุคลากรโดยรวมทั้ง ๓ ฝ่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนสูงกว่าบทบาทตามความเป็นจริง อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน ให้รู้จักลด ละ เลิก อบายมุข ปฏิบัติพฤติกรรมทางเพศให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ฟังตนเองหรือเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต รู้จักใช้จ่ายตามหลักศาสนา รู้จักบูรณาการหลัก ศิล สมาธิ ปัญญา ใช้ในชีวิตประจำวัน รู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส เบิกบาน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาทุกครั้ง เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมพระพุทธศาสนา รู้จักปรับตัวเข้ากับเพื่อนและสังคมได้เป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบต่อเวลา และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันด้วยหลักธรรม และสามารถนำหลักธรรมไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรโดยรวมทั้ง ๓ ฝ่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนสูงกว่าบทบาทตามความเป็นจริง อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในชั้นเรียน ใช้กระบวนการกลุ่ม ใช้สื่อ และวีซีดีคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอนจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันใช้ในการสอน^{๔๙}

พระประภาสิต ปญฺ ภาโร (ยามประโคน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกช้ำ ตำบลสะแกช้ำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัย พบว่า

ครู เป็นผู้ที่มีบทบาทต่อนักเรียนทั่วไปในด้านการจัดการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียน การใช้เทคนิคและวิธีการสอน นอกจากนั้น ครูยังเป็นผู้ช่วยพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียน โดยมุ่งหวังพัฒนาให้ศิษย์เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะความคิด และการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ในด้านเทคนิค และวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนวัดบ้านสะแกช้ำ พบว่า ครูใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ปลุกเร้าให้มีส่วนร่วม ให้โอกาสและเห็นความสำคัญ มีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียน จัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียน สร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ส่วนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ แบบบรรยาย แบบ

^{๔๙} พระมหาปัญญา จอมนาสวน, “ความคิดเห็นของผู้บริหารครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทและบทบาทที่คาดหวังของครูผู้สอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนในโครงการจริยศึกษาศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

สาธิต ทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทของนักเรียน แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน พบว่า ครูและโรงเรียนได้จัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมไหว้ครู กิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา กิจกรรมวันพบผู้ปกครอง กิจกรรมเสวนาธรรม กิจกรรมเดินจงกรมเพื่อสุขภาพ กิจกรรมต้นไม้พูดได้ กิจกรรมนั่งสมาธิ โครงการค่ายพุทธบุตร การสวดมนต์ทุกวันศุกร์ และการสอบสนามหลวง ฯลฯ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกและเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในทางอ้อม ที่แสดง ถึงความสามัคคี ความเสียสละ การประพฤติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ^{๖๐}

ประพันธ์ โชติช่วง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารโรงเรียน และด้านการนิเทศและการสอน เพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ส่วนปัญหาในการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน ด้านการบริหารโรงเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศและการสอน ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อพัฒนาจริยธรรมนักเรียน และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ปัญหายู่ในระดับน้อย ^{๖๑}

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้ **พระครูนิวาส์วิริยคุณ (โปธาวิชัย)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในระดับมากทั้ง ๔ วิธี ดังนี้

๑. ครูมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดระเบียบ

^{๖๐} พระประกาศิต ปณณารโ (ยามประโคน), “บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกช่า ตำบลสะแกช่า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๖๑} ประพันธ์ โชติช่วง, “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๙๔.

ปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

๒. นักเรียนมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

๓. แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามความคิดเห็นของครู คือ บุคลากรทุกคนของโรงเรียนต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากกว่าที่ดำเนินการในปัจจุบัน

๔. แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียน ให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ควรจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงามและให้นักเรียนมีส่วนร่วม กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูควรควบคุมระเบียบวินัยให้เคร่งครัดกว่าปัจจุบัน และควรมอบหมายให้นักเรียนควบคุมกันเอง^{๒๒}

พระมหาบุญมี โททำ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชน ผลการวิจัย พบว่า

๑. บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ทุกเรื่องอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นบทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ มีพรรษา และประสบการณ์สอนต่างกัน มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนไม่แตกต่างกัน และพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทักษะการสอน และการรับรู้การสนับสนุนของโรงเรียนของพระสงฆ์ต่างกัน มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต่างกัน

๓. ปัญหาและแนวทางแก้ไข

ด้านการอบรมสั่งสอน พบว่า ขาดสื่อการสอน แนวทางแก้ไข พระสงฆ์ต้องเรียนรู้ที่จะผลิตสื่อการสอนและจัดหานำไปใช้เอง

^{๒๒} พระครูนิรุติวิริยคุณ (ไปธาวิชัย) , “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๙), หน้า ๙๕.

ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ขาดงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรม แนวทางแก้ไข
หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อเป็นงบสำหรับการจัดกิจกรรม

ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา พบว่า “ไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านจิตวิทยาในการ
แนะนำแนวทางแก้ไข ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการแนะนำ

ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า พระสงฆ์บางรูปยังมีพฤติกรรมที่ไม่
เหมาะสม แนวทางแก้ไข ควรมีการตรวจสอบและประเมินพฤติกรรมของครูพระอย่าง
สม่ำเสมอ^{๖๓}

ถนอม กุลจณีย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ ผลการวิจัย พบว่า

๑. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการ
ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการ
ประเมินผลทางจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหา
น้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำหนดนโยบาย รองลงมาคือด้านการจัด
สภาพแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนตามลำดับ ส่วนด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

๒. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการ
ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นด้าน
การประเมินผลทางจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ด้านการจัดการเรียนการ
สอน และด้านการกำหนดนโยบายตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัด
กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมตามลำดับ

๓. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความ
คิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านไม่
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอน
ระดับช่วงชั้นต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดย
ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความ
คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

^{๖๓}พระมหาบุญมี โททำ , “บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชน ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๘๗.

๖. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับช่วงชั้นต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๖๔}

ชอบ เอี่ยมประสงค์ ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า

๑. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียนทั้ง ๕ ด้าน คือ การบริหาร การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การนิเทศและการสอน การจัดกิจกรรม และการประเมินผลทางจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีแนวโน้มไปทางระดับมาก

๒. โรงเรียนประสบปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในระดับปานกลาง โดยมีแนวโน้มไปทางระดับน้อย ๔ ด้าน คือ การบริหาร การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การนิเทศ และการสอน และการประเมินผลทางจริยธรรม ส่วนการจัดกิจกรรมนั้นโรงเรียนประสบปัญหาในระดับน้อยถึงระดับปานกลาง ปัญหาที่มีมากกว่าประเด็นอื่นๆ คือ สภาพแวดล้อมที่บ้านของนักเรียนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ยาก และขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรม^{๖๕}

บุญยิ่ง เชื้อนิล ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนทั้ง ๕ ด้าน มีการส่งเสริมในระดับมาก ๑ ด้าน คือ ด้านการสอนและการนิเทศ มีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ๔ ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม

๒. ปัญหาในการดำเนินงานส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน มีปัญหาในระดับน้อยทั้ง ๕ ด้าน

๓. โรงเรียนขนาดต่างกันมีปัญหาในการดำเนินงานส่งเสริมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ๒ ด้าน คือ ด้านการบริหารและด้านการประเมินผล ทางจริยธรรมแตกต่างกัน ๓ ด้าน คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ และด้านการจัดกิจกรรม^{๖๖}

^{๖๔} ถนอม กุลจรรย์, “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๘), หน้า ๙๑.

^{๖๕} ชอบ เอี่ยมประสงค์, “สภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๓.

^{๖๖} บุญยิ่ง เชื้อนิล, “สภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๕.

รณพงศ์ มงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม ผลการวิจัย พบว่า

๑. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดมีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก และผู้ปกครองมีความต้องการให้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กประพฤติตนเป็นคนดี

๒. ด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อหรือส่งเสริมต่อการพัฒนาจริยธรรม ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดไว้ให้อยู่ในระดับมาก และผู้ปกครองมีความต้องการนักเรียนได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยครูและนักเรียนต้องร่วมมือกันในการจัดหาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

๓. ด้านบุคลากร ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อคุณลักษณะของบุคลากรมีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก และผู้ปกครองมีความต้องการให้พัฒนาบุคลากร ระบบการเรียนการสอนควบคู่กับคุณธรรม และครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ใช่อารมณ์กับเด็ก^{๖๗}

ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า

๑. ด้านการบริหารโรงเรียนดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามาก ๒ ประเด็น คือ ผู้บริหารให้ความสนใจการส่งเสริมจริยธรรมน้อยกว่าด้านการเรียนการสอน และการขาดงบประมาณในการดำเนินงานส่งเสริมจริยธรรม

๒. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม โรงเรียนดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ คือ สถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติจริยธรรมขาดความเหมาะสม

๓. ด้านการสอนและการนิเทศ โรงเรียนดำเนินการในด้านการสอนและการนิเทศเพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นๆ คือ โรงเรียนมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากเกินไป จนทำให้ครูผู้สอนละเลยการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน

๔. ด้านการจัดกิจกรรม โรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับปานกลาง และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น คือ การแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนของโรงเรียน ยังไม่ตรงประเด็น

^{๖๗} รณพงศ์ มงคล, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๙๑.

๕. การประเมินผลทางจริยธรรม โรงเรียนดำเนินการประเมินผลทางจริยธรรมของนักเรียนในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดระบุว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามผลการประเมินผลทางจริยธรรมโดยเน้นพฤติกรรมของนักเรียนในระดับมาก สำหรับปัญหาด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง ที่มีปัญหามากกว่าประเด็นอื่น คือ ครูให้ความดูแล กำกับ ติดตามพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียนไม่สม่ำเสมอและขาดข้อมูลที่เป็นตัวบ่งชี้ด้านจริยธรรมของนักเรียน^{๒๔}

พระมหาวรพงษ์ วรเมธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ – ๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ “ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาในด้านขาดแหล่งวิทยากรที่จะศึกษาค้นคว้าและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากครูผู้สอนไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนวิชาจริยศึกษา ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอนจึงต้องการครูที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถทางวิชาจริยศึกษา ส่วนการดำเนินการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาในเรื่องนักเรียนขาดทักษะในการตั้งคำถามและทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีการสอนที่ใช้สอนส่วนมากคือ แบบศูนย์การเรียน และแบบอภิปราย โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ แต่นักเรียนต้องการให้ครูผู้สอนทำกิจกรรมต่างๆ เสริมบทเรียนและให้ดูของจริง รวมทั้งให้ครูใช้วิธีการสอนหลายๆ วิธี

ด้านการใช้สื่อ และอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาเรื่องสื่อการสอนที่มีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ ซึ่งนักเรียนต้องการให้ครูใช้สื่อหลายๆ ประเภทประกอบการสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการให้มีการอบรมความรู้ในการทำสื่อการสอน ต้องการสื่อที่ทันสมัยและสะดวกในการใช้

ด้านสถานที่และงบประมาณ ประสบปัญหามากที่สุด คือ ขาดห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนปกติ ครูผู้สอนและนักเรียนต้องการห้องเรียนวิชาจริยศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน

ด้านการวัดผลและประเมินผล ครูประสบปัญหาในเรื่องขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือ ขาดความรู้และความเข้าใจในวิธีการวัดผลและประเมินผล ซึ่งปกติจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประสบปัญหาในเรื่องไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาและพระพุทธศาสนา อาทิเช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การแข่งขันตอบ

^{๒๔} ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์, “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๙.

ปัญหาธรรมะ การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา รวมทั้งต้องการให้ครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องจริยธรรม ส่วนครูผู้สอนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเสริมเป็นระยะและหลายรูปแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหา รวมทั้งมีงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมให้มากขึ้น^{๖๔}

พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวสุ (ชยวงษ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑” ผลการวิจัย พบว่า

สภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๐๗ ด้านสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๘๖ ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๒

ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑ พบว่า

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนไม่ค่อยสนใจฟังจุดประสงค์ ด้านการใช้สื่อประกอบการสอน พบว่า สื่อมีจำนวนน้อย สื่อไม่ทันสมัย หลักสูตรไม่เหมาะสม สถานที่ไม่อำนวยต่อการจัดกิจกรรม ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า เวลาที่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีจำกัด สถานที่ไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม ขาดการศึกษานอกสถานที่ นักเรียนไม่เข้าใจในกิจกรรม ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า การวัดผลไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง ไม่มีมาตรฐาน การไม่ยอมรับการประเมินผลของนักเรียน^{๖๕}

พระพรชาพงศ์ แก้วสวัสดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สมรรถภาพการสอนของครูบรรพชิตวิชาพระพุทธศาสนาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาอำเภอเมืองเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการดำเนินการสอน พบว่า การนำเข้าสู่บทเรียนในบางเนื้อหานั้น จะใช้วิธีแนะนำให้นักเรียนเห็นหรือเข้าใจได้ยาก เช่น เรื่องการบรรลุนิพพาน ดังนั้นวิธีที่จะโยนให้นักเรียนเข้าสู่บทเรียนจึงไม่ชัด และในบางเรื่องขึ้นอยู่กับความพร้อมของนักเรียน ที่เป็นปัญหาคือ บางครั้งนักเรียนต้องเดินเรียนทำให้เข้าเรียนช้า และเวลาล่วงเลยไปมากจึงต้องมีการ

^{๖๔} พระมหาวรพงษ์ วรเมธี, “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ – ๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๘๘.

^{๖๕} พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวสุ (ชยวงษ์), “สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑” , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ปรับเปลี่ยนวิธีการตามสถานการณ์นั้นๆ ดังนั้นวิธีการจึงไม่เป็นตามแผนการสอนที่ได้วางไว้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางครั้งไม่ตรงกับแผนการสอนที่กำหนด หรือมีบางเรื่องเท่านั้นที่เป็นไปตามแผนการสอน และชั่วโมงเรียนที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุดคือ ชั่วโมงเรียนที่ ๒ และ ๓ ถ้าเป็นชั่วโมงสุดท้าย นักเรียนไม่ให้ความสำคัญเลย เนื้อหาบางเรื่องที่นักเรียนไม่สนใจ เช่น การอ่านภาษาบาลี และการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ เป็นต้น

ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูบรรพชิตมีความสามารถในการใช้สื่อการเรียน โดยส่วนใหญ่ใช้แบบเรียน กระดานดำ และรูปภาพ แถบประโยค บัตรคำ เทปวีดีทัศน์ และแผ่นใส นอกจากนี้มีการใช้แผ่นผังของจริง เทปธรรมะ สไลด์ แต่ก็ยังพบอีกว่าความชำนาญในการใช้สื่อของครูบรรพชิตไม่เพียงพอต่อการใช้สื่อ และสื่อบางอย่างไม่ได้ทำด้วยมือจึงไม่เข้าใจในวิธีการใช้ดีพอ

ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า มีการวัดผลและประเมินผลจากผลงานกลุ่มหรืองานเดี่ยวที่มอบหมายให้ และใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง ซึ่งมีการทดสอบระหว่างเรียนและหลังเรียน มีปัญหาบ้างจากนักเรียนที่ไม่ยอมส่งงานตามเวลาที่กำหนด^{๗๑}

วิชิต วงศ์สายตา ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถภาพการสอนนิชา พระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากร จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพการสอนนิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนมากมีสมรรถภาพอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระธรรมวิทยากรมีสมรรถภาพทั้ง ๔ ด้าน เรียงจากสูงไปหาลด ได้แก่ ด้านหลักสูตรและเนื้อหา ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ควรมีการพัฒนาศักยภาพและปรับปรุงแนวการสอนให้เข้ากับยุคสมัย ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรหรือคู่มือการสอนให้เป็นเอกเทศ ควรได้รับการสนับสนุนด้านการบริหารจากมหาวิทยาลัยและโรงเรียน ควรพัฒนาหน่วยงานของพระธรรมวิทยากรให้มีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ และควรมีค่าตอบแทนหรือรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน^{๗๒}

^{๗๑} พระพรชาพงศ์ แก้วสวัสดิ์, “สมรรถภาพการสอนของครูบรรพชิตวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๗๖.

^{๗๒} วิชิต วงศ์สายตา, “การศึกษาสมรรถภาพการสอนนิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากร จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๓.

จรัส กาอินทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า

๑. โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทุกแห่งในอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จัดให้ วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาเลือกทุกภาคเรียน รวม ๖ วิชา แผนการสอนที่ครูใช้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนโดยใช้การบรรยาย ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม สื่อการสอนที่ครูใช้คือหนังสือเรียนและรูปภาพ ซึ่งไม่สร้างความสนใจ ทำให้นักเรียนไม่กระตือรือร้น การวัดและการประเมินผลเป็นแบบอิงเกณฑ์ โดยมีการทดสอบระหว่างภาคเรียนและหลังเรียน

๒. ปัญหาและความต้องการด้านการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ครูมีปัญหาในระดับมาก คือ ขาดสื่อ อุปกรณ์ แหล่งวิทยาการที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าในการสอน ขาดเทคนิคการสอนที่ดี ขาดวิธีสอนที่หลากหลาย ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ และจัดกิจกรรมเสริม รวมทั้งการจัดสถานที่ บรรยากาศที่ได้ในการเรียนการสอน นักเรียนและผู้ปกครองมีความต้องการพัฒนาด้านสื่อ อุปกรณ์การสอน การวัดประเมินผลที่เน้นการปฏิบัติ การไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และต้องการให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรม^{๗๓}

ชัยวุฒม์ ทรงไตรย์ ศึกษาแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาในทศวรรษหน้า ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาในทศวรรษหน้า ด้านจุดมุ่งหมาย พบว่า ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา เป็นชาวพุทธที่ดีปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธและศาสนพิธีได้ถูกต้อง สามารถประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน พัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ควรมีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับประถมศึกษา พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนที่อยู่ในบ้าน ควรคัดเลือกเนื้อหาสาระ ของการจัดการเรียน การสอนในระดับมัธยมศึกษาต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา มีความถูกต้องตามหลักธรรม เหมาะสมกับวัยผู้เรียน สามารถเข้าใจได้ง่าย เนื้อหาทันสมัยต่อสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ปัจจุบัน ควรเน้นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เน้นการปฏิบัติกว่าทฤษฎี ควรมีบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุข และได้สาระความรู้^{๗๔}

^{๗๓}จรัส กาอินทร์, “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๘๔.

^{๗๔}ชัยวุฒม์ ทรงไตรย์, “แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๘๗.

สิน งานประโคน และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า

ครูไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนมาก มากกว่าร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป นอกจากนี้ยังมีครูน้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการยกตัวอย่างเรื่อง สามเณรบัณฑิตประกอบการสอน และเรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก

ครูใช้วิธีการสอนมากกว่าร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ด้วยการอธิบายเนื้อหาสาระให้นักเรียนเข้าใจ และจัดกิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเลือกใช้สภาพแวดล้อมในชุมชน และวัดใกล้โรงเรียน พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนอย่างสนุกสนาน และจูงใจผู้เรียน

ครูใช้สื่อปฐมภูมิ มากกว่าร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป คือ พระพุทธรูป พระภิกษุ โต๊ะหมู่บูชา วัตบ้าน และชุมชน

ครูใช้สื่อทุติยภูมิ มากกว่าร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป แต่ก็ยังพบว่า ครูน้อยกว่าร้อยละ ๓๕ ใช้สื่อการสอนการยกตัวอย่างเรื่อง พระสารีบุตรโปรดมารดา เรื่องสามเณรบัณฑิต และประวัติพระยาสุธรรมมนตรีประกอบการสอน^{๑๕}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีจะให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรนั้น ควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ ๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๒) ด้านเทคนิคการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการวัดและประเมินผล ๕) ด้านความศรัทธาในวิชาชีพครู

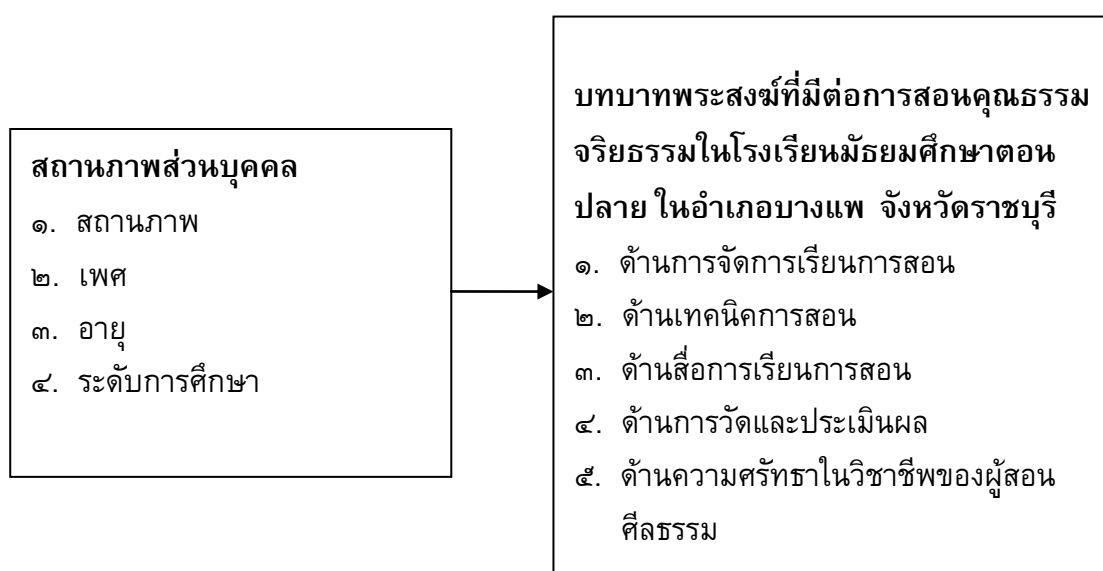
^{๑๕}สิน งานประโคน และคณะ, “ประสิทธิภาพการสอนของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา” , รายงานการวิจัย ,(สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๘.

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี รายงานการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ดังกรอบแนวคิด ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีการศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่องบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู นักเรียน โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา และโรงเรียนโพธิ์ก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์” ซึ่งมีจำนวน ๕๑๐ คน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๒๐ คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % ตามระดับความคลาดเคลื่อน .๐๕ %

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา ๒๕๕๔

โรงเรียน	ประชากร	รวมทั้งสิ้น	โรงเรียน	กลุ่มตัวอย่าง	รวมทั้งสิ้น
บางแพฯ	๕๕	๗๓	บางแพฯ	๒๓	๓๑
โพหักฯ	๑๘		โพหักฯ	๗	

ตารางที่ ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายใน อำเภอ บางแพ จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา ๒๕๕๔

โรงเรียน	ชั้น	ประชากร	รวมทั้งสิ้น	โรงเรียน	ชั้น	กลุ่มตัวอย่าง	รวมทั้งสิ้น
บางแพฯ	ม.๔	๑๑๖	๑๕๑	บางแพฯ	ม.๔	๕๐	๖๕
โพหักฯ		๓๕		โพหักฯ		๑๕	
บางแพฯ	ม.๕	๑๐๙	๑๔๐	บางแพฯ	ม.๕	๔๘	๖๑
โพหักฯ		๓๑		โพหักฯ		๑๓	
บางแพฯ	ม.๖	๑๑๘	๑๔๖	บางแพฯ	ม.๖	๕๑	๖๓
โพหักฯ		๒๘		โพหักฯ		๑๒	
รวม			๔๓๗	รวม			๑๘๙

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบางแพปฐม-พิทยา และโรงเรียนโพหัก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์” เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากบุคคลในสังกัด

๓.๓.๒ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กับครู และนักเรียนด้วยตัวเอง พร้อมเก็บแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ซึ่งแบบสอบถามผู้ศึกษาจัดสร้างขึ้นในกรอบแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามมี ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ ๒ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๒. ด้านเทคนิคการสอน
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน
๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล
๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๓.๔.๒ การสร้างเครื่องมือ

๑) ศึกษาค้นคว้าหลักการ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดแนวทางการสร้างเครื่องมือ

๒) สร้างแบบสอบถาม หรือข้อคำถามในแต่ละประเด็น ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จะศึกษา

๓) นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในด้านของเนื้อหา และสำนวนภาษาที่ใช้

๓.๔.๓ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑) นำแบบสอบถามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ตรวจสอบแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบพิจารณาหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาดังนี้

๑. ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. อาจารย์ สหัสสพร ทัยรัตน์ อาจารย์พิเศษภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. นายประทีปย์ คนทัด ผู้อำนวยการโรงเรียนโพธิ์ก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์”

๕. นายจรูญ สุขเสรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกุ่ม

และผู้วิจัยนำไปหาค่า ดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence :IOC) รายข้อ

๒) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดลองใช้ (Try out) กับครู นักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน ในโรงเรียนต่างอำเภอ

๓) นำผลการทดลองมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘๘

๔) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงอีกครั้ง และนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ตรวจพิจารณาอีกครั้ง

๕) นำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับการอธิบายสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การพิจารณาระดับความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อ บทบาท ของ พระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ แบ่งระดับการปฏิบัติออกเป็น ๕ ระดับ กำหนดความกว้างของแต่ละอันตรภาคชั้น เมื่อได้คะแนนช่วงห่างแต่ละช่วงแล้ว สามารถกำหนดระดับความสำคัญในแต่ละช่วงได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๐ – ๓.๔๖ หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด^๑

๒) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบสถานภาพกับ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ การทดสอบค่าที (t-Test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปเมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe's) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

---

^๑บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น , พิมพ์ครั้งที่ ๒ , (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๐.

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามจำนวน ๒๒๐ ฉบับ เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนา

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามถึง บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ การศึกษา วุฒิการศึกษา ซึ่งรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๒๒๐)		
สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. สถานภาพ		
ครู	๓๑	๑๔.๑๐
นักเรียน	๑๘๙	๘๕.๙๐
๒. เพศ		
ชาย	๑๑๙	๕๔.๑๐
หญิง	๑๐๑	๔๕.๙๐
๓. อายุ		
ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๑๕	๖.๘๐
๑๕ – ๒๐ ปี	๑๗๔	๗๙.๑๐
มากกว่า ๒๐ ปีขึ้นไป	๓๑	๑๔.๑๐
๔. การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๘๙	๘๕.๙๐
ปริญญาตรี	๑๙	๘.๖๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๒	๕.๕๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีสถานภาพนักเรียน จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๙๐ เพศชาย มีจำนวน ๑๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๑๐ อายุ ๑๕ – ๒๐ ปี มีจำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๑๐ และการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๕๐

๔.๒ ความคิดเห็นของครู และนักเรียนต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม

ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๒) ด้านเทคนิคการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการวัดผลและประเมินผล ๕) ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	ระดับบทบาท		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓.๙๘	๐.๓๘	มาก
๒. ด้านเทคนิคการสอน	๔.๑๑	๐.๓๑	มาก
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๙๖	๐.๔๐	มาก
๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๘๕	๐.๓๘	มาก
๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม	๓.๙๘	๐.๔๐	มาก
ผลรวมทุกด้าน	๓.๙๘	๐.๒๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าครู นักเรียน มีความพึงพอใจต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = ๓.๙๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านเทคนิคการสอน ($\bar{X}$ = ๔.๑๑) และด้านที่พระสงฆ์ปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X}$ = ๓.๘๕)

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์แต่ละด้าน

ผลการวิเคราะห์แต่ละด้านบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๒) ด้านเทคนิคการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการวัดผลและประเมินผล ๕) ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอน

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระดับบทบาท		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ผู้สอนแจ้งมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของรายวิชา	๓.๙๖	๐.๙๗	มาก
๒. ผู้สอนแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเรียนในแต่ละชั่วโมง	๔.๑๐	๐.๕๘	มาก
๓. ผู้สอนมีความสามารถในการวางแผนการจัดลำดับขั้นตอน ก่อนทำการเรียนการสอน	๓.๘๘	๐.๖๐	มาก
๔. ผู้สอนมีความสามารถในการปฏิบัติการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การอภิปรายกลุ่ม การสรุป เป็นต้น	๔.๒๑	๐.๖๒	มาก
๕. ผู้สอนมีความสามารถในการควบคุมชั้นเรียน เช่น มีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน	๓.๙๐	๐.๖๖	มาก
ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลา และลักษณะของผู้เรียน	๔.๑๒	๐.๖๓	มาก

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระดับบทบาท		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๗. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน	๓.๗๕	๐.๖๒	มาก
๘. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้	๓.๘๕	๐.๖๓	มาก
ผลรวมทุกด้าน	๓.๙๘	๐.๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอน
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอน
อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๒) ด้านเทคนิคการสอน

ผลการวิเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคการสอน

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านเทคนิคการสอน	ระดับบทบาท		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ผู้สอนใช้วิธีการสอนได้อย่างหลากหลายและมีความสอดคล้องกับผู้เรียน	๓.๘๑	๐.๖๖	มาก
๒. ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับความง่ายยากได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน	๓.๙๒	๐.๖๔	มาก
๓. ผู้สอนนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี	๓.๙๒	๐.๖๔	มาก
๔. ผู้สอนมีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนาน	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก
๕. ผู้สอนมีวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี	๔.๔๖	๐.๕๑	มาก
๖. ผู้สอนนำวิธีการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอนอยู่เสมอ	๔.๑๙	๐.๖๕	มาก
รวม	๔.๑๑	๐.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคการสอน อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านสื่อการเรียนการสอน	ระดับบทบาท		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ผู้สอนเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา ที่ทำการเรียนการสอน	๔.๑๗	๐.๖๖	มาก
๒. ผู้สอนมีการใช้ที่มีความน่าสนใจผู้เรียนสามารถ เข้าใจได้ง่าย	๓.๗๕	๐.๖๗	มาก
๓. ผู้สอนใช้สื่อที่มีสีสันสวยงาม และมีความชัดเจน	๔.๑๓	๐.๖๖	มาก
๔. ผู้สอนใช้สื่อที่มีขนาดเหมาะสมนักเรียน สามารถมองเห็นได้ทั่วห้องเรียน	๓.๙๓	๐.๖๐	มาก
๕. ผู้สอนนำเสนอสื่อได้อย่างมีขั้นตอนสอดคล้อง กับเนื้อหาที่สอน	๓.๙๑	๐.๖๕	มาก
๖. ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อน การใช้สื่อการเรียนการสอน	๓.๘๔	๐.๖๑	มาก
รวม	๓.๙๖	๐.๔๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๔) ด้านการวัดและประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๖

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านการวัดผลและประเมินผล

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านการวัดผลและประเมินผล	ระดับบทบาท		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ผู้สอนทำการประเมินผลนักเรียนรอบด้าน ครอบคลุมเป้าหมายของหลักสูตร	๓.๙๗	๐.๕๘	มาก
๒. ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายสอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้และสิ่งที่ต้องการ ประเมินโดยเน้นการประเมินระหว่างการเรียนรู้ ตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	๓.๗๕	๐.๗๐	มาก
๓. ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความพร้อมของ ผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน	๓.๙๐	๐.๗๓	มาก
๔. ผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	๓.๘๕	๐.๗๐	มาก
๕. ผู้สอนดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้ เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้	๓.๘๔	๐.๖๘	มาก
๖. ผู้สอนนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้เพื่อ ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๙๔	๐.๖๓	มาก
๗. ผู้สอนใช้เกณฑ์การประเมินผลการเรียนการสอนสูงเกินไป	๓.๗๒	๐.๖๖	มาก
รวม	๓.๘๕	๐.๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๕) ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

ผลการวิเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๗

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม	ระดับบทบาท		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู	๓.๘๑	๐.๗๐	มาก
๒. ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และให้ผู้สอนช่วยเหลืออย่างเต็มที่โดยไม่ปิดบังอำพรางต่อผู้เรียน	๓.๗๕	๐.๖๑	มาก
๓. ผู้สอนดำเนินการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่ดิงามต่อผู้เรียนอยู่เสมอ	๔.๐๕	.๖๕	มาก
๔. ผู้สอนมีการกระตือรือร้นต่องานการสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๕	๐.๕๙	มาก
๕. ผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความรู้เป็นที่ยอมรับของนักเรียน	๔.๐๑	๐.๖๘	มาก
๖. ผู้สอนเข้าสอนตรงต่อเวลา และเป็นที่พึงของผู้เรียนได้	๔.๑๔	๐.๖๓	มาก
รวม	๓.๙๘	๐.๔๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ที่มีต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตาม สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตาราง ดังนี้

สมมุติฐานที่ ๑ ครู นักเรียน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ เปรียบเทียบความพึงพอใจของครู นักเรียน ต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพที่แตกต่างกัน

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	สถานภาพ				t	Sig.
	ครู (๓๑ คน)		นักเรียน (๑๘๙ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๔.๐๙	๐.๔๐	๓.๙๗	๐.๓๗	๑.๖๖	๐.๐๙
๒. ด้านเทคนิคการสอน	๔.๑๓	๐.๓๒	๔.๑๑	๐.๓๑	๐.๔๗	๐.๖๓
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๔.๐๓	๐.๓๔	๓.๙๔	๐.๔๑	๑.๐๖	๐.๒๘

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	สถานภาพ				t	Sig.
	ครู (๓๑ คน)		นักเรียน (๑๘๙ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๔. ด้านการวัดผลและ ประเมินผล	๓.๙๔	๐.๓๑	๓.๘๔	๐.๓๙	๑.๓๙	๐.๑๖
๕. ด้านความศรัทธา ในวิชาชีพของผู้สอน ศีลธรรม	๔.๐๓	๐.๓๐	๓.๙๘	๐.๔๒	๐.๗๑	๐.๔๗
โดยรวม	๔.๐๔	๐.๒๗	๓.๙๖	๐.๒๙	๑.๓๗	๐.๑๗

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ครู นักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครู นักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอ บางแพ จังหวัดราชบุรี ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมุติฐานที่ ๒ ครู นักเรียน ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามเพศที่แตกต่างกัน

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	เพศ				t	Sig.
	ชาย (๑๑๙ คน)		หญิง (๑๐๑ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๔.๐๐	๐.๘๕	๓.๙๖	๐.๓๗	๐.๗๘	๐.๔๓
๒. ด้านเทคนิคการสอน	๔.๐๗	๐.๒๘	๔.๑๕	๐.๓๔	๑.๘๐	๐.๐๗
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๙๖	๐.๔๔	๓.๙๕	๐.๓๔	๐.๓๕	๐.๙๗
๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๘๗	๐.๓๙	๓.๘๓	๐.๓๖	๐.๘๕	๐.๓๙
๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม	๓.๙๘	๐.๔๒	๓.๙๙	๐.๓๘	๐.๐๔	๐.๙๖
โดยรวม	๓.๙๘	๐.๓๑	๓.๙๗	๐.๒๗	๐.๐๒	๐.๙๘

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ครู นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครู นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ ครู นักเรียน ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามอายุที่แตกต่างกัน

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	อายุ						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๑๕ ปี (๑๕ คน)		อายุ ๑๕ - ๒๐ ปี (๑๗๔ คน)		อายุมากกว่า ๒๐ ปี (๓๑ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓.๙๐	๐.๓๗	๓.๙๗	๐.๓๗	๔.๐๙	๐.๔๐	๑.๖๒	๐.๑๙
๒. ด้านเทคนิคการสอน	๔.๐๗	๐.๓๐	๔.๑๑	๐.๓๑	๔.๑๓	๐.๓๒	๐.๑๙	๐.๙๒
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๙๒	๐.๓๗	๓.๙๕	๐.๔๑	๔.๐๓	๐.๓๔	๐.๖๐	๐.๕๔
๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๙๗	๐.๔๑	๓.๙๓	๐.๓๙	๓.๙๔	๐.๓๑	๑.๐๓	๐.๓๕
๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอน ศีลธรรม	๓.๙๒	๐.๓๘	๓.๙๙	๐.๔๒	๔.๐๓	๐.๓๐	๑.๔๘	๐.๒๒
โดยรวม	๓.๙๒	๐.๒๙	๓.๙๗	๐.๒๙	๔.๐๔	๐.๒๗	๑.๖๓	๐.๓๑

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ครู นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ
จังหวัดราชบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครู นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ
จังหวัดราชบุรี ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ครู นักเรียน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน ต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

(n = ๒๒๐)

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี	ระดับการศึกษา						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี (๑๘๙ คน)		ปริญญาตรี (๑๙ คน)		สูงกว่าปริญญาตรี (๑๒ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน	๓.๙๖	๐.๓๗	๔.๐๙	๐.๓๗	๔.๐๗	๐.๔๗	๑.๔๐	๐.๒๔
๒. ด้านเทคนิคการสอน	๔.๑๑	๐.๓๑	๔.๑๖	๐.๓๓	๔.๐๙	๐.๓๒	๐.๒๘	๐.๗๕
๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน	๓.๙๔	๐.๔๑	๔.๐๖	๐.๓๔	๓.๙๘	๐.๓๓	๐.๗๐	๐.๔๙
๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๘๔	๐.๓๙	๓.๙๐	๐.๒๕	๔.๐๑	๐.๓๘	๑.๒๖	๐.๒๘
๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอน ศีลธรรม	๓.๙๘	๐.๔๑	๔.๐๔	๐.๓๒	๔.๐๒	๐.๓๐	๐.๒๖	๐.๗๗
โดยรวม	๓.๙๖	๐.๒๙	๔.๐๕	๐.๒๗	๔.๐๓	๐.๒๘	๐.๙๕	๐.๓๘

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ครู นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครู นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานของครู นักเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตาม สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๑ ครูและนักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	๑.๓๗	-	๐.๑๗	ไม่ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๒ ครูและนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	๐.๐๒	-	๐.๘๘	ไม่ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๓ ครูและนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	๑.๖๓	๐.๓๑	ไม่ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๔ ครูและนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๙๕	๐.๓๘	ไม่ยอมรับสมมติฐาน

๔.๔ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยในข้อปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ / แนวทางการพัฒนา
๑. พระสงฆ์เน้นการบรรยายมากกว่าปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ	๑. พระสงฆ์ควรลดการบรรยายลง ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และให้ผลิตสื่อที่เร้าใจโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
๒. นักเรียนดื้อ ไม่ตั้งใจเรียนไม่สามารถควบคุมนักเรียนในชั้นเรียนได้	๒. ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์
๓. สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศไม่เหมาะต่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา	๓. ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา
๔. เนื้อหาการสอนมีมากไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน	๔. ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
๕. เนื้อหาที่พระสงฆ์นำมาสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร	๕. ควรให้พระสงฆ์มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

๒) ด้านเทคนิคการสอน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ / แนวทางการพัฒนา
๑. พระสงฆ์ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน	๑. ควรอบรมเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และนำไปใช้ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน
๒. พระสงฆ์ไม่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้กับนักเรียน	๒. ควรเน้นให้พระสงฆ์นำเทคนิคการสอนมาปรับเปลี่ยนหลายๆ รูปแบบ
๓. พระสงฆ์บรรยายเนื้อหามากกว่าการสอนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๓. ควรให้พระสงฆ์นำเอาเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาสอดแทรกในการบรรยายเนื้อหาในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ / แนวทางการพัฒนา
๔. ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ไม่น่าสนใจเรียน	๔.๑ ควรอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้เกี่ยวกับการสอนในรูปแบบต่างๆ ๔.๒ ควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เช่น ค่ายพุทธบุตร การร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ / แนวทางการพัฒนา
๑. พระสงฆ์ขาดการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน	๑. ควรกระตุ้นให้พระสงฆ์ จัดหาสื่อที่ทันสมัยมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
๒. พระสงฆ์ขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัยโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี	๒. ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและสามารถใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. พระสงฆ์ขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน	๓. จัดหาครูพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลช่วยเหลือการใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์

๔) ด้านการวัดผลและประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ / แนวทางการพัฒนา
๑. พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผล ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา	๑. จัดอบรมให้พระสงฆ์มีความรู้ เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ
๒. พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผล ไม่หลากหลาย	๒. ครูพี่เลี้ยงควรแนะนำ สร้างความรู้ความเข้าใจและควบคุมดูแลการวัดผลประเมินผลของพระสงฆ์

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ / แนวทางการพัฒนา
๓. พระสงฆ์ขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือ	๓. ครูพี่เลี้ยงควรมีการนิเทศและให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ
๔. ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล	๔. ให้ความรู้พระสงฆ์เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

๕) ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ / แนวทางการพัฒนา
๑. พระสงฆ์มักติดกิจนิมนต์ ขาดสอนบ่อย	๑. ควรประสานงานกับครูพี่เลี้ยง เพื่อจะได้ดำเนินการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ๒. จัดเตรียมเนื้อหา อุปกรณ์ สื่อการสอนฝากครูพี่เลี้ยงให้ดำเนินการสอนแทน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยดำเนินการวิจัยตามวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นครู นักเรียน จำนวน ๒๒๐ คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด ๕๑๐ คน ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของ เชฟเฟ (Sheffe) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพนักเรียน มีจำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๙๐ เพศชาย มีจำนวน ๑๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๑๐ อายุ ๑๕ – ๒๐ ปี มีจำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๑๐ และการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๙๐

๕.๑.๒ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ครู นักเรียน มีความ คิดเห็น ต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = ๓.๙๘$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๒.๑ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความ
คิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้าน การจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = ๓.๙๘$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาท พระสงฆ์ ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้าน การจัดการเรียนการสอน
อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๕.๑.๒.๒ ด้านเทคนิคการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอ
บางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านเทคนิคการสอน อยู่ในระดับมากทุก
ข้อคำถาม

๕.๑.๒.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความ
คิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการเรียนการสอน
อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๕.๑.๒.๔ ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความ
คิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = ๓.๙๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านสื่อการวัดผลและ
ประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๕.๑.๒.๕ ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถาม

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความคิดเห็นของครู นักเรียนต่อ บทบาท พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังตารางที่ ๕.๑

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๑ ครูและนักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	๑.๓๗	-	๐.๑๗	ไม่ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๒ ครูและนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	๐.๐๒	-	๐.๘๘	ไม่ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๓ ครูและนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	๑.๖๓	๐.๓๑	ไม่ยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ ๕.๑(ต่อ)

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
สมมติฐานที่ ๔ ครูและนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาท พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๙๕	๐.๓๘	ไม่ยอมรับสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ครู นักเรียน ต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ครู นักเรียน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ครู นักเรียน ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ครู นักเรียน ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ครู นักเรียน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนา

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน

๑. พระสงฆ์เน้นการบรรยายมากกว่าปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เร้าใจ โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี

๒. นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนไม่สามารถควบคุมนักเรียนในชั้นเรียนได้ ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์

๓. สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศไม่เหมาะต่อการเรียนการสอนพุทธศาสนา ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา

๔. เนื้อหาการสอนมีมากไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน

๕. เนื้อหาที่พระนำมาสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ควรให้พระมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

๒. ด้านเทคนิคการสอน

๑. พระสงฆ์ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เร้าใจ โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี

๒. พระสงฆ์ไม่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้กับนักเรียน ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์

๓. พระสงฆ์บรรยายเนื้อหามากกว่าการสอนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ควรให้พระสงฆ์และสอดแทรกคุณธรรมควบคู่กับการดำเนินชีวิตมากกว่าเน้นเนื้อหา

๔. ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ไม่น่าสนใจเรียน ควรอบรมหรือให้ความรู้แก่พระสงฆ์เกี่ยวกับการสอนแบบต่างๆ และควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เช่น ค่ายพุทธบุตร การร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

๑. พระสงฆ์ขาดการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ควรกระตุ้นให้พระสงฆ์ จัดหาสื่อที่ทันสมัยมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน

๒. พระสงฆ์ขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัยโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ได้

๓. พระสงฆ์ขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน ควรจัดหาครูพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลช่วยเหลือการใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล

๑. พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาให้พระสงฆ์มีความรู้ เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ

๒. ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่หลากหลาย ควรให้ครูพี่เลี้ยงควรมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจและควบคุมดูแลการวัดผลประเมินผลของพระสงฆ์

๓. ขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือ ควรให้ ครูพี่เลี้ยงควรมีการนิเทศและให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการสอบ

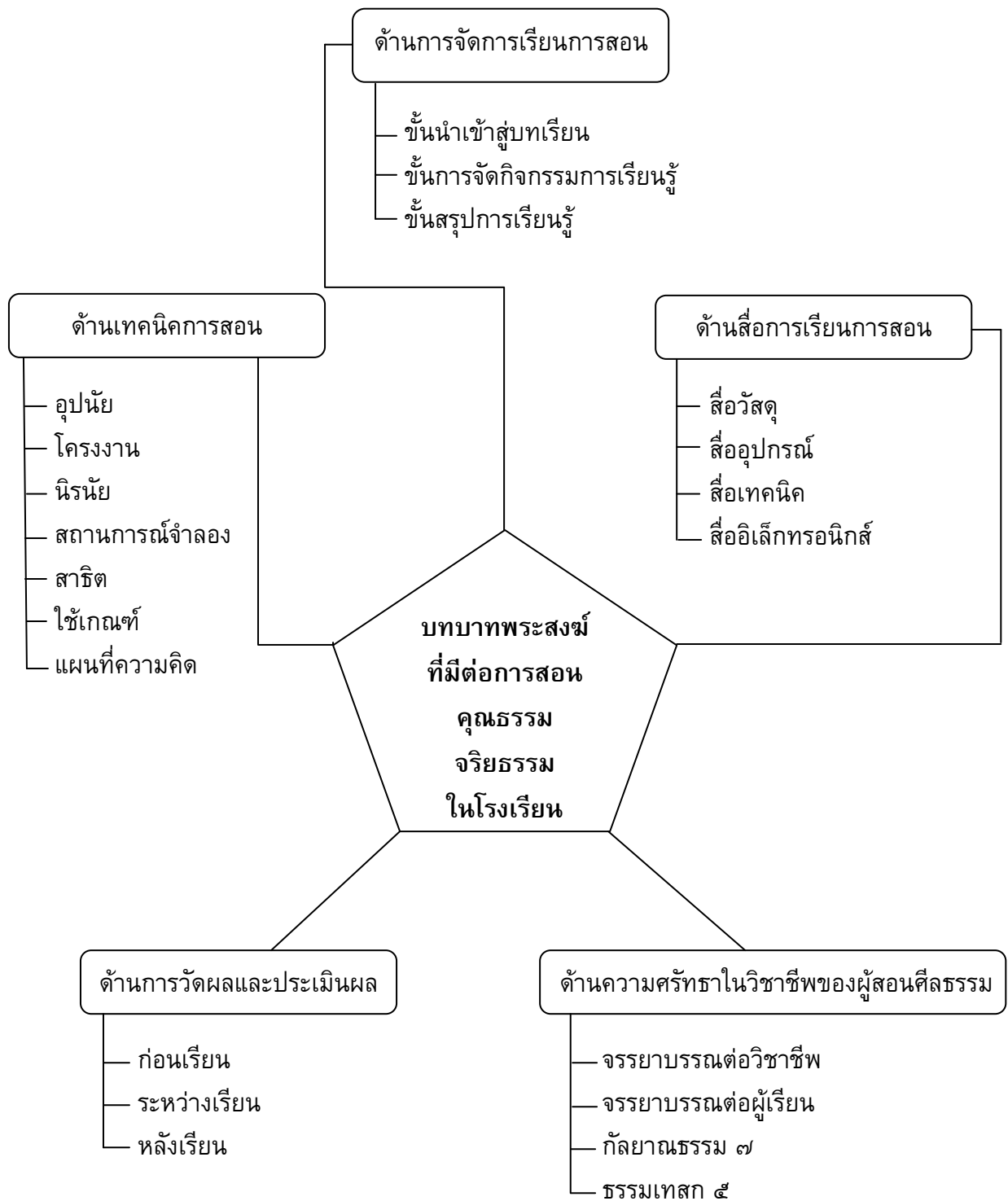
๔. ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล ควรให้ความรู้พระสงฆ์เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

๑. พระสงฆ์มักติดกิจนิมนต์ ขาดสอนบ่อย ควรเตรียมเนื้อหา อุปกรณ์ สื่อการสอน ประสานงานกับครูพี่เลี้ยง เพื่อจะได้ดำเนินการต่อเนื่อง

๕.๑.๕ สรุปลองค์ความรู้

จากเนื้อหาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๕.๑ สรุบบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีความสำคัญสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๕.๒.๑ ความคิดเห็นของ ครู นักเรียน ต่อบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ พระอธิการวิฑูล แร่งประโคน ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาจริยธรรมประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามตำแหน่ง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพัฒนาจริยธรรมของประชาชนอยู่ในระดับมาก^๑ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญยิ่ง เชื้อนิล ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง และเพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หรือการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียน พระสงฆ์จะมีบทบาทระดับมาก^๒ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญมี โททำ ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนทุกด้านอยู่ในระดับมาก^๓ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิวาส์วิริยคุณ (ไปธวิชัย) เรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ครู นักเรียนมี

^๑พระอธิการ แร่งประโคน, “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาจริยธรรมประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^๒บุญยิ่ง เชื้อนิล, “ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๕๗.

^๓พระมหาบุญมี โททำ, “บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๕.

ความเห็นว่าการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในระดับมาก^๔

๕.๒.๒ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๒.๑ ด้าน การจัดการเรียนการสอน ผลการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน พระสงฆ์สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาความพึงพอใจด้านเทคนิคการสอน เรียงลำดับความพึงพอใจดังนี้ ผู้สอนมีความสามารถในการวางแผนการจัดลำดับขั้นตอน ก่อนทำการเรียนการสอน จัดเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาและลักษณะของผู้เรียน แจกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเรียนในแต่ละชั่วโมง แจกมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของรายวิชา มีความสามารถในการควบคุมชั้นเรียน มีภาวะผู้นำการสื่อสารการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน มีความสามารถในการปฏิบัติการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การอภิปรายกลุ่ม การสรุป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปริยัติธรรมมาวุธ (วิรัช ต้นช้วน) ได้ศึกษา “บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มสาระต่างมีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์มีบทบาทต่อการจัดการเรียน การสอนในระดับมาก โดยเฉพาะเน้นให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม^๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพงศ์ มงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ต แผนกประถม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดและมีผลต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับมาก^๖ เมื่อศึกษาความพึงพอใจ ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียงลำดับความพึงพอใจดังนี้ ผู้สอนมีความสามารถในการปฏิบัติการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การอภิปรายกลุ่ม การสรุป เป็นต้น ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาและลักษณะของผู้เรียน ผู้สอนแจกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเรียนในแต่ละชั่วโมง ผู้สอนแจกมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของรายวิชา ผู้สอนมีความสามารถในการควบคุมชั้นเรียน

^๔ พระครูนิวิฐวิริยคุณ (ไปธวิชัย), “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๙), หน้า ๙๔.

^๕ พระครูปริยัติธรรมมาวุธ (วิรัช ต้นช้วน) “บทบาทพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง พังงา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๓.

^๖ ธนพงศ์ มงคล, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ต แผนกประถม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท” (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), หน้า ๙๑.

เช่น มีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้สอนมีความสามารถในการวางแผน การจัดลำดับขั้นตอนก่อนทำการเรียนการสอน ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

๕.๒.๒.๒ ด้านเทคนิคการสอน ผลการศึกษาด้านเทคนิคการสอน พระสงฆ์สามารถจัดดำเนินงานด้านเทคนิคการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาความพึงพอใจ ด้านเทคนิคการสอน เรียงลำดับความพึงพอใจดังนี้ มีวิธีการกระตุ้นให้กับนักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี มีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนาน นำวิธีการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอนอยู่เสมอ จัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามลำดับความง่ายยากได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ใช้วิธีการสอนได้อย่างหลากหลายและมีความสอดคล้องกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระประกาศิต ปญฺ ฌาโร (ยามประโคน)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกช่า ตำบลสะแกช่า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ” ผลการวิจัย พบว่า ในด้านเทคนิคและวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนบ้านสะแกช่า ครูใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ปลุกเร้าให้มีส่วนร่วม ให้โอกาสและเห็นความสำคัญ มีการฝึกทักษะใหม่ให้นักเรียน จัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียน สร้างบรรยากาศและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย วิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ แบบบรรยาย แบบสาธิต ทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน^๗

๕.๒.๒.๓ ด้านสื่อการเรียนการสอน ผลการศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอน พระสงฆ์สามารถจัดดำเนินงานด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาความพึงพอใจด้านสื่อการเรียนการสอน เรียงลำดับความพึงพอใจดังนี้ เลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาที่ทำการเรียนการสอน มีสื่อใช้มีสีสันสวยงาม และมีความชัดเจนใช้สื่อที่เหมาะสม ไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป นำเสนอสื่อได้อย่างมีขั้นตอนสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน มีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอน ใช้สื่อที่น่าสนใจและผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปริยัติธรรมมาวุธ (วิรัช ตันช้วน)** ได้ศึกษา “บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา” พบว่า พระสงฆ์ ผู้บริหาร และหัวหน้ากลุ่มสาระมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า พระสงฆ์มีการปฏิบัติในระดับมากถึงมากที่สุด คือ พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตนให้เป็นสื่อ ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน และพระสงฆ์มีการใช้เหตุการณ์ สถานการณ์จริงเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์มีการปฏิบัติในระดับน้อยถึง

^๗ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๗๖

น้อยที่สุด คือ การใช้สื่อประเภทเทคโนโลยี เช่น เทปเพลงคุณธรรม วีดิทัศน์บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มัลติมีเดีย ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุประกอบการเรียน การสอน และการใช้สื่อบุคคล (ภูมิปัญญาท้องถิ่น/พระสงฆ์/บุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ดีในชุมชน) มาให้ความรู้และแนวคิดแก่นักเรียน^๕

๕.๒.๒.๔ ด้านการวัดประเมินผล ผลการศึกษาด้านการวัดและประเมินผล พระสงฆ์สามารถจัดดำเนินงานด้านวัดผลประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษา ความพึงพอใจ ด้านการวัดผลประเมิน เรียงลำดับความพึงพอใจดังนี้ ทำการประเมินผลนักเรียน รอบด้านครอบคลุมเป้าหมายของหลักสูตร นำผลการวัดและประเมินผลมาใช้เพื่อปรับปรุงการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียน การสอน ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ใช้วิธีการประเมิน ที่หลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสิ่งที่ต้องการประเมิน โดยเน้นการประเมิน ระหว่างการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้เกณฑ์การประเมินผลการ เรียนการสอนสูงเกินไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัติธรรมมาวุธ (วิรัช ตันช้วน) ได้ ศึกษา “บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และหัวหน้ากลุ่มสาระต่าง มีความ คิดเห็นสอดคล้องกันว่า พระสงฆ์มีการปฏิบัติในระดับมากถึงมากที่สุดคือ การนำกระบวนการ วัดผลและการประเมินผลตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ประเมินให้ครอบคลุมพฤติกรรมทาง กาย ทางวาจา และทางใจ การประเมินผู้เรียนด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึก พฤติกรรม และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการประเมินผล โดยให้นักเรียน ประเมินผลตนเองด้วยการตรวจสอบตนเองจากแบบสำรวจ และการบันทึกพฤติกรรมของตนเอง และพระสงฆ์มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่น้อยที่สุด คือ การใช้วิธีการประเมินผลโดยให้เพื่อน นักเรียนประเมินเพื่อนด้วยการแบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่อสะท้อน ความรู้สึก การให้ผู้ปกครองสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและบันทึกพฤติกรรมตามแบบบันทึก และการใช้วิธีการประเมินผลจากผลงานโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนที่นักเรียนได้จัดทำ ขึ้น^๕

๕.๒.๒.๕ ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ผลการศึกษา ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาความ พึงพอใจ ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม เรียงลำดับความพึงพอใจดังนี้ มีการ กระตือรือร้นต่องานการสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เข้าสอนตรงต่อเวลา และเป็นที่พึ่งของ

^๕เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๒๑.

^๕อ้างแล้ว, หน้า ๑๒๑.

ผู้เรียนได้ ดำเนินการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่ต้งามต่อผู้เรียนอยู่เสมอ เป็นบุคคลที่มีความรู้เป็นที่ยอมรับของนักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู ถ่ายทอดความรู้และให้การผู้สอนช่วยเหลืออย่างเต็มที่โดยไม่ปิดบังอำพรางต่อผู้เรียน สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ผลการศึกษา บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ครู นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความเหมาะสมกว่าครู เพราะผู้ที่จะทำ การอบรม จริยธรรม นักเรียนควรจะมีคุณลักษณะสำคัญคือ อ เป็นคนยิ้มแย้ม เปิดเผย พูดจาไพเราะตรงไปตรงมา มีความยุติธรรม มีเมตตากรุณาอยู่เบื้องนิตย์ สงบเสงี่ยม มีความสำรวมระมัดระวังอยู่เสมอ อดทนเข้มแข็ง สามารถข่มใจตัวได้ทุกกรณี และต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีเหมือนที่ได้สอนผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่พระสงฆ์มีอยู่แล้ว สอดคล้องกับ **จิสักดิ์ ศักดิ์พิศิษฐ์**^{๑๐} ที่กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นบุคคลในชุมชน มีความเป็นกันเองกับนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคย สนใจที่จะศึกษาหลักธรรมและนำไปปฏิบัติ สามารถวางตัวได้เหมาะสมเป็นแบบอย่างให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ ชุมชนในอำเภอบางแพนับถือ ศาสนาพุทธ มีการดำเนินชีวิตที่ต้งาม มีวัดเป็น ศูนย์การเรียนชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในพัฒนาจริยธรรมนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิจิตรธรรมมาวุธ** กล่าวว่า บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน และสอดคล้องกับข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๓ กล่าวว่า การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือ เป็นการเปิดแนวทางใหม่ให้ครู ชุมชน พ่อแม่ มีอิสระในการเลี้ยงดู ให้การศึกษาจัดหลักสูตรและการบริหารจัดการ นั่นคือเป็นการเปิดโอกาสให้ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ได้ร่วมกันคิดเกื้อหนุนกันและกัน^{๑๑} ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ ครู นักเรียน มีความพึงพอใจ บทบาทของพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเทคนิคการสอน ครู นักเรียน มีความพึงพอใจในระดับมากกว่าด้านอื่น ๆ

^{๑๐}จิสักดิ์ ศักดิ์พิศิษฐ์, “ความคิดเห็นของพระสงฆ์และครูเกี่ยวกับการสนับสนุนการศึกษาที่วัดให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด ในเขตกรุงเทพมหานคร” , วิทยานิพนธ์ปริญญาโท , (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๙๑.

^{๑๑}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี , จริยธรรมการสอน , (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๓).

๕.๒.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น ของครู นักเรียน ต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ของครู นักเรียน ที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ การศึกษา วุฒิการศึกษา พบว่า ครู นักเรียนที่มีสถานภาพ เพศ อายุ การศึกษา วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๕.๒.๓.๑ สถานภาพ ที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ ส่งผลให้การศึกษาในยุคปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้ครู นักเรียน มีการพัฒนาตนเองโดยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนรู้ในห้องเรียนทำให้นักเรียนสามารถรับรู้ข่าวสารทางด้านต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว บางครั้งอาจจะรวดเร็วกว่าครู ส่งผลให้สถานภาพไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนิวิฐวิริยคุณ (ไปธาวิชัย)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นว่าโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในระดับมากถึง ๔ วิธี คือ ๑. ครูมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ๒. นักเรียนมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ๓. แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามความคิดเห็นของครู คือ บุคลากรทุกคนของโรงเรียนต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากกว่าที่ดำเนินการในปัจจุบัน และ ๔. แนวทาง

พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ครูผู้สอนควรใส่ใจต่อการแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียน ให้ขวัญกำลังใจแก่นักเรียนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ควรจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงามและให้นักเรียนมีส่วนร่วม กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูควรควบคุมระเบียบวินัยให้เคร่งครัดกว่าปัจจุบัน และควรมอบหมายให้นักเรียนควบคุมตนเอง^{๑๒}

๕.๒.๓.๒ เพศ ที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเป็นชายและหญิงมีความรู้สึกนึกคิด มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันนั้น ทั้งนี้เพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันทำให้เพศชายและเพศหญิงมีฐานะเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งกันความรู้สึกนึกคิดเหมือนในอดีต ทำให้ความคิดเห็น ต่อ บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม ของเพศชาย และเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปัญญา จอมนาสวน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหารครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาท และบทบาทที่คาดหวังของครูผู้สอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนในโครงการจริยศึกษาศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโครงการจริยศึกษาของศูนย์เผยแผ่ธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีอายุระหว่าง ๑๐ – ๒๐ ปี มีวุฒิสูงสุดในระดับมัธยมศึกษา เป็นนักเรียนในสังกัดโรงเรียนของรัฐบาล ผู้บริหาร ครู และนักเรียน บุคลากรโดยรวมทั้ง ๓ ฝ่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนสูงกว่าบทบาทตามความเป็นจริง อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน ให้รู้จักลด ละ เลิก อบายมุข ปฏิบัติพฤติกรรมทางเพศให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ฟังตนเองหรือเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต รู้จักใช้จ่ายตามหลักศาสนา รู้จักบูรณาการหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา ใช้ในชีวิตประจำวัน รู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส เบิกบาน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาทุกครั้ง เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมพุทธศาสนา รู้จักปรับตัวเข้ากับเพื่อน และสังคมได้เป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบต่อเวลา และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันด้วยหลักธรรม และสามารถนำหลักธรรมไปปรับ

^{๑๒} พระครูนิวริยคุณ (ไปธาวิชัย) , “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๙), หน้า ๙๕.

ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง”^{๑๑}

๕.๒.๓.๓ อายุ ที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเรียนการสอนในปัจจุบันนักเรียนจะมีการพัฒนาตนเองตาม นโยบายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้อายุมากหรืออายุน้อย ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็น ซึ่ง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปัญญา จอมนาสวน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็น ของผู้บริหารครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาท และบทบาทที่คาดหวังของครูผู้สอนศีลธรรมใน การพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนในโครงการจริยศึกษาศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัด เชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโครงการจริยศึกษาของศูนย์เผยแผ่ ธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีอายุระหว่าง ๑๐ – ๒๐ ปี มีวุฒิสูงสุดในระดับ มัธยมศึกษา เป็นนักเรียนในสังกัดโรงเรียนของรัฐบาล ผู้บริหาร ครู และนักเรียน บุคลากร โดยรวมทั้ง ๓ ฝ่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในการ พัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนสูงกว่าบทบาทตามความเป็นจริง อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน ให้อ่าน ละคร เลิก อบายมุข ปฏิบัติ พฤติกรรมทางเพศให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ฟังตนเองหรือเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต รู้จักใช้จ่ายตามหลักศาสนา รู้จักบูรณาการหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา ใช้ในชีวิตประจำวัน รู้เท่า ทันสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส เบิกบาน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในทาง พระพุทธศาสนาทุกครั้ง เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมพุทธศาสนา รู้จักปรับตัวเข้ากับเพื่อนและ สังคมได้เป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบต่อเวลา และสามารถวิเคราะห์ สถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันด้วยหลักธรรม และสามารถนำหลักธรรมไปปรับ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรโดยรวมทั้ง ๓ ฝ่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังของครูพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับ นักเรียนสูงกว่าบทบาทตามความเป็นจริง อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่งเสริมให้นักเรียนมี ความซื่อสัตย์ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในชั้นเรียน ใช้กระบวนการกลุ่ม ใช้สื่อ และวีซีดีคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอนจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและนำเหตุการณ์ที่

^{๑๑} พระมหาปัญญา จอมนาสวน, “ความคิดเห็นของผู้บริหารครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาท และ บทบาทที่คาดหวังของครูผู้สอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนในโครงการ จริยศึกษาศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่” , วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

เกิดขึ้นในปัจจุบันใช้ในการสอน^{๑๔}

๕.๒.๓.๔ ระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันการรับรู้ข่าวสารของครู นักเรียนจะไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้นักเรียนมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้จากคอมพิวเตอร์ได้อย่างหลากหลาย ส่งผลให้ระดับการศึกษาจะสูงหรือต่ำ ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็น **ซึ่งสอดคล้อง** กับการศึกษาวิจัยของ **พระมหาบุญมี โททำ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชน ผลการวิจัย พบว่าบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ทุกเรื่องอยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นบทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ มีพรรษา และประสบการณ์สอนต่างกัน มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนไม่แตกต่างกัน และพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิกการศึกษาทางธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทักษะการสอน และการรับรู้การสนับสนุนของโรงเรียนของพระสงฆ์ต่างกัน มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต่างกัน^{๑๕} และ **ถนอม กุลจณีย์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า

๑. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นด้านการประเมินผลทางจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำหนดนโยบาย รองลงมาคือด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม
๒. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นด้านการประเมินผลทางจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ด้านการจัดการ

^{๑๔} พระมหาปัญญา จอมนาสวน, “ความคิดเห็นของผู้บริหารครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาท และบทบาทที่คาดหวังของครูผู้สอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียน โรงเรียนในโครงการจริยศึกษาศูนย์เผยแผ่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่” , *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต* , (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^{๑๕} พระมหาบุญมี โททำ, “บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชน”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๘๗.

เรียนการสอน และด้านการกำหนดนโยบายตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมตามลำดับ

๓. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๔. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับช่วงชั้นต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและ รายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๕. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๖. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับช่วงชั้นต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕^{๑๖}

ผู้วิจัยคิดว่าสาเหตุที่รายงานบทบาทพระสงฆ์ในการ สอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้สาเหตุเนื่องจากปัจจุบันนโยบายการปฏิรูปการศึกษาสู่ทศวรรษใหม่ได้ทำให้ครูปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้นซึ่งครู และนักเรียนมีความตื่นตัวต่อวิถีกระบวนการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่เน้นความเข้าใจ จะช่วยให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามแนวทางการจัดการศึกษาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๒ ซึ่งครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนตามหลักการทำงานของสมอง ให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด อันจะนำไปสู่ความเข้าใจสร้างความรู้ และสรรค์สร้างด้วยปัญญาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์จัดรูปแบบ การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนให้มากที่สุด เช่น การใช้เกม การเรียนเป็นฐานความรู้

๒) ด้านเทคนิคการสอน ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์นำเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน

^{๑๖} ถนอม กุลจณีย์, “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เลย เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๘), หน้า ๙๑.

๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควร ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาหาความรู้ด้านการผลิตสื่อประกอบการสอน หรือส่งเสริมทรัพยากรในการ สนับสนุนการผลิตสื่อประกอบการสอน

๔) ด้านการวัดและประเมินผล ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ในเรื่องการ วัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ นำวิธีการวัดผลประเมินผลและเพิ่มเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลต่างๆ ให้หลากหลายมาใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน และคุณภาพ ของนักเรียน

๕) ด้าน ความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ใช้ หลักความเมตตาและคุณธรรมของความเป็นครูในการถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์อย่างเต็มที่โดยไม่ปิดบังอำพรางใดๆ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรจัดสัมมนาเป็นประจำทุกภาคเรียน ในการนำเอาหลักคำสอนทาง พุทธศาสนาเข้ามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร นำไปประพฤติปฏิบัติ พัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และ ปัญญาให้สูงขึ้น

๒) ควรฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพระสงฆ์จะได้มีการ วัดและประเมินผลที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

๓) ควรจัดให้ พระสงฆ์ที่สอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน ต่างๆได้ประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอน

๔) ควรส่งเสริมสนับสนุน บทบาทของพระสงฆ์ ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจัดสรรงบประมาณทุนการศึกษาและการค้นคว้า งานวิจัยให้ ต่อเนื่อง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะ การดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในทำนองเดียวกับงานวิจัย ในจังหวัดอื่น ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมคล้ายคลึงกับจังหวัด ราชบุรี เพื่อเป็น กรณีศึกษาหลายๆ แห่ง ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการนำผลสรุปที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการ กำหนดนโยบายทางการศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ใน การสอนคุณธรรม จริยธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

๒) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ ทำนองเดียวกันนี้อีกครั้ง ในจังหวัดราชบุรีเพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งจะให้ได้ผลสรุปที่ชัดเจนและเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น

๓) ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบด้านลักษณะหรือคุณสมบัติของการเป็นครู พระที่ผ่านการอบรมและไม่ได้อบรมการสอนในโรงเรียน

๔) ควรมีการศึกษานโยบายเชิงลึก ด้วยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

๕) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

(๑) หนังสือ

- กระทรวงศึกษาธิการ . พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
๒๕๓๗.
- _____ . แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
การศาสนา, ๒๕๓๘.
- กิริติ ศรีวิเชียร . การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๒๔.
- โกสินทร์ รังสยาพันธ์ . ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู . กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพิเศษ
กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ . แนวคิดเชิงพุทธเกี่ยวกับการพัฒนาประชากร : สังคมวิทยาตาม
แนวทางพุทธศาสตร์ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๐.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ . คุณธรรมจริยธรรม : หลักและวิธีการพัฒนาจริยศึกษาในสถาบัน
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ . กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา, ๒๕๒๔.
- _____ . คุณธรรมและจริยธรรม . กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๔.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ . “กระบวนการสันนิเวทนาการและระบบสื่อการสอน” . ในเอกสารการ
สอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา EDUCATIONAL TECHNOLOGY
AND COMMUNICATION หน่วยที่ ๑ – ๕ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๒๓.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ . จริยธรรมของเยาวชนไทย . พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพ
มหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๐.
- दनัย ไชโยธา . หลักการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา Principle of Teaching in
Institution of Education . กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๔.
- หุ้ย จันทรศรีนาค . ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย . กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.
- ทิวัดต์ มณีโชติ . การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน .
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๗.

ธีระพร อูวรรณโณ. **จริยธรรมกับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๓๐.

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. **การศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย**. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙.

บรรเทา กิตติศักดิ์ . **จริยธรรมทางการศึกษา** . ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ม.ป.ป. (อัดสำเนา), ๒๕๒๕.

บุญชม ศรีสะอาด . **การวิจัยเบื้องต้น** . พิมพ์ครั้งที่ ๒ . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : มหาสารคาม, ๒๕๔๓.

บุญยืน สุภาพ . วินิช สุรารัตน์ และสุรเชษฐ์ ม่าเหรัมย์ . **ปัญหาและความต้องการผู้สอนวิชาจริยธรรมในสถานศึกษาทุกระดับของจังหวัดชายแดนภาคใต้** . ยะลา . ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, ๒๕๒๔.

พระปัญญานันทภิกขุ. **มงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า**. กรุงเทพมหานคร : อุดมศึกษา, ๒๕๔๖.

พระราชวรมณี (ประยูร ปรยุตโต) . **“บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน”** . ฉบับสภามหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย . กรุงเทพมหานคร : บริษัทพานิช จำกัด, ๒๕๒๓.

_____ . **คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่** . กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พนัส หันนาคินทร์. **การสอนค่านิยม**. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๐.

_____ . **หลักการบริหารโรงเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.

พัทธา สายหู. **ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เนศ, ๒๕๑๖.

ไพศาล หวังพานิช. **การวัดผลการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

ยนต์ ชุ่มจิต. **ความเป็นครู**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.

รุจิร ภูสาระ . **แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ๖**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓.

ลิขิต ธีรเวคิน. **คนไทยในอุดมคติ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แมค, ๒๕๔๘.

วิเชียร รักการ. **วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย** . กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

สมบูรณ์ ตันยะ . **วิทยาการวิจัย** . นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘.

- สมพงษ์ จิตระดับ . การสอนจริยธรรมศึกษาในระดับประถมศึกษา . กรุงเทพมหานคร :
ไอ เอส พีริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๐.
- สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๗.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน . มาตรฐานการศึกษาพื้นฐานเพื่อการประกัน
คุณภาพภายในสถานศึกษา . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
๒๕๓๙.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนกลุ่ม
สร้างเสริมลักษณะนิสัย (พระพุทธศาสนาและจริยศึกษา) . พิมพ์ครั้งที่ ๒ .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๙.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . ปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
กรมการศาสนา, ๒๕๔๕.
- _____ . จริยธรรมการสอน. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู . การบริหารงานวินัยราชการครู. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔). กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา . แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙.
- อภิชาติ ชัยบาดาล . สภาพการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา ๘ .
กรุงเทพมหานคร : หน่วยนิเทศ กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๙.
- อุทัย หิรัญโต. สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา – มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไอเดียเนสโตร์, ๒๕๒๖.

(๒) วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

- กฤษฎา นันทเพชร. “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”, วิทยานิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต . คณะพัฒนาสังคม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.
- จรัส กาอินทร์. “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง” . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.
- ชอบ เอี่ยมประสงค์ . “สภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.
- ชัยวุฒม์ ทรงไตรย์. “แนวโน้มการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า” . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.
- ชื่นสุข ฤกษ์งาม . “บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของพ่อแม่ในมุมมองของวัยรุ่น : กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗.
- ณัฐชยา สัมเขี้ยวหวาน . “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดราชบุรี” . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.
- ถนอม กุลฉณีย์. “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๘.
- ชนพงศ์ มงคล. “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.
- นลิน เรืองบุตร. “ปัญหาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการพบกลุ่มวิธีเรียนแบบทางไกลสำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒.
- บุญยั้ง เชื้อนิล . “ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดอ่างทอง” . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

- เปรมจิต ชมชื่น . “การสร้างแบบวัดจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖” .
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่, ๒๕๓๕.
- ประพันธ์ โชติช่วง. “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน
 ประถมศึกษาในสังกัดพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑” . **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**.
 บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗.
- ปียนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์. “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญ
 ศึกษา จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.
- พระครูนิวิจูวิริยคุณ (โปธาวิชัย) . “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศล
 ของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน” . **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** . บัณฑิต
 วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๙.
- พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวโส (ชัยวงษ์) . “สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมใน
 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต๑” . **วิทยานิพนธ์
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระประกาศิต ปญฺญารโ (ยามประโคน) . “บทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในการ
 ส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสะแกง ตำบลสะแกง อำเภอ
 เมือง จังหวัดบุรีรัมย์” . **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย
 : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระพรชาพงศ์ แก้วสวัสดิ์. “สมรรถภาพการสอนของครูบรรพชิตวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้น
 มัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่” .
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.
- พระมหาบุญมี โททำ . “บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของเยาวชน”,
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
 ๒๕๕๑.
- พระมหาปัญญา จอมนาสวน . “ความคิดเห็นของผู้บริหารครู และนักเรียนเกี่ยวกับบทบาท และ
 บทบาทที่คาดหวังของครูผู้สอนศีลธรรมในการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักเรียน
 โรงเรียนในโครงการจริยศึกษาศูนย์เผยแพร่ธรรม จังหวัดเชียงใหม่” . **วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่,
 ๒๕๔๙.

- พระมหาวรพงษ์ วรเมธี . “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ – ๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่” . **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.
- พระอธิการ แรงประโคน. “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาจริยธรรมประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์” . **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑.
- วิจิต วงศ์สายตา . “การศึกษาสมรรถภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระธรรมวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” . **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน และคณะ . “พัฒนาการการใช้เหตุผลทางจริยธรรม” . **รายงานการวิจัย, คณะศึกษาศาสตร์** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๖.
- สิน งานประโคน และคณะ. “ประสิทธิภาพการสอนของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา” . **รายงานการวิจัย** . สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.
- สุเทพ ทองประดิษฐ์ และคณะ . “การพัฒนางานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕.
- อำนวยการ ทะพินค์แก และชยันต์ วรรณะภูมิ . “ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักการศึกษา” . **รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยในปัจจุบัน** . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒.

(๓) เว็บไซต์

- “ครูบ้านนอก.คอม”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.kroobannok.com/2605>.
- นริศรา โพธิ์ขำ.(ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://narissaraenglish.blogspot.com/2007/08/1.html>.
- นายแพทย์เชวง เตชะโกศยะ . “การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา ”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.jariyatam.com/th/moral-cultivation>.
- “แนวทางการสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา ”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.moeews.net/index.php?option=com_content&task=view&id=708&Itemid=&Itemid=&preview=popup.
- แม็ค. “สื่อการเรียนการสอน”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://sayan201.blogspot.com/>.
- “สื่อการเรียนการสอน” . (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://sayan201.blogspot.com/>.
- สุพิน บุญชูวงศ์ (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://sps.lpru.ac.th/script/show_article.pl?mag_id=5&group_id=23&article_id=194.

๒.ภาษาอังกฤษ

Kohlberg, Lawrence. "**Development of Moral Character and Moral Ideology.**"In Review of Child Development Research. Hartford :Connecticut, 1964.

Piaget, Jean. **The Moral Judgement and The Child.** 2nd es. New York : Collier Book, 1977.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

๒. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

อาจารย์ประจำ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. อาจารย์ ดร.วิรัช กลิ่นสุบรรณ

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

อาจารย์ พิเศษ ภาควิชารัฐศาสตร์คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. นายประทีปย์ คนทัด

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

ผู้อำนวยการโรงเรียนโพธิ์ก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์
อุปถัมภ์”

๕. นายจรัญ สุขเสรี

ตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกุ่ม

ภาคผนวก ข.

ค่าแอลฟา (Alpha)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
A1.1	128.7333	69.5126	.3298	.8873
A1.2	128.5333	66.2575	.6372	.8812
A1.3	128.7333	66.9609	.5601	.8828
A1.4	128.5333	67.2920	.5242	.8835
A1.5	128.8667	67.6368	.5533	.8833
A1.6	128.5667	66.3920	.5748	.8823
A1.7	129.0333	67.6885	.5674	.8831
A1.8	128.9667	66.1023	.6435	.8810
B2.9	128.9000	65.9552	.5349	.8831
B2.10	128.7333	67.0299	.4973	.8840
B2.11	128.9000	66.4379	.5899	.8821
B2.12	128.6333	70.1713	.2144	.8898
B2.13	128.4000	72.3172	.0014	.8936
B2.14	128.5000	70.5345	.2422	.8886

C3.15	128.5667	69.4954	.4138	.8860
C3.16	129.1000	67.2655	.4642	.8848
C3.17	128.6667	67.8161	.4284	.8855
C3.18	128.6667	70.7816	.2297	.8887
C3.19	128.9000	66.1621	.6191	.8815
C3.20	128.8000	67.4759	.5675	.8830
D4.21	128.8333	70.7644	.2460	.8884
D4.22	128.9667	70.5161	.1574	.8915
D4.23	129.0000	69.2414	.3937	.8862
D4.24	128.7667	70.1851	.2024	.8902
D4.25	128.8667	70.6023	.2028	.8895
D4.26	128.8000	68.7862	.4845	.8848
D4.27	129.0000	69.2414	.3385	.8872
E5.28	128.9667	71.2747	.1219	.8910
E5.29	129.0667	69.5816	.3817	.8864
E5.30	128.5667	68.5299	.4631	.8849
E5.31	128.7000	68.9759	.4310	.8855
E5.32	128.7000	68.3552	.6206	.8832
E5.33	128.6333	66.7920	.5689	.8826

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 33

Alpha = .8888

ภาคผนวก ค.

ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถามหรือIOC

**ตารางค่า IOC บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี**

ข้อ ที่	บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ตอน ปลายในอำเภอ บางแพ จังหวัดราชบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC
		๑	๒	๓	๔	๕		
	ด้านการจัดการเรียนการสอน							
๑	ผู้สอนบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของ หลักสูตรและเนื้อหาของรายวิชา	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒	ผู้สอนบอกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่จะ เรียนในแต่ละชั่วโมง	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๓	ผู้สอนมีความสามารถในการวางแผน การจัดลำดับขั้นตอน ก่อนทำการเรียน การสอน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๔	ผู้สอนมีความสามารถในการปฏิบัติการ สอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การ อภิปรายกลุ่ม การสรุป เป็นต้น	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๕	ผู้สอนมีความสามารถในการควบคุมชั้น เรียน เช่น มีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๖	ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับ เวลา และลักษณะของนักเรียน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๗	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนการ สอน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๘	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันได้	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๐	๔.๐	๐.๘
	ด้านเทคนิคการสอน							
๙	ผู้สอนใช้วิธีการสอนได้อย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องกับผู้เรียน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐

ข้อ ที่	บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ตอน ปลายในอำเภอ บางแพ จังหวัดราชบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC
		๑	๒	๓	๔	๕		
๑๐	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตาม ลำดับความง่ายยากได้อย่างเหมาะสม กับผู้เรียน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๑	ผู้สอนนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๒	ผู้สอนมีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนาน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๓	ผู้สอนมีวิธีการกระตุ้นให้กับนักเรียนเกิด การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๔	ผู้สอนนำวิธีการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในการ เรียนการสอนอยู่เสมอ	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
ด้านสื่อการเรียนการสอน								
๑๕	ผู้สอนเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับ เนื้อหาที่ทำการเรียนการสอน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๖	ผู้สอนมีการใช้ที่มีความน่าสนใจผู้เรียน สามารถเข้าใจได้ง่าย	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๗	ผู้สอนใช้สื่อที่มีสีสันสวยงาม และมี ความชัดเจน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๘	ผู้สอนใช้สื่อที่มีขนาดเหมาะสมนักเรียน สามารถมองเห็นได้ทั่วห้องเรียน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๑๙	ผู้สอนนำเสนอสื่อได้อย่างมีขั้นตอน สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒๐	ผู้สอน มีการเตรียมความพร้อมของ ผู้เรียนก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
ด้านการวัดผลและประเมินผล								
๒๑	ผู้สอนทำการประเมินผลนักเรียนรอบ ด้านครอบคลุมเป้าหมายของหลักสูตร	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐

ข้อ ที่	บทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อ การสอน คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ตอน ปลายในอำเภอ บางแพ จังหวัดราชบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC
		๑	๒	๓	๔	๕		
๒๒	ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และ สิ่งที่ต้องการประเมินโดยเน้นการ ประเมินระหว่างการเรียนรู้ตามสภาพ จริง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒๓	ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความ พร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒๔	ผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่ หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับ กิจกรรมการเรียนรู้	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒๕	ผู้สอนดำเนินการวัดผลและประเมินผล ให้เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการ เรียนรู้	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒๖	ผู้สอนนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒๗	ผู้สอนใช้เกณฑ์การประเมินผลการเรียน การสอนสูงเกินไป	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
	<u>ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของ ผู้สอนศีลธรรม</u>							
๒๘	ผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๒๙	ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และให้การผู้สอน ช่วยเหลืออย่างเต็มที่โดยไม่ปิดบัง อำพรางต่อผู้เรียน	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๐	๔	๐.๘
๓๐	ผู้สอนดำเนินการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่ดั่งามต่อผู้เรียนอยู่เสมอ	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐
๓๑	ผู้สอนมีการกระตือรือร้นต่องานการสอน นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐	๕.๐	๑.๐

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๙๔

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายจรัญ สุขเสรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกุ่ม
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิสุทธิสรคุณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๕๑๔๐๔๔๔๔๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

๓๙๑๑ กัก ๗/ ๕๕

๒๗/กพ./๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๘๕

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

ด้วย พระครูวิสุทธิสรคุณ รหัสประจำตัวนิติ ๕๓๕๑๔๐๔๔๔๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการศูนย์พุทธศาสนศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๔๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๘๕ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ สหัสพร ทัยรัตน์

ด้วย พระครูวิสุทธิสารคุณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๕๑๔๐๔๔๔๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการสุตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจเรียบร้อยแล้ว
ให้ส่งฉบับแก้ไขคืน
ส.ค. (ส.ค.ล.น.พ. ทัยรัตน์)
๑๓.๑.๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๙๔

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงพ้อสุวรรณกษาราม อ.คำเนินสะแกก จ.ราชบุรี ๗๑๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายเจริญ สุขเสรี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกุ่ม
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิสุทธิโสทรคุณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๕๑๔๐๔๔๔๔๔ นิลิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

๓๑๑๑/๓๑/๑๕๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๕๖

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงท่าธรรมการาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายประสิทธิ์ คนทัต ผู้อำนวยการโรงเรียนโพธิ์ตาก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์”
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูวิสุทธิสารคุณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๕๑๔๐๔๔๔๔ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญ
ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ตรวจแก้ใบเรียนพร้อมแล้ว

ว. ดมช.

๑ / มี.ค. / ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๕๓๕ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๘๕

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

ด้วย พระครูวิสุทธิสรคุณ รหัสประจำตัวนิติ ๕๓๕๑๔๐๔๔๔๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการสุตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาวัสดุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๒๔๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๘๕

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ สหสพร ทัยรัตน์

ด้วย พระครูวิสุทธิโสทรคุณ รหฺสประจําตัวนิสิต ๕๓๕๑๔๐๔๔๔๔๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการสุตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจเรียบร้อยแล้ว
ไม่ขอแก้ไขอะไรก็ได้
ดร. หิ
(สงัดพงษ์ ทัยรัตน์)
๑๕.๐.๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาวัสดุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๒๕๓๔ - ๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๓๔๕

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ด้วย พระครูวิสุทธิสารคุณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๕๑๐๔๕๔๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พ.ศ.ดร. ภัทรพล ใจเย็น)
๒๕/๒.พ./๒๕๕๔

ภาคผนวก จ.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ผู้วิจัยจะสงวนคำตอบของท่านเป็นความลับ จะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของ ท่าน จึงใคร่ขอความกรุณาท่านได้ตอบคำถามให้ครบทุกข้อตามสภาพจริงที่ท่านกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน

๒. แบบสอบถามทั้งหมดมี ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ ๓ เป็นแบบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

ผู้ศึกษาขอเจริญพรและขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน เป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือ

พระครูวิสุทธิสรคุณ

นิสิตปริญญาโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องว่าง [ ] ตามความเป็นจริง และโปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ทุกตอน

๑. สถานภาพ

[ ] ครู

[ ] นักเรียน

๒. เพศ

[ ] ชาย

[ ] หญิง

๓. อายุ

[ ] อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี

[ ] อายุ ๑๕ – ๒๐ ปี

[ ] อายุมากกว่า ๒๐ ปี

๔. ระดับการศึกษา

[ ] ต่ำกว่าปริญญาตรี

[ ] ปริญญาตรี

[ ] สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม

ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องตามระดับความคิดเห็นของครู และนักเรียน

ที่	บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัด ราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	ด้านการจัดการเรียนการสอน					
๑	ผู้สอนบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของ หลักสูตรและเนื้อหาของรายวิชา					
๒	ผู้สอนบอกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่จะเรียน ในแต่ละชั่วโมง					
๓	ผู้สอนมีความสามารถในการวางแผน การ จัดลำดับขั้นตอน ก่อนทำการเรียนการ สอน					
๔	ผู้สอนมีความสามารถในการปฏิบัติการ สอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การ อภิปรายกลุ่ม การสรุปเป็นต้น					
๕	ผู้สอนมีความสามารถในการควบคุมชั้น เรียน เช่น มีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน					
๖	ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับ เวลา และลักษณะของนักเรียน					
๗	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน					
๘	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น ให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวันได้					

ตอนที่ ๒ (ต่อ) แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ที่	บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัด ราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	ด้านเทคนิคการสอน					
๙	ผู้สอนใช้วิธีการสอนได้อย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องกับผู้เรียน					
๑๐	ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับความง่ายยากได้อย่างเหมาะสม กับผู้เรียน					
๑๑	ผู้สอนนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี					
๑๒	ผู้สอนมีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนาน					
๑๓	ผู้สอนมีวิธีการกระตุ้นให้กับนักเรียนเกิด การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี					
๑๔	ผู้สอนนำวิธีการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในการ เรียนการสอนอยู่เสมอ					
	ด้านสื่อการเรียนการสอน					
๑๕	ผู้สอนเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมกับ เนื้อหาที่ทำการเรียนการสอน					
๑๖	ผู้สอนมีการใช้สื่อที่มีความน่าสนใจผู้เรียน สามารถเข้าใจได้ง่าย					
๑๗	ผู้สอนใช้สื่อที่มีสีสันสวยงาม และมีความ ชัดเจน					
๑๘	ผู้สอนใช้สื่อที่มีขนาดเหมาะสมกับนักเรียน สามารถมองเห็นได้ทั่วห้องเรียน					

ตอนที่ ๒ (ต่อ) แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ที่	บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัด ราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๑๙	ผู้สอนนำเสนอสื่อได้อย่างมีขั้นตอน สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน					
๒๐	ผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอน					
	<u>ด้านการวัดผลและประเมินผล</u>					
๒๑	ผู้สอนทำการประเมินผลนักเรียนรอบด้าน ครอบคลุมเป้าหมายของหลักสูตร					
๒๒	ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสิ่ง ที่ต้องการประเมินโดยเน้นการประเมิน ระหว่างการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน					
๒๓	ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความ พร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน					
๒๔	ผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่ หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรม การเรียนรู้					
๒๕	ผู้สอนดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้ เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการ เรียนรู้					
๒๖	ผู้สอนนำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการ สอน					

ตอนที่ ๒ (ต่อ) แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ที่	บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา ตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัด ราชบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	<u>ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอน</u> <u>ศีลธรรม</u>					
๒๗	ผู้สอนวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ของ สถานศึกษา					
๒๘	ผู้สอนมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู					
๒๙	ผู้สอนถ่ายทอดความรู้และให้การ ช่วยเหลืออย่างเต็มที่โดยไม่ปิดบังอำพราง ต่อผู้เรียน					
๓๐	ผู้สอนดำเนินการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่ดิงามต่อผู้เรียนอยู่เสมอ					
๓๑	ผู้สอนมีการกระตือรือร้นต่องานการสอน นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
๓๒	ผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความรู้เป็นที่ยอมรับ ของนักเรียน					
๓๓	ผู้สอนเข้าสอนตรงต่อเวลา และเป็นที่พึ่ง ของผู้เรียนได้					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรม
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ปัญหา / อุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๒. ด้านเทคนิคการสอน

ปัญหา / อุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

ปัญหา / อุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล

ปัญหา / อุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

ปัญหา / อุปสรรค .....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ภาคผนวก จ.

**แบบสัมภาษณ์เรื่องบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี**

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาใน
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์ นางสาวเกศรา เพิ่มสุขรุ่งเรือง

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

วันที่สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔

สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาบทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดการเรียนการสอน
ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอน
ปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์เน้นการบรรยายมากกว่าปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ
๒. สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศไม่เหมาะต่อการเรียนการสอนพุทธศาสนา
๓. เนื้อหาการสอนมีมากไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนการสอน
ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอน
ปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เร้าใจนักเรียน โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับ
เทคโนโลยี
๒. ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน
พระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม

๓. ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา
ของโรงเรียน

๒. ด้านเทคนิคการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านเทคนิคการสอน ของบทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอ
บางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ไม่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้กับนักเรียน
๒. พระสงฆ์บรรยายเนื้อหามากกว่าการสอนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๓. พระสงฆ์ใช้วิธีการสอนแบบเดิมๆ นักเรียนไม่สนใจเรียน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์
๒. ควรให้พระสงฆ์และสอดแทรกคุณธรรมควบคู่กับการดำเนินชีวิตมากกว่าเน้น
เนื้อหา
๓. ควรอบรมหรือให้ความรู้แก่พระสงฆ์เกี่ยวกับการสอนแบบต่างๆ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน ของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ไม่นำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
๒. พระสงฆ์ไม่มีทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัยโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับ
เทคโนโลยี
๓. พระสงฆ์ไม่มีความรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอนของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรให้พระสงฆ์จัดหาสื่อที่ทันสมัยมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน
๒. ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ได้

๓. จัดให้ครูพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลช่วยเหลือการใช้สื่อเทคโนโลยี
ของพระสงฆ์

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการวัดผลและประเมินผลของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

ตอบ ๑. พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และ
หลักสูตรสถานศึกษา

๒. พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่หลากหลาย

๓. พระสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการวัดผลและ
ประเมินผล ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์มีความรู้ เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลใน
รูปแบบต่างๆ

๒. ครูพี่เลี้ยงควรมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจและควบคุมดูแลการ
วัดผลประเมินผลของพระสงฆ์

๓. ให้ความรู้พระสงฆ์เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหา และอุปสรรค ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอน
ศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

ตอบ ๑. พระสงฆ์มักขาดสอนบ่อย

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนาด้านความศรัทธาในวิชาชีพ
ของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรประสานงานกับครูพี่เลี้ยง เพื่อจะได้ดำเนินการต่อเนื่อง

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์ นางสิริพร นิยมสุจริต

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

วันที่สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔

สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาบทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดการเรียนการสอน ของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์มักเน้นการบรรยายมากกว่าปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ
๒. นักเรียนคือ ไม่ตั้งใจเรียนไม่สามารถควบคุมนักเรียนในชั้นเรียนได้
๓. สภาพห้องเรียนไม่เหมาะต่อการเรียนการสอนพุทธศาสนา
๔. เนื้อหามีมากและไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน
๕. เนื้อหาที่พระนำมาสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนการสอนของ
บทธาบทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่นักเรียนสนใจ โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับ
เทคโนโลยี

๒. ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์

๓. ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน
พระพุทธศาสนา

๔. ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษา
ของโรงเรียน

๕. ควรให้พระมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ของ
หลักสูตร

๒. ด้านเทคนิคการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านเทคนิคการสอน ของบทธาบทพระสงฆ์
ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบาง
แพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

ตอบ ๑. พระสงฆ์มีทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนน้อย

๒. พระสงฆ์จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนไม่หลากหลาย

๓. พระสงฆ์บรรยายเนื้อหามากกว่าการสอนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ไม่น่าสนใจเรียน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนของ
บทธาบทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เร้าใจ โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี

๒. ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์

๓. ควรให้พระสงฆ์และสอดแทรกคุณธรรมควบคู่กับการดำเนินชีวิตมากกว่าเน้น
เนื้อหา

๔. ควรอบรมหรือให้ความรู้แก่พระสงฆ์เกี่ยวกับการสอนแบบต่าง ๆ

๕. คุรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เช่น ค่ายพุทธบุตร การร่วมพิธีกรรมทาง พุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน ของบทบาท พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอ บางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ไม่นำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
๒. พระสงฆ์ไม่มีทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัยโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
๓. พระสงฆ์ไม่มีทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านสื่อการเรียน การสอนของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรกระตุ้นให้พระสงฆ์ จัดหาสื่อที่ทันสมัยมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน
๒. ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ได้
๓. จัดหาครูพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลช่วยเหลือการใช้สื่อเทคโนโลยีของ พระสงฆ์

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการวัดผลและประเมินผลของ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และ หลักสูตรสถานศึกษา
๒. ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่หลากหลาย
๓. ขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือ
๔. ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผล ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์มีความรู้ เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ

๒. ครูพี่เลี้ยงควรมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจและความคุมดูแลการวัดผลประเมินผลของพระสงฆ์

๓. ครูพี่เลี้ยงควรมีการนิเทศและให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการสอบ

๔. ให้ความรู้พระสงฆ์เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหา และอุปสรรค ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

ตอบ ๑. พระสงฆ์ ขาดสอนบ่อย

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนาด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. เตรียมหาเนื้อหาให้ครูพี่เลี้ยง

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาใน
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์ นายจตุรงค์ รัตนมุง

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

วันที่สัมภาษณ์ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔

สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาบทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดการเรียนการสอน ของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์จะเน้นการบรรยายมากกว่าปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ
๒. นักเรียนดื้อ ไม่ตั้งใจเรียนพระสงฆ์ไม่สามารถควบคุมนักเรียนในชั้นเรียนได้
๓. สภาพห้องเรียนมีสภาพไม่เหมาะต่อการเรียนการสอนพุทธศาสนา
๔. เนื้อหาการสอนมีมากไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนการสอนของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เข้าใจ โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
๒. ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์
๓. ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน
พระพุทธศาสนา
๔. ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษา
ของโรงเรียน

๒. ด้านเทคนิคการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านเทคนิคการสอน ของบทบาทพระสงฆ์
ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบาง
แพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

ตอบ ๑. พระสงฆ์ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน
๒. พระสงฆ์บรรยายเนื้อหามากกว่าการสอนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๓. ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ไม่น่าสนใจเรียน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เข้าใจ โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
๒. ควรให้พระสงฆ์และสอดแทรกคุณธรรมควบคู่กับการดำเนินชีวิตมากกว่าเน้น
เนื้อหา
๓. ควรอบรมหรือให้ความรู้แก่พระสงฆ์เกี่ยวกับการสอนแบบต่างๆ
๔. ควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เช่น ค่ายพุทธบุตร การร่วมพิธีกรรม
ทางพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ขาดการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
๒. พระสงฆ์ขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัยโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี
๓. พระสงฆ์ขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอน ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรกระตุ้นให้พระสงฆ์ จัดหาสื่อที่ทันสมัยมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน
๒. ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ได้
๓. จัดหาครูพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมดูแลช่วยเหลือการใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการวัดผลและประเมินผลของ บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่หลากหลาย
๒. ขาดทักษะในการสร้างเครื่องมือ
๓. ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผล ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ครูพี่เลี้ยงควรมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจและควบคุมดูแลการวัดผลประเมินผลของพระสงฆ์

๒. ครูพี่เลี้ยงควรมีการนิเทศและให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการสอบ
๓. ให้ความรู้พระสงฆ์เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหา และอุปสรรค ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

ตอบ ๑. พระสงฆ์มักติดกิณิมนต์ ขาดสอนบ่อย

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนาด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. เตรียมเนื้อหาอุปกรณ์สื่อสารฝากครูพี่เลี้ยง

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ใน
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์ นายยุคล เกิดสุข

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

วันที่สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔

สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนโพหัก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์”

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาบทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดการเรียนการสอน ของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- พระสงฆ์เน้นการบรรยายมาก ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ
- นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนพระสงฆ์ไม่สามารถควบคุมนักเรียนในชั้นเรียนได้
- สภาพห้องเรียนมีบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนพุทธศาสนา

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ด้านการจัดการเรียนการสอนของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี

๒. ควรให้ครูพี่เลี้ยงช่วยควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์
๓. ควรปรับบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนวิชา

พระพุทธศาสนา

๒. ด้านเทคนิคการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านเทคนิคการสอน ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ
๑. พระสงฆ์ไม่ชอบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้กับนักเรียน
  ๒. พระสงฆ์ชอบบรรยายเนื้อหามากกว่าการสอนที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
  ๓. พระสงฆ์ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ทำให้นักเรียนไม่สนใจเรียน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ
๑. ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์
  ๒. ควรให้พระสงฆ์และสอดแทรกคุณธรรมควบคู่กับการดำเนินชีวิตมากกว่าเน้นเนื้อหา
  ๓. ควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เช่น การร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ
๑. พระสงฆ์ไม่นำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
  ๒. พระสงฆ์ขาดทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัยโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
  ๓. พระสงฆ์ขาดทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอนของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรกระตุ้นให้พระสงฆ์ จัดหาสื่อที่ทันสมัยมาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน
๒. ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ได้
๓. จัดหาครูพี่เลี้ยงหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลช่วยเหลือการใช้สื่อเทคโนโลยีของพระสงฆ์

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการวัดผลและประเมินผลของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์จัดการวัดผลประเมินผลไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา
๒. ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผล ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์มีความรู้ เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ
๒. ให้ความรู้พระสงฆ์เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหา และอุปสรรค ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ขาดบ่อ

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนาด้านความศรัทธาในวิชาชีพ
ของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑. ควรแจ้งครูพี่เลี้ยง เพื่อแจ้งดำเนินการต่อเนื่อง

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ใน
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์ นายประยุทธ์ ปิยะเกตุ

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

วันที่สัมภาษณ์ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔

สถานที่สัมภาษณ์ โรงเรียนโพหัก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์”

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาบทบาท
พระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดการเรียนการสอน ของ
บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์เน้นการบรรยายมากกว่าปฏิบัติ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ
๒. นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนไม่สามารถควบคุมนักเรียนในชั้นเรียนได้
๓. เนื้อหาการสอนมีมากไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน
๔. เนื้อหาที่พระนำมาสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการเรียนการสอนของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เข้าใจ โดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
๒. ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์
๓. ควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
๔. ควรให้พระมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

๒. ด้านเทคนิคการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านเทคนิคการสอน ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์มีทักษะการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนน้อย
๒. พระสงฆ์ไม่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้กับนักเรียน

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์ผลิตสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
๒. ควรให้ครูพี่เลี้ยงมีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคด้านสื่อการเรียนการสอน ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ไม่มีการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

๒. พระสงฆ์ไม่มีทักษะในการผลิตสื่อที่ทันสมัยโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านสื่อการเรียนการสอนของบทธบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรกระตุ้นให้พระสงฆ์ หาสื่อที่ทันสมัยมาใช้จัดการเรียนการสอน
๒. ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อประเภทคอมพิวเตอร์ได้

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรค ด้านการวัดผลและประเมินผลของบทธบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา
๒. ใช้วิธีการวัดผลประเมินผลไม่หลากหลาย

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผล ของบทธบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

- ตอบ ๑. ควรพัฒนาให้พระสงฆ์มีความรู้ เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ
๒. ครูที่เลี้ยงควรมีบทบาทในการสร้างความรู้ความเข้าใจและควบคุมดูแลการวัดผลประเมินผลของพระสงฆ์

๕. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม

คำถามที่ ๑ ท่านคิดว่าปัญหา และอุปสรรค ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ของบทธบาทพระสงฆ์ ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

- ตอบ ๑. พระสงฆ์ขาดบ่อย

คำถามที่ ๒ ขอให้ท่านเสนอแนะแนวทาง ในการพัฒนาด้านความศรัทธาในวิชาชีพ
ของผู้สอนศีลธรรม ของบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ตอบ ๑ . ควรประสานกับครูพี่เลี้ยงในการจัดการเรียนการสอนแทน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูวิสุทธิสรคุณ วิชิต วิชิตโต (ชุนภักดี)
- เกิด : วันเสาร์ที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๒๑๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก
: ประถมศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดประสาทสิทธิ์ (ศรีพรหมมินทร์)
: ประกาศนียบัตร บริหารกิจการคณะสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
: ปริญญาตรี (สาขาการจัดการคณะสงฆ์) รุ่นที่ ๕๖ พ.ศ. ๒๕๕๒
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- อุปสมบท : วันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙
- สังกัด : วัดปราสาทสิทธิ์ ตำบลประสาทสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- หน้าที่ : เจ้าอาวาสวัดบ้านกุ่ม ตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดบ้านกุ่ม ตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี